

Viestintätieteiden valtakunnallinen yliopistoverkosto
Toimittajakoulutuksen neuvottelukunta
Marraskuu 2002

**YLIOPISTOJEN JA AMMATTIKORKEAKOULUJEN KOULUTUSVÄYLÄT
JOURNALISMIN JA JOUKKOViestinnän ALALLA**

SISÄLLYSLUETTELO

Saatteeksi	1
Yhteenveto ja ehdotukset	2
1. Yksiköt ja aloituspaikat	4
1.1. Yliopistot	4
1.2. Ammattikorkeakoulut	5
1.3. Aloituspaikat	8
2. Koulutuksen tavoitteet	11
2.1. Journalistiikan ja joukkoviestinnän koulutus yliopistoissa	12
2.2. Joukkoviestinnän ja median koulutus ammattikorkeakouluissa	12
3. Opintojen rakenne	15
3.1. Toimittajakoulutus yliopistoissa	15
3.2. Joukkoviestinnän opetus yliopistoissa	17
3.3. Joukkoviestinnän ja median opetus ammattikorkeakouluissa	20
3.4. Käytännön opinnot yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa	25
3.5. Yhteistyö yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välillä	34
4. Maisteriohjelmat	36
Liite: Työmarkkinat	42
Suomen Journalistiliiton jäsenistö	
Työmarkkinoiden kehitysnäkymät	
Oppilaitosten lupaukset ja valmistuvien sijoittuminen työelämään	
Työnantajien rekrytointitietoja	

Saatteeksi

Toimittajakoulutuksen neuvottelukokous teki syksyllä 2001 aloitteen sen selvittämiseksi minkälaisia journalismin koulutusväyliä yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa on. Tämän perusteella Viestintätieteiden valtakunnallinen yliopistoverkosto esitti keväällä 2002 opetusministeriölle, että oli tarpeen jatkaa sitä selvitystyötä, jota media- ja viestintäalan korkeakoulutuksen arviointi oli aloittanut.¹ Esityksen laatijat olivat ensisijaisesti kiinnostuneita journalismin ja joukkoviestinnän alan aloituspaikoista ja tutkintorakenteista; seuraavassa vaiheessa selvitystä ehdotettiin laajennettavaksi koko viestinnän ja informaatiotutkimuksen alalle. Tehtävänä oli selvittää myös yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen työnjakoa sekä tutkintorakenteen kehittämistä tällä alalla. Opetusministeriö antoi selvityksen tehtäväksi viestintätieteen verkostolle kesäkuussa 2002.

Selvityksen perustavoite on kartoittaa, mitkä ovat kunkin yliopiston ja ammattikorkeakoulun viestinnän opetuksen laajuus ja tavoitteet lähtien siitä, miten oppilaitokset itse tehtävänsä hahmottavat. Toiseksi selvitys pyrkii hahmottamaan opintojen rakenteet, taaskin oppilaitosten oman tiedotuksen pohjalta; vertailua dokumenttien ja annetun opetuksen välillä ei tässä selvityksessä ole tarkoitus tehdä. Kolmanneksi selvityksen kohteena on eri korkeakouluista valmistuvien sijoittuminen työelämään, mutta tältä osin raportti jää vajavaiseksi, koska kenenkään hallussa ei ole luotettavaa tietoa edes ammattikunnan rakenteesta 2000-luvun alussa, puhumattakaan alalle valmistuneiden tulevasta sijoittumisesta.

Selvitystä tekemään palkattiin heinäkuussa 2002 kolmen kuukauden ajaksi YTM Asta Rajala. Hankeen ohjausryhmän muodostivat professorit Ullamaija Kivikuru (Helsingin yliopisto), Heikki Luostarinen (Jyväskylän yliopisto) ja Kaarle Nordenstreng (Tampereen yliopisto). Raportin aineistot on koonnut ja organisoinut Rajala ohjausryhmän tukemana. Raportin viimeistelystä ja siinä tehdyistä ehdotuksista vastaa ohjausryhmä.

Raportissa on neljä päälukua, joissa esitetään (1) selvityksen kohteena olevat yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen koulutusyksiköt ja niiden aloituspaikat, (2) koulutusväylien tavoitteet niiden itsensä määrittelemänä, (3) opintojen rakenne näissä yksiköissä, ja (4) erilliset maisteriohjelmat. Liitteenä esitetään tietoja työmarkkinoista ja niille sijoittumisesta. Yhteenveto ja ehdotukset jatkotoimiksi ovat raportin alussa.

Lyhyt selvitysaika ei sallinut kovin systemaattisen katsauksen tekemistä eikä tätä raporttia tule lukea tyhjentävänä esityksenä. Se on tarkoitettu jatkokeskustelun ja -selvitysten pohjaksi yhtäältä oppilaitosten omassa piirissä ja toisaalta opetusministeriössä.²

Helsingissä, Jyväskylässä ja Tampereella 29.11.2002

Ullamaija Kivikuru

Heikki Luostarinen

Kaarle Nordenstreng

Asta Rajala

¹ Rantanen, Ellä, Engblom, Heinonen, Laaksovirta, Pohjanpalo, Rajamäki & Woodman: *Evaluation of Media and Communication Studies in Higher Education in Finland*. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 7: 2002, Helsinki: Edita.

² Samanlainen pohjaselvitys on juuri ilmestynyt helsinkiläisten ammattikorkeakoulujen nimissä tehdyssä Erkki Kuparin raportissa *Odotuksen tuntua. Medo-projektin loppuraportti*. Helian julkaisuja A:5, 2002.

Yhteenveto ja ehdotukset

Yliopistoissa on kolme varsinaista toimittajakoulutuksen yksikköä: suomenkieliset väylät Tampereen ja Jyväskylän yliopistoissa sekä ruotsinkielinen väylä Helsingin yliopistossa. Näiden yhteinen sisäänotto ammattisuuntautuneisiin opintoihin on noin 120 opiskelijaa vuodessa. Lisäksi tiede- ja taidekorkeakouluissa on yhdeksän joukkoviestintään suuntautuvaa pääainetta, joihin otetaan vuosittain noin 180 opiskelijaa, joten yhteensä journalismin ja joukkoviestinnän koulutusväylillä on 300 aloituspaikkaa. Näiden pysyvien koulutusväylien rinnalle on viime vuosina tullut kertaluontoisia maisteriohjelmia, joiden yhteinen sisäänotto nousi kuluvana vuonna toiselle sadalle, näistä ainakin 60 toimittajakoulutusta. Kokonaisuudessaan yliopistollinen journalistiikan ja joukkoviestinnän koulutus käsittää 12 väylällä noin 400 aloituspaikkaa.

Ammattikorkeakouluihin on perustettu kuusi toimituksellisiin tehtäviin suuntautuvaa koulutusohjelmaa, joihin otettiin 2002 noin 160 opiskelijaa. Lisäksi ammattikorkeakouluissa on 14 ohjelmaa, jotka suuntautuvat muihin media-alan tehtäviin; näiden väylien yhteinen sisäänotto on tänä vuonna 580 opiskelijaa. Kokonaisuudessaan ammattikorkeakoulujen aloituspaikkamäärä joukkoviestinnän ja median alalla on 20 koulutusväylällä noin 750.

Kaiken kaikkiaan yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen aloituspaikkamäärä tällä alalla kohoaa toiselle tuhannelle. Vaikka monet keskeyttävät opintonsa saamatta tutkintoa valmiiksi, on ilmeistä että koulutusväylät on ylimitoitettu ottaen huomioon ammattikentän suuruus, joka on kymmenen tuhannen luokkaa.

Journalismin ja joukkoviestinnän työmarkkinat rekrytoivat kuluvan vuosikymmenen aikana alalle vuosittain arviolta 200-400 henkeä. Tähän karkeaan arvioon sisältyvät sekä perinteisen joukkoviestinnän (lehdistö, radio, tv, elokuva, kirjankustannus) että ns. uuden median toimituksellinen henkilöstö ja sekä normaalin alalta poistumisen että suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtymisen aalto. Media-alalle rekrytoituu huomattavasti nyt puheena olevien koulutusväylien ulkopuolelta tulevia; esimerkiksi yliopistollinen journalistikoulutus on mitoitettu niin että se tuottaa noin puolet alalle rekrytoitavasta työvoimasta.

Kuitenkin joukkoviestinnän ja median tehtäviin suuntautuvia aloituspaikkoja on yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa moninkertaisesti verrattuna siihen mikä on työmarkkinoiden määrällinen tarve. Tämä tarve sekä viestintäammattien laadullinen kehitys kaipaavat tosin tarkempaa selvittämistä. Samoin tarvitaan kartoitusta siitä, miten media-alan koulutus on hyödynnettävissä muilla työelämän lohkoilla – juuri nämä ei-viestinnän ammattialat nähdään AMK-medianomien tärkeänä työkenttänä.

Yliopistollinen toimittajakoulutus sekä tiede- ja taidekorkeakouluihin perustetut valokuvaan, elokuvaan sekä mediakulttuuriin ja uusmediaan suuntautuvat oppiaineet ja niiden linjat ovat päätyneet melko vakiintuneisiin tutkintorakenteisiin niin suhteessa alan tutkimukseen kuin ammattikenttään. Ne myös täydentävät toisiaan ja niiden välillä vallitsee luonteva työnjako. Sen sijaan maisteriohjelmia on perustettu usein improvisoiden eikä niiden sisältö ole välttämättä selvä sen enempää suhteessa olemassa oleviin oppiaineisiin kuin alan teorian ja käytännön kehitysnäkömiin.

Ammattikorkeakoulujen koulutus joukkoviestinnän ja median alalla on kasvanut hallitsemattomasti vailla määrällistä ja sisällöllistä suunnitelmallisuutta. Aloituspaikkoja on runsaasti enemmän yliopistosektoriin verrattuna eivätkä opintosuunnat välttämättä vastaa työelämän tarpeita.

Koulutusta on suunnattu myös toimituksellisiin tehtäviin vastoin koulutuspolitiikassa tähän saakka vallinnutta käsitystä, jonka mukaan toimittajakoulutus kuuluu nimenomaan yliopistotasolle.

Muodikas ja opiskelijoiden suosioista nauttinut media-ala on ilmeisesti kasvanut liian nopeasti ei vain työmarkkinoiden määrällisiä tarpeita vaan myös opetuksen sisältöä ajatellen. Mediamaisema kiehtoo ja muuttuu, mutta sen todellisuus jää hämäräksi. Siksi niin yliopistoissa kuin ammattikorkeakouluissa on nyt syytä pysähtyä (itse)kriittisesti arvioimaan tilannetta. Selvityksestä nousevat esille ainakin seuraavat jatkotoimet:

1. Yliopistot arvioivat keskenään käynnissä olevien maisteriohjelmien kehittämistarpeen ottaen huomioon sekä tieteenalan ja ammattikentän kehitysnäkymät että tutkintojärjestelmän uudistus. Arviointiprojektin koordinaattoriksi ryhtyy viestintätieteiden yliopistoverkosto vuoden 2003 alussa.
2. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut vaihtavat tietoja koulutuksensa konkreettisesta sisällöstä ja neuvottelevat siitä, mikä on niiden keskinäinen työnjako erityisesti journalismin ja joukkoviestinnän koulutuksessa sekä suhteessa kaksiportaiseen tutkintojärjestelmään. Hankkeen koordinaattoriksi ryhtyy toimittajakoulutuksen neuvottelukunta vuoden 2003 alussa.
3. Opetusministeriö täsmentää yhdessä oppilaitosten kanssa koulutuspoliittisen näkemyksen siitä, mikä on toimittajakoulutuksen asema yliopisto- ja ammattikorkeakoulukentässä.
4. Opetusministeriö teettää määrällisen ja laadullisen selvityksen joukkoviestinnän ja media-alan työvoimatarpeesta ja ammattitehtävien kehityksestä 10-15 vuoden aikana.

1. YKSIKÖT JA ALOITUSPAIKAT

Selvitykseen valittiin mukaan yliopistot ja ammattikorkeakoulut, joissa on pääainetasoista joukkoviestinnän opetusta, mukaan luettuna valokuva, elokuva ja audiovisuaalinen mediakulttuuri. Viestintätieteiden yliopistoverkoston jäsenyksiköistä on kustakin mukana vähintään yksi koulutusväylä, informaatiotutkimuksen laitoksia lukuun ottamatta.

Yliopistot on jaettu kahteen ryhmään, joista ensimmäisessä, *Toimittajakoulutus*-nimisessä ryhmässä ovat kolme vakiintunutta journalistikoulutuksen väylää. Muut yliopistoväylät sijoittuvat tässä ryhmittelyssä toiseen, *Joukkoviestintä*-nimiseen ryhmään.

Ammattikorkeakoulujen ensimmäisen ryhmän muodostavat ne, jotka ilmoittavat valmistuneiden voivan sijoittua toimitukselliseen työhön; tästä käytetään nimitystä *Joukkoviestintä*. Toisessa, *Media*-nimisessä ryhmässä ovat ammattikorkeakoulut, joista valmistuneiden kerrotaan voivan työllistyä joukkoviestimiin tai niille työskenteleviin alihankintayrityksiin tuotantoteknisiin, teknistaiteellisiin tai muihin sisällöntuotantotehtäviin.

Aloituspaikkojen täsmällinen selvittäminen osoittautui ennakoitua vaikeammaksi. Yliopistossa kaikki eivät tule sisään pääsykokeen kautta. Kaikki korkeakouluihin hyväksytyt eivät aloita heti tai eivät lainkaan; jotkut pääsevät valitsemaan useammasta paikasta mieluisimman. Kaikki eivät aloita perusopinnoista, koska heillä on korvaavia opintoja. Kovin suuria eivät vuosittaiset heitot ilmoitetuista ”virallisista” luvuista kuitenkaan ole olleet. Ammattikorkeakouluissa taas on useimmiten viestintäalalle vain yksi koulutusohjelma, jonka sisällä kuitenkin on useampia suuntautumisvaihtoehtoja, joihin opiskelijat päätyvät vasta opintojensa kuluessa.

1.1 Yliopistot

Seuraavaan luetteloon on koottu sellaiset yliopistojen koulutusväylät, joissa media-alan voi ottaa pääaineeseen. Ne on ryhmitelty kahteen lohkoon, varsinaiseen toimittajakoulutukseen ja muihin joukkoviestinnän koulutusohjelmiin. Lueteltujen väylien lisäksi muissa yksiköissä – esimerkiksi eri yliopistojen suomen kielen laitoksilla – on journalistiikkaan ja joukkoviestintään liittyviä kursseja ja jopa opintokokonaisuuksia, mutta ei kokonaisia arvosanoja alan pääaineesta. Tämän selvityksen ulkopuolelle jäivät myös ne koulutusväylät, jotka suuntautuvat erityisesti yhteisöviestintään ja kulttuurien väliseen viestintään (Jyväskylä) sekä graafisen suunnittelun ohjelmat (Lappi ja TaiK). Sen sijaan Jyväskylän puheviestintä on mukana sen joukkoviestintäpainotuksen vuoksi.

Kaikista mukaan otetuista ohjelmista oli käytettävissä *Evaluation of Media and Communication Studies in Higher Education in Finland* -raporttia varten tehty itsearviointi.

Toimittajakoulutus:

Tampereen yliopisto Tiedotusopin laitos / **Tiedotusoppi, journalistiikan linja**
33014 Tampereen yliopisto

Helsingin yliopisto Svenska social- och kommunalhögskolan (SSKH) / **Journalistik**
PL 16, 00014 Helsingin yliopisto

Jyväskylän yliopisto Viestintätieteiden laitos / **Journalistiikka**
PL 35, 40014 Jyväskylän yliopisto

Joukkoviestintä:

Helsingin yliopisto Viestinnän laitos / **Viestintä**
PL 54, 00014 Helsingin yliopisto

Tampereen yliopisto Tiedotusopin laitos / **Tiedotusoppi, yleinen linja**
33014 Tampereen yliopisto

Jyväskylän yliopisto Viestintätieteiden laitos / **Puheviestintä**
PL 35, 40014 Jyväskylän yliopisto

Turun yliopisto Taiteiden tutkimuksen laitos / **Mediatutkimus**
Old Mill, Ruukinkatu 2-4, 20014 Turun yliopisto

Vaasan yliopisto Viestintätieteiden laitos / **Viestintätieteet**
Fabriikki, Yliopistonranta 10, 65100 Vaasa

Helsingin kauppakorkeakoulu Kielten ja viestinnän laitos / **Suomen kieli ja viestintä**
Runeberginkatu 14-16, 00100 Helsinki

Taideteollinen korkeakoulu Valokuvataiteen osasto / **Valokuvataide**
Hämeentie 135 C, 00560 Helsinki

Taideteollinen korkeakoulu Elokuvataiteen osasto / **Elokuvataide**
Hämeentie 135 C, 00560 Helsinki

Lapin yliopisto Mediatieteen yksikkö / **Audiovisuaalinen mediakulttuuri**
Pohjolankatu 2, 96100 Rovaniemi

1.2 Ammattikorkeakoulut

Ammattikorkeakouluilla on olemassa viestintäalalle varsinaisesti yksi koulutusohjelma (ko), josta valmistuneet saavat kaikki tutkintonimikkeekseen medianomi (AMK). Yhden koulutusohjelman sisällä saattaa olla kuitenkin useita erilaisia suuntautumisvaihtoehtoja (sv), joiden sisällöt ja tavoitteet – siten myös tavoiteltava ammatti – saattavat olla keskenään hyvinkin erilaisia. Pääsääntöisesti ammattikorkeakoulut hakevat opiskelijoita koulutusohjelmaan eli tässä tapauksessa media-alalle. Vasta sisäänoton jälkeen opiskelijat valitsevat omat suuntautumisvaihtoehdotonsa. Tämän takia AMK-tilastoissa on vaikea antaa etukäteen täsmällisiä tietoja siitä, montako opiskelijaa kussakin suuntautumisvaihtoehdossa lopulta on.

Tässä selvityksessä ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmat valittiin niiden opetusohjelmien perusteella. Mukana ovat ne medianomi (AMK) -opinnot, joihin sisältyy joukkoviestinnän, mediakulttuurin, graafisen suunnittelun, uuden median ja yhteisöviestinnän opetusta. Osa niistä liittyy joukkoviestintään tiiviisti, osa löyhästi.

Opetusohjelmatietojen perusteella syntyi kaksi ryhmää. Tämän selvityksen kannalta tärkein ja yksityiskohtaisimmin tarkasteltu ryhmä on *Joukkoviestintä*. Siinä on medianomikoulutuksen lisäksi yksi tradenomin ja yksi insinöörin koulutusohjelma: HELIA ja Satakunnan AMK ilmoittavat

hakuohjeissaan näiden opiskelijoidensa voivan valmistuttuaan työskennellä talous- ja tekniikan toimittajina tiedotusvälineissä. *Media*-otsikon alla ovat sisällöntuotannon, graafisen suunnittelun, digitaalisen median yms. opetusta antavat ohjelmat.

Tähdellä * merkityistä ohjelmista on käytettävissä *Evaluation of Media and Communication Studies in Higher Education in Finland* -selvitystä varten tehty itsearvio.

Joukkoviestintä:

Arcada Nylands svenska yrkeshögskola* Institutionen för media / **Mediakultur**
Skogmansgränden 3, Esbo

Diakonia ammattikorkeakoulu (DIAK)* Viestinnän koulutusohjelma / **Monimediatoimittaja**
Diakin Turun yksikkö, Lustokatu 7, 20380 Turku

Helsingin ammattikorkeakoulu STADIA* Viestinnän koulutusohjelma / **Radio- ja televisioilmaisu**
Kulttuuri- ja palvelualan toimipiste Hämeentie 161, 00560 Helsinki

Oulun seudun ammattikorkeakoulu* Viestinnän koulutusohjelma / **Journalismi**
Kulttuurialan yksikkö, Taka-Lyötyn katu 4, 90150 OULU

Helsingin liikelouden ammattikorkeakoulu HELIA Liikelouden koulutusohjelma/**Viestintä**
Mäkitorpanpolku 4, 00620 Helsinki.

Satakunnan ammattikorkeakoulu Tekniikan yksikkö / **Tekninen journalismi**
Tekniikantie 2, 28600 Pori

Media:

Espoon-Vantaan teknillinen ammattikorkeakoulu EVTEK* Viestinnän koulutusohjelma / **Graafinen suunnittelu**
Muotoiluinstituutti, Lummetie 2 01300 Vantaa

Helsingin ammattikorkeakoulu STADIA* Viestinnän koulutusohjelma / **Kulttuurin tuottaminen, Verkkoviestintä, Audiovisuaalinen tuottaminen**
Kulttuuri- ja palvelualan toimipiste Hämeentie 161, 00560 Helsinki

Jyväskylän ammattikorkeakoulu Viestinnän koulutusohjelma
PL 207 (Rajakatu 35), 40101 Jyväskylä

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu* Viestinnän koulutusohjelma / **Av-ilmaisu ja -tuotanto, Radio-, televisio- ja verkkotuotanto**
Urheilukatu 6, 95400 Tornio

Kymenlaakson ammattikorkeakoulu* Viestinnän koulutusohjelma / **Graafinen suunnittelu, Mediatuotteiden suunnittelu, Verkkoviestintä, Yhteisöviestintä**
Prikaatintie 2, 45100 Kouvola

Lahden ammattikorkeakoulu* Viestinnän koulutusohjelma / **Elokuva- ja tv-ilmaisu, Graafinen suunnittelu, Multimediatuotanto, Valokuvaus**
Muotoiluinstituutti, Saimaankatu 2, 15140 Lahti

LAUREA ammattikorkeakoulu Viestinnän koulutusohjelma
Vantaa Instituutti, Lummetie 3, 01300 Vantaa

Oulun seudun ammattikorkeakoulu* Viestinnän koulutusohjelma / **Kuvallinen viestintä, Mediatuottaminen**
Kulttuurialan yksikkö, Taka-Lyötyn katu 4, 90150 OULU

Pirkanmaan ammattikorkeakoulu Viestinnän koulutusohjelma / **Rich Media, Digitaalinen ääni ja kaupallinen musiikki**
Sipiläntie 1, 34800 Virrat

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu* Viestinnän koulutusohjelma
Länsikatu 15, 80110 Joensuu

Pohjois-Savon ammattikorkeakoulu Viestinnän koulutusohjelma
PL 6 (Sammakkolammentie 2 C), 70201 Kuopio

Satakunnan ammattikorkeakoulu Liiketalouden ja matkailualan yksikkö / **Viestintä**
Äestäjänkatu 4, 28100 Pori

Tampereen ammattikorkeakoulu* / Viestinnän koulutusohjelma / **Kuvailmaisu, Kuvaleikkaus ja kuvankäsittely, Projektinhallinta, Tuottaminen, Valoilmaisu, Visuaalinen suunnittelu, Vuorovaikutteinen suunnittelu, Ääni-ilmaisu**
Finlaysoninkatu 7, 33200 Tampere

Turun ammattikorkeakoulu* / Viestinnän koulutusohjelma / **Digital Arts, Mediatuotanto, Valokuva, Animaatio, Elokuvailmaisu, Mainonnan suunnittelu**
Sepänkatu 3, 20700 Turku

Näiden lisäksi on vielä muutamia tuotantoteknisiä, taiteellisteknisiä ja kaupallisia linjoja, joiden koulutusohjelmaan viestintä sisältyy jossain muodossa. Tällaisia on ainakin **Svenska yrkeshögskolan** (Vaasa), joka ottaa valokuvaajaksi pyrkiviä joka toinen vuosi alkavaan ruotsinkieliseen medianomiohjelmaan. **Seinäjoen ammattikorkeakoulussa** on kulttuurituotannon koulutusohjelma. **Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulussa** (Lappeenranta) puolestaan on viestintäsuuntautunut tradenomilinja.

1.3 Aloituspaiikat 2002

Tämä alaluku esittelee aloituspaikkojen määrät samoissa koulutusväylien ryhmissä kuin edellisissä luetteloissa. Seuraavissa taulukoissa on myös tutkinnon nimi sekä vuosi, josta lähtien pääaineopintoja on kyseisessä aineessa tai koulutusohjelmassa voitu harjoittaa. Kaikkiaan aloituspaikkoja on selvitykseen kuuluvissa koulutusväylissä tällä hetkellä noin 1 150.

Yliopistot

Taulukoissa 1 ja 2 esitetään yliopistojen aloituspaikat vuoden 2002 opiskelijavalintatietojen perusteella, erikseen toimittajakoulutuksen ja muun joukkoviestinnän yksiköissä.

Taulukko 1: Yliopistojen toimittajakoulutuksen aloituspaikat

Yliopisto	Tutkinto	Vuodesta	Aloituspaiikat
TaY tiedotusoppi/journalist.	YTK, YM	1925	80*
HY/SSHK journalistik	PK	1969	20
JY journalistiikka	HuK, FM	1987	22
Yhteensä			122

*Sisältää pääaineeseen sisäänotossa tulevat (yli 40) ja lisäksi ne sivuaineopiskelijat (lähes 40), jotka on hyväksytty suorittamaan aineopinnot journalistiikan linjalla.

Varsinaisen toimittajakoulutuksen aloituspaikkojen määrä on pysynyt noin 15 vuotta suunnilleen samana, 120 paikan tienoilla.

Taulukko 2: Yliopistojen muun joukkoviestinnän aloituspaikat

Yliopisto	Tutkinto	Vuodesta	Aloituspaiikat
HY viestintä	VTK, VM	1978	31*
TaY tiedotusoppi/yleinen	YTK, YM	1979	10
JY puheviestintä	HuK, FM	1982	23
TY mediatutkimus	HuK, FM	2000	15
VY viestintätieteet	HuK, FM	1990	25**
HKKK	KTK, KTM	1977	15*
TaiK elokuva	TaK, TaM	1962	22
TaiK valokuva	TaK, TaM	1973	15
LY mediatiede	TaK, TaM	1992	22
Yhteensä			178

*Sisältää joukkoviestinnän lisäksi yhteisöviestintään suuntautuvat.

** Sisältää joukkoviestinnän lisäksi soveltavaan kielitieteeseen suuntautuvat.

Aloituspaiikkoja on yliopistojen pysyvillä koulutusväylillä vuonna 2002 siis yhteensä 300. Näiden oppiainekohtaisten, samalla kertaa alempaan ja ylempään tutkintoon johtavien aloituspaikkojen lisäksi on viime vuosina tullut mukaan enemmän tai vähemmän tilapäisiä maisteriohjelmia, joihin vuonna 2002 otettiin yhteensä yli 100 opiskelijaa. Maisteriohjelmista tarkemmin luvussa 4.

Ammattikorkeakoulut

Kulttuurialaa opiskelee vuonna 2002 ammattikorkeakouluissa kaikkiaan yli 6 300 opiskelijaa. Heistä noin joka kymmenes osallistuu viestintäalan koulutukseen kuten seuraavista taulukoista ilmenee. Taulukko 3 esittelee joukkoviestintä- ja media-alan koko koulutustarjonnan vuoden 2002 tietojen perusteella, lukuvuotena 2002-03 aloittaneiden opiskelijoiden valinnan perusteella (HELIA aloittaa vuoden 2003 alussa).

Taulukko 3: Ammattikorkeakoulujen joukkoviestintä- ja media-alan aloituspaikat

Ammattikorkeakoulu	Tutkinto	Vuodesta	Aloituspaikat
Arcada	Medianom (YH)	2001	35
DIAK	Medianomi (AMK)	1997	30
HELIA	Tradenomi (AMK)	2003	36
EVTEK	Medianomi (AMK)	1999	36
STADIA	Medianomi (AMK)	1996	55
Jyväskylän	Medianomi (AMK)	2001	30
Kemi-Tornion	Medianomi (AMK)	1998	40
Kymenlaakson	Medianomi (AMK)	1996	55
Lahden	Medianomi (AMK)	1991	42
LAUREA	Medianomi (AMK)	2001	60
Oulun seudun	Medianomi (AMK)	2000	48
Pirkanmaan	Medianomi (AMK)	2002	40
Pohjois-Karjalan	Medianomi (AMK)	1997	40
Pohjois-Savon	Medianomi (AMK)	1997	20
Satakunnan	Medianomi (AMK)	2000	25
Satakunnan	Insinööri (AMK)	1992	27
Tampereen	Medianomi (AMK)	1991	80
Turun	Medianomi (AMK)	1997	48
Yhteensä			747

Taulukoissa 4 ja 5 on esitetty erikseen ammattikorkeakoulujen joukkoviestintä- ja media-alan aloituspaikat vuoden 2002 sisäänoton perusteella. Tarkkuuden vuoksi näissä taulukoissa kaksi ammattikorkeakoulua STADIA ja Oulun Seudun ammattikorkeakoulu esiintyvät kahdesti. Taulukossa 4 näkyy toimituksellisiin tehtäviin kouluttavien STADIAN radio- ja televisioilmaisun ja Oulun seudun journalismin suuntautumisvaihtoehtojen aloituspaikat 2002. Taulukossa 5 on mukana samojen oppilaitosten muiden suuntautumisvaihtoehtojen aloituspaikat. Luvut ovat arviota, koska näissä yksiköissä opiskelijat otetaan viestinnän koulutusohjelmaan ja he valitsevat lopullisen suuntautumisensa ensimmäisen opiskeluvuoden jälkeen.

Taulukko 4: Ammattikorkeakoulujen joukkoviestintäväylien aloituspaikat

Ammattikorkeakoulu	Aloituspaikat
Arcada	35
DIAK	30
STADIA	18
Oulun seudun	18
HELIA	36
Satakunnan	27
Yhteensä	164

Taulukko 5: Ammattikorkeakoulujen mediaväylien aloituspaikat

Ammattikorkeakoulu	Aloituspaikat
EVTEK	36
STADIA	37
Jyväskylän	30
Kemi-Tornion	40
Kymenlaakson	55
Lahden	42
LAUREA	60
Oulun seudun	30
Pirkanmaan	40
Pohjois-Karjalan	40
Pohjois-Savon	20
Satakunnan	25
Tampereen	80
Turun	52
Yhteensä	583

Ammattikorkeakoulujen puolella aloituspaikkojen kokonaismäärä vuonna 2002 on siis noin 750. Määrä on tällä puolella kasvanut erittäin nopeasti. Toisaalta on huomattava, että AMK-paikkojen kasvu on merkinnyt supistuksia alan opistotason koulutuspaikoissa, kun monet opistotason linjat on samaan aikaan lopetettu.

2. KOULUTUKSEN TAVOITTEET

Seuraava erittely perustuu itsearviointeihin, opinto-ohjelmien painettuihin ja verkossa oleviin esitteisiin. Itsearviointit on tehty Korkeakoulujen arviointineuvoston toimeksiannosta: Taideteollisen korkeakoulun valokuvataiteen itsearviointi *Monta tietä maisteriksi* -raporttia varten ja muut *Evaluation of Media and Communication Studies in Higher Education in Finland* -raporttia varten. Ammattikorkeakouluista HELIA ja LAUREA sekä Satakunnan ammattikorkeakoulun tekniikan toimittaja -koulutukselta itsearviointi puuttuu.

Teksteistä etsittiin seuraavien sanaryhmien sanoja (suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi):

1. Journalismi, journalistiikka, toimittaja
2. Joukkoviestintä ja media merkityksessä joukkoviestin
3. Audiovisuaalinen, mediakulttuuri, tv, radio, elokuva, valokuva

Lisäksi erittelyssä käytettiin kahta painopiste-erottelua:

4. Yhteiskunnallinen painotus (YHT)
5. Työ- tai tuotantotavan muutoksen painotus (TUOT)
ja
6. Koulutuksen yleispätevöittävä painotus (YLEIS)
7. Koulutuksen erikoistava painotus (ERIK)

Sana, joka esiintyi pohjateksteissä kieltävässä yhteydessä ”...ei kouluta toimittajia...” tai fraasinomaisesti (esim. media) jäi huomiotta. Seuraaviin taulukoihin on merkitty x jos sana esiintyy sellaisessa yhteydessä, että sillä on painoarvoa. Ellei tällaista painotusta esiinny, kohta on jätetty tyhjäksi. KOK-sarakkeessa on luku joka osoittaa monellako ulottuvuudella kukin väylä profiloituu.

Painotukset 4 ja 5 esiintyvät erilaisina ilmauksina itsearvioinneissa, esitteissä, verkkosivulla ja opinto-ohjelman esittelysivuilla. Toiset mainitsevat vain yhden painotuksen eli ohittavat toisen. Osa ilmoittaa, että heidän oppilaansa pärjäävät, koska oppivat hahmottamaan yhteiskunnan muutosta. Toiset ilmoittavat, että heidän opiskelijansa pysyvät mukana työelämän muutoksissa tai että he osaavat ennakoita, millaiset tuotannot myyvät muuttuvassa mediamaailmassa. Sellainen tilanne, ettei painotusta esiinny lainkaan, on toki mahdollinen, mutta jää teoreettiseksi vaihtoehdoksi.

Painotukset 6 ja 7 esiintyvät ilmaisuissa, jotka kertovat opiskelijan saavan laajan yleissivistyksen. Siihen kuuluu runsaasti yleisopintoja, kieliä, yhteiskunnallisia ja/tai kaupallisia aineita. Opiskelijan sanotaan hallitsevan kokonaisuuksia ja kasvavan asiantuntijatehtäviin. Vaihtoehto korostaa erikoistavia (ammatti)opintoja, kapeaa mutta syvää (ammatti)taitoa ja vaativaa osaamista.

Mitä vähemmän koulutus painottuu toimittajan ammattipätevyyden antamiseen sekä yhteiskunnan ja joukkoviestinnän analysoinnin kykyihin, sitä pienemmäksi tulee summa. Pieni summa siis osoittaa tässä selvityksessä käytettyjen mittareiden mukaan, että koulutusohjelma valmistaa opiskelijoita johonkin muuhun viestinnän ammattiin kuin toimittajaksi.

Kohdissa 4-5 ja 6-7 on kyse painotuseroista ja luokittelut siten vain suuntaa-antavia. Ensimmäisen vaihtoehtoparin ongelma on, että työelämän ja tuotannon muutoslogiikka eivät aina ole yhteneväiset. Toinen vaihtoehtopari on ongelmallinen erityisesti moniosaamisen kohdalla: sen tulkittiin merkitsevän erikoistavaa taitamista sisällöllisen substanssin kustannuksella. Kielellinen ja taiteen(teoreettinen) painotus taas tulkittiin yleispätevöittäväksi.

2.1 Journalistiikan ja joukkoviestinnän koulutus yliopistoissa

Luokittelun tulokset ovat yliopistojen osalta taulukossa 6.

Taulukko 6: Koulutuksen tavoitteet yliopistoissa

Yliopisto	1	2	3	YHT	TUOT	YLEIS	ERIK	KOK
TaY journ	x	x	x	x	x	x		6
JY journal	x	x	x	x	x	x		6
SSKH	x	x	x	x	x	x		6
HY viest	x	x	x	x		x		5
TaY yleinen	x	x	x	x		x		5
JY puhevies		x	x	x	x	x		5
TY mediatut	x	x	x	x		x		5
VY viest	x	x		x		x	x	5
HKKK	x				x		x	3
TaiK valokuv		x				x	x	3
TaiK elokuva		x				x	x	3
LY mediat			x		x	x		3

1 = journalismi, 2 = joukkoviestintä 3 = audiovisuaalinen mediakulttuuri,

YHT = yhteiskunnallinen painotus, TUOT = tuotannollinen painotus,

YLEIS = yleisasiantuntijuuden painotus, ERIK = erikoistumispainotus, KOK = kokonaispistemäärä

Yliopistojen pistesummien vertailu ei tuo yllätyksiä. Erittely todistaa odotusten mukaisesti, että keskeiset journalistiikan ja joukkoviestinnän yksiköt ovat Tampereen yliopiston tiedotusoppi journalistiikan linjalla, Jyväskylän yliopiston journalistiikka ja Helsingin yliopiston Svenska social- och kommunalhögskolan (kaikilla summa 6).

Helsingin viestintä, Tampereen yleinen linja, Jyväskylän puheviestintä, Turun mediatutkimus ja Vaasan viestintätieteet jäävät näistä erilaisen painopisteen ja teoreettisemman painotuksensa takia (summa 5). Itsearvioissaan ja opinto-ohjelmissaan nämä koulutusohjelmat myös ilmoittavat, että ne eivät ensisijaisesti pyri antamaan toimittajan työn edellyttämiä ammatillisia valmiuksia.

Taideteollisesta korkeakoulusta valmistuvat valokuva- ja elokuvataiteen kandidaatit ja maisterit ovat alansa visuaaliseen ilmaisuun perehtyneitä taiteilijoita. Lapin yliopiston mediatiede ilmoittaa olevansa kokeileva oppiala tieteen, taiteen ja teknologian välimaastossa; toimittajakoulutusta lähelle se ei osu. Helsingin kauppakorkeakoulusta valmistunut tuntee joukkoviestinnän kielellisen kulttuurin osa-alueena sekä talouselämän ja yritysmaailman näkökulmasta. Näistä kolmesta yliopistosta valmistuneilla on valmiudet tehdä työtä toimittajakunnan kanssa, mutta kynnys ryhtyä toimittajaksi saattaa olla iso (summa 3).

2.2 Joukkoviestinnän ja median koulutus ammattikorkeakouluissa

Kaikissa ammattikorkeakouluissa valintaa yleisasiantuntijuuden ja erikoisosaamisen painotuksen välillä ei voinut tehdä. Molempia korostettiin tasapuolisesti, ja opetusohjelmissa oli runsaasti kieliä ja yhteisiä opintoja, mutta myös runsaasti laitteiden ja ohjelmien käytön opetusta.

Arcadasta selvityksessä on mukana sähköisten viestinten sisällöntuotantoon keskittyvä, ruotsinkielinen koulutusohjelma mediekultur. Arcada ilmoittaa, että sieltä ”ei valmistu journalisteja

eikä taiteilijoita. Valmistuneet sijoittuvat mediateollisuuteen tekemään taloudellisesti rationaalisia tuotantoja”.

Diakonia-ammattikorkeakoulun (DIAK) viestinnän koulutusohjelmasta on mukana monimediatoimittajan suuntautumisvaihtoehto. Viestinnän koulutusohjelman yhteisissä opinnoissa on runsaasti yhteiskunnallisia aineita, silti mediakasvattajan suuntautumisvaihtoehdon yhteiskunnallinen ote on syvempi. Vapaaehtoisissa opinnoissa tätä eroa voi halutessaan paikata. DIAKin koko viestintäkoulutuksessa on selvä journalistiikka -painotus: ammattiopintoihin kuuluu runsaasti yhteiskuntatieteellistä tarkastelua, jota rinnakkainen mediakasvattajan koulutus tukee.

EVTEKista on mukana muotoiluinstituutin medianomi-koulutus, graafisen suunnittelun suuntautumisvaihtoehto, jonka luvataan antavan valmiudet toimia mm. graafisena suunnittelijana, kuvittajana tai mainonnan suunnittelijana. Markkinointiviestinnän ja 3D-multimediasuunnittelun suuntautumisvaihtoehdot jätettiin tästä tarkastelusta pois.

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu korostaa teksteissään pohjoista ulottuvuuttaan ja teknistä edistyneisyyttään. Itsearviointineissaan oppilaitos ilmaisee halunsa kouluttaa tulevaisuuden toimittajia, mutta opinto-ohjelmasta löytyy asialle niukasti katetta.³

Ammattikorkeakoululinjojen tavoitteita koskeva luokittelu on koottu taulukkoon 7.

Taulukko 7: Koulutuksen tavoitteet ammattikorkeakouluissa

Ammattikorkea	1	2	3	YHT	TUOT	YLEIS	ERIK	KOK
Arcada		x	x		x	x	X	5
DIAK	x	x	x	x	x			5
STADIA	x	x	x		x		X	5
Oulun	x	x	x	x	x			5
Pohjois-Karjalan	x	x	x		x	x		5
Satakunnan vies	x	x	x		x	x		5
HELIA	x	x			x	x		4
Satakunnan tekn	x	x		x			X	4
Kemi-Tornion			x		x	x	X	4
LAUREA			x		x	x	X	4
Tampereen		x	x		x		X	4
Turun		x	x		x		X	4
EVTEK			x		x		X	3
Jyväskylän			x		x		X	3
Kymenlaakson			x		x		X	3
Pirkanmaan					x		X	2
Pohjois-Savon					x		X	2
Lahden					x		X	2

1 = journalismi, 2 = joukkoviestintä 3 = audiovisuaalinen mediakulttuuri,
YHT = yhteiskunnallinen painotus, TUOT = tuotannollinen painotus,
YLEIS = yleisasiantuntijuuden painotus, ERIK = erikoistumispainotus,
KOK = kokonaispistemäärä

³ *Evaluation of Media and Communication Studies in Higher Education in Finland*-raportti toteaa, että Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun sekä itsearviointi että muut esittelytekstit antavat ymmärtää enemmän kuin opetussuunnitelmat faktisesti tarjoavat. Raportti toteaa, että tuotantotekniikan ja sisällöntuotannon opetus eivät ole tasapainossa. Siksi sitä ei myöskään tässä selvityksessä sijoitettu joukkoviestinnän ryhmään.

Summan 5 saivat Arcada ja DIAK, STADIAN radio- ja tv-työn ja Oulun seudun journalismin suuntautumisvaihtoehdot sekä Pohjois-Karjalan ja Satakunnan ammattikorkeakoulujen viestinnän koulutusohjelmat. Niiden viestinnän koulutus suuntautuu selvästi journalismin tai ainakin joukkotiedotuksen opetukseen. Painotus on ammatillinen, työ- ja tuotanto-orientoitunut, mutta se antaa myös yleisiasiantuntijuutta. Jos ”mediatoimittajan” ammattinimike vakiintuu, se voisi kuvata valmistuneita hyvin. Ainakin itsearvioiden, opetusohjelmien ja verkko- ym. esitemateriaalin tasolla opiskelijoille kehittyä koulutuksen aikana valmiudet osallistua sellaisen työryhmätoimintaan, joka tuottaa journalistista sisältöä joukkoviestimiin. Valmistuneiden medianomien / mediatoimittajien soveltuvuus riippunee eniten opiskelijan henkilökohtaisessa opintosuunnitelmassaan tekemistä valinnoista.

Summan 4 saaneet ammattikorkeakoulut ovat HELIA, Satakunnan ammattikorkeakoulun teknisen journalismin suuntautumisvaihtoehto, Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, LAUREA sekä Tampereen ja Turun ammattikorkeakoulut. Näiden koulutus on erikoistavampaa. Erikoistuminen ei sinällään toki ole puute journalistiikan ja joukkotiedotuksen opetuksen ihanteen näkökulmaista tarkasteltuna. Keskeistä on se, minkä kustannuksella erikoistuminen tapahtuu. Jos se tapahtuu toisen osa-alueen kustannuksella (teksti/kuva), ongelmia ei ehkä synny, mutta jos se tapahtuu journalistisen työn ytimeen kuuluvan yhteiskunnallisuuden ja yleisiasiantuntijuuden kustannuksella, kyse ei enää ole toimittajakoulutuksesta. Näistä ammattikorkeakouluista valmistuvien medianomien soveltuvuus joukkoviestinnän palvelukseen journalistina riippuu siis erikoistumisalasta ja sen ehdoista.

Tampereen ja Turun ammattikorkeakouluilla on selkeän tuotantoteknologinen ja käyttötaiteen suuntautuneisuus, sanavalikosta puuttuvat niin journalismin kuin joukkotiedotuksen sanat ja synonyymit, ja koulutusta kytkee joukkoviestinnän suuntaan lähinnä audiovisuaalisuus tai visuaalisuus. Ammatti-identiteetti on siten kotoisin kuvan, elävän kuvan tai äänimaailmasta. STADIAN kulttuurin tuottamisen, verkkoviestinnän ja audiovisuaalisen tuottamisen suuntautumisvaihtoehdot etäännyvät sen radio- ja tv-toimittajakoulutuksesta, samoin Oulun *cross median* ja uuden median suuntautumisvaihtoehdot saman talon journalismin suuntautumisvaihtoehdosta.

Espoo-Vantaan, Pohjois-Savon (Kuopio) ja Lahden ammattikorkeakoulujen muotoiluinstituutit (summat 3 ja 2) eivät tämän yksinkertaisen testin jälkeen oikeastaan enää kuulu mukaan: edes joukkoviestinnän graafisen ulkoasun tuottaminen ei ole näissä ohjelmissa kuin ilmaisun yksi laitama-alue. Myös Jyväskylän, Kymenlaakson ja Pirkanmaan ammattikorkeakoulujen medianomikoulutus on korostetun tuotantosuuntautunutta ja erikoistavaa jäädessä siten kauaksi perinteisestä toimittajan ammatista.

Tässä erittelyssä on yliopistoista mukana yhteensä 12 ohjelmaa. Ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmia on mukana 18. Seitsemän niistä esiintyy sekä joukkoviestinnän että median kouluttajina. Taulukot 6 ja 7 osoittavat, että toimittajakoulutusta tai journalistisesti painottunutta koulutusta tarjoaa oman ilmoituksensa mukaan seitsemän sekä yliopisto- että AMK-ohjelmaa. Joukkoviestinnäksi luokiteltua koulutusta löytyy kymmenestä yksiköstä kummallakin puolella ja AV- ym. mediakoulutusta kahdeksasta yliopistosta sekä peräti 13 ammattikorkeakoulusta. Yhteiskunnallinen painotus on kahdeksassa yliopisto-ohjelmassa mutta vain kolmessa AMK-ohjelmassa. Työ- ja tuotantopainotus puolestaan on kuudessa yliopisto-ohjelmassa ja yhtä lukuun ottamatta kaikissa AMK-ohjelmissa. Kaikista yliopistoista ja ammattikorkeakouluista, joissa annetaan journalistiikan, joukkoviestinnän ja audiovisuaalisen mediakulttuurin opetusta, yhtä moni (17) tarjoilee yleisiasiantuntijuutta kuin ilmoittaa erikoistavansa.

3. OPINTOJEN RAKENNE

Tämä luku pyrkii hahmottamaan karkealla tavalla opintojen rakenteen ja sisällölliset päälohkot niissä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmissa ja suuntautumisvaihtoehdoissa, jotka on tarkasteluun valittu. Esitys perustuu edelleen oppilaitosten omiin dokumentteihin, ”todellisuustarkistusta” ei luonnollisesti ole pystytty tekemään. Pohja-aineisto on myös monin tavoin kirjavaa, joten jaottelut eivät ole niin systemaattisia kuin niiden periaatteessa tulisi olla.

3.1 Toimittajakoulutus yliopistoissa

Suomessa on kolme vakiintunutta toimittajakoulutusväylää. Vanhin on Tampereen yliopiston tiedotusoppi (vuodesta 1925, Tampereella vuodesta 1960). Svenska social- och kommunalhögskolan antaa ruotsinkielistä toimittajakoulutusta Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan alaisuudessa (vuodesta 1969). Nuorin väylä on Jyväskylän yliopiston journalistiikka-oppiaine (vuodesta 1987). Tampereen tiedotusoppi ja Jyväskylän journalistiikka kouluttavat maisteritasolle, SSKH kandidaattitasolle, mutta sen opiskelijoilla on vapaa pääsy jatkamaan maisteriksi HYN viestinnän laitoksella.

Taulukko 8: Toimittajakoulutuksen opintojen rakenne yliopistoissa

Yliopisto	Yleisop	Kieliop	Pääaine	Sivuaine	Kand	Syvent	Maist
TaY journalistiikka	10	12+8	45	45	120	40	160
HY/SSKH journalistik	12	10+6	59	25-35	120	40	160
JY journalistiikka		6+3	50	61-69	120	40	160

Tampereella yhteiskuntatieteiden kandidaatin ja maisterin tutkinto voidaan tiedotusopissa suorittaa kahden eri vaihtoehdon mukaisesti: journalistiikan linjalla ja yleisellä linjalla, johon kuuluu mediakulttuurin suuntautumisvaihtoehto. Erot ovat kieli-, pää- ja sivuaineopintojen määrässä. Näiden opintojen jälkeen maisterin tutkintoon tarvitaan tieteellistä ja ammatillista syventymistä (20 ov) ja pro gradu -tutkielma (20 ov).

Svenska social- och kommunalhögskolan on itsenäinen Helsingin yliopiston valtiotieteelliseen tiedekuntaan kuuluva oppilaitos, joka tarjoaa ruotsinkielistä toimittajakoulutusta (kandidaatti 120 ov). Reilu kolmannes opiskelijoista jatkaa kandidaatin tutkinnon jälkeen maisteriksi tiedekunnassa pääaineena viestintä; tämä väylä on avoin kaikille SSKHsta valmistuneille. Kielellisestä vähemmistöasemasta lähtevä koulutus on ylivälineellistä, toimittajia koulutetaan niin erikoistuneisiin tehtäviin Yleisradioon kuin pieniin paikallislehtiin, joissa toimittajien täytyy hallita kaikki tehtävät ja koko prosessi.

Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden tutkinnot ovat HuK ja FM. Maisterin tutkintoon vaaditaan journalistiikan aine- ja syventävien opintojen lisäksi sivuaineopintoja 8 ov enemmän kuin kandidaatin tutkintoon.

Vaikka opintojen rakenne näissä yksiköissä on kohtuullisen yhdenmukainen, erojakin on. Jyväskylässä eli ole yleisopintoja lainkaan ja kieliopintoja tuntuvasti vähemmän kuin Tampereella ja SSKHssa. SSKHssa taas pääaineessa suoritettujen opintoviikkojen määrä on korkein ja sivuaineiden vastaavasti suppein. Kaikissa ohjelmissa on suuntaus viime vuosina ollut supistaa jonkin verran pääaineopintoja ja lisätä näin mahdollisuuksia opiskella enemmän sivuaineita.

Kieliopinnot

Tampereella journalistiikan opiskelijoilta edellytetään laajat kieliopinnot (20 ov). Suomen kielen opinnot muodostuvat puheviestinnästä (1 ov), kielenhuollosta (4 ov), tyyliopista (4 ov) ja kielikritiikistä (3 ov). Ruotsin (4 ov) lisäksi edellytetään yhden tai kahden vieraan kielen opintoja (4 ov).

SSKH:ssa yleisopintoihin kuuluvat kieliopinnot ovat toinen kotimainen kieli (suomi, 3 ov) ja ensimmäinen vieras kieli (yleensä englanti, 3 ov). Journalistik -pääaineeseen sisältyy yhteensä 10 ov ruotsin kielen opintoja (mediespråk), johon sisältyy samantyyppisiä aineksia kuin Tampereen suomen kielen opinnoissa, mutta myös tuntuvasti kielioppia, joka on katsottu tärkeäksi ruotsin vähemmistökieliasemasta johtuen.

Jyväskylän journalistiikan tutkintovaatimusten pakolliset kieli- ja viestintäopinnot (9 ov) muodostuvat kielenhuollon (2 ov) ja journalistien viestinnän (3 ov) kursseista. Jälkimmäisellä kirjoitetaan kirjallisuuspohjainen seminaarityö (ennen proseminaaria). Lisäksi suoritetaan kypsyysnäyte (1 ov) ja opiskellaan ensimmäistä ja toista vierasta kieltä sekä ruotsia (kutakin 1 ov).

Taulukko 9: Kielten opetus toimittajakoulutuksessa

Yliopisto	1. kotim	2. kotim	1. vieras	Yht
TaY	12	4	4	20
HY/SSKH	10	3	3	16
JY	6	1	1+1	9

Sivuaineet

Tampereella tiedotusopin opiskelijoille (sekä pää- että sivuaineopiskelijoille) suositellaan filosofian opintojaksoja Johdatus tietoteoriaan (2 ov), Johdatus etiikkaan ja yhteiskuntafilosofiaan ja Filosofian klassikot (2 ov). Sivuaineiden valinnassa opinto-opas pyytää ottamaan huomioon:

- perusyhteiskuntatieteet kuten sosiologia ja valtio-oppi
- ammatissa tarvittavat yhtäältä yleistietoa ja toisaalta erikoistumismahdollisuuksia antavat taloustieteet, kansainvälinen politiikka, kunnallispolitiikka ja ympäristöpolitiikka
- tiedotusopin teoriaperustaa lähellä olevat aineet kuten puheoppi ja taiteiden tutkimus,
- elokuvan, television, videon ja hypermedian tutkimukseen johdettava audiovisuaalisen mediakulttuurin opintokokonaisuus

Tampereen pääaineopiskelijoiden suosituimmat sivuaineet vuosina 2000 ja 2001 olivat sosiologia (yhteensä 700 ov), valtio-oppi (680 ov), audiovisuaalinen mediakulttuuri (530 ov), filosofia (400 ov) ja kansainvälinen politiikka (380 ov). Näiden lisäksi oli lukuisia muita aineita eri tiedekunnista. Annettuja suosituksia noudatetaan hyvin: valinnat kohdistuvat pääosin yhteiskunnallisiin aineisiin ja sivuaineet tukevat opintoja.

Jyväskylän yliopiston journalistiikan tutkintovaatimuksissa kehoitetaan valitsemaan sivuaineet niin, että ne yhdessä journalistiikan kanssa tuottavat mahdollisimman laajan yleissivistyksen. Suositeltavia ovat varsinkin nykyisyyttä ja sen juuria tulkitsevat humanistiset ja yhteiskuntatieteelliset aineet. On kuitenkin tärkeää, että toimittajilla on esimerkiksi talouden, luonnontieteiden tai tekniikan asiantuntemusta.

Jyväskylässä vuosina 2000-2001 valmistuneiden maisterien suosituimmat sivuaineet olivat kotimainen kirjallisuus, Suomen historia, Suomen kieli, germaaninen filologia, taidehistoria, kuvakoulutus, puheviestintä, valtio-oppi ja naistutkimus. Perusopintopaksoja oli kerätty vielä vaihtelevammin eri aineista. Opintoviikkoina sivuaineet jakaantuvat melko tasan humanistisen ja yhteiskuntatieteelliseen tiedekunnan kesken.

Svenska social- och kommunalhögskolanin sivuainevalinta on vapaa, mutta erityisesti suositellaan kursseja valtio-opista. Opintovuonna 2001-2002 SKKHn opiskelijat valitsivat seuraavia sivuaineita (25 ov): estetik, pedagogik, temahelheten miljö, nordisk litteratur, franska, svenska, sociologi, rättsvetenskap, spanska, nationalekonomi, litteratur, ryska, statskunskap. SSHKn opiskelijat lukevat ”perussivuaineensa” ja esimerkiksi ympäristökokonaisuuden omassa talossa, kielet sivuaineena Svenska handelshögskolanissa, ja muita sivuaineita Helsingin yliopiston valtiotieteellisessä, humanistisessa ja kasvatustieteellisessä tiedekunnassa. Tiedekuntarajat eivät siis tunnu sitovan SSKHn opiskelijoita samassa mitassa kuin Tampereen tai Jyväskylän opiskelijoita.

3.2 Joukkoviestinnän opetus yliopistoissa

Joukkoviestintään erikoistuneet yksiköt yliopistoissa ja taidekorkeakouluissa eroavat toisistaan lähestymistavaltaan ja erikoistumisaloiltaan. Edempänä olevat kuvaukset pyrkivät osoittamaan millä tavalla kukin niistä profiloi itsensä. Perinteisten toimittajakoulutusten tapaan kunkin koulutusohjelman kohdalla tarkastellaan myös relevantteja kieli- ja sivuainekysymyksiä. Suurimmat opintojen rakenteen erot ovat tiede- ja taidekorkeakoulujen välillä. Helsingin kauppakorkeakoulu on opintojen rakenteeltaan lähempänä taidekorkeakouluja.

Yliopistojen keskinäistä työnjakoa ja yhteistyötä edistävät muun muassa Toimittajakoulutuksen neuvottelukunta ja Viestintätieteen yliopistoverkosto, jossa myös informaatiotutkimuksen laitokset ovat jäseninä. Toisaalta tämän verkoston jäsenyys on vaikuttanut siihen, että HKKK:n koulutus on otettu mukaan tähän selvitykseen, kun taas viestintään profiloitumattomat, mutta silti viestinnän opetusta tarjoavat suomen kielen laitokset eri yliopistoissa on jätetty tarkastelun ulkopuolelle.

Yliopistojen sivuainetarjonta on kehittynyt siten, että opiskelija voi hakea itselleen erikoistavia opintokokonaisuuksia kuten Audiovisuaalisen mediakulttuurin opintokokonaisuus (Tampere) tai Multimediajärjestelmien ja teknisen viestinnän koulutusohjelma (Vaasa). Tällaista ratkaisua myös suositellaan hajanaisen ”opintoviikko sieltä, toinen täältä” -sivuaineilun sijasta. Yliopistot ovat löytäneet tieteenalarajojen ylityksistä (jotka koskevat myös tutkimus- ja opetushenkilöstöä eikä vain laitoksilla kulkevia opiskelijoita) keinon tuottaa laaja-alaista asiantuntijuutta ja ammatillisiakin valmiuksia mediamaailmaan. Oppiaineet yhdistyvät konventioista poikkeavalla tavalla myös uusimmissa koulutusohjelmissa (Turun, Vaasan ja Lapin yliopistot) ja maisteriohjelmissa.

Yliopistoista Turku on luopunut yleisopinnoista ja Vaasa nimittää niitä ”kieli-, viestintä- ja metoriopinnoiksi”. HKKK ei varsinaisesti tarjoa sivuaineopintoja ja TaiK sijoittaa ne taiteen maisterin opintoihin (syventävät). HKKK:n ja TaiK:n koulutusohjelmissa onkin tiedeyliopistojen koulutusohjelmia enemmän valinnaisuutta sisäänrakennettuna. TaiK:ssa yleiset taiteenopinnot, pakolliset ja vapaaehtoiset ovat yhtä ja samaa taiteen opiskelua osastorajoihin katsomatta.

Taulukko 10: Joukkoviestinnän opintojen rakenne yliopistoissa

Yliopisto	Yleisop	Kieliop	Pääaine	Sivuaine	Kand	Syventäv	Maist
HY Viestintä	13	8	42	57	120	40	160
TaY Tied.oppi, yleinen	10	9	35	66	120	40	160
JY puheviestintä	7		35	78	120	40	160
TY Mediatutkimus		10	40	70	120	40	160
VY Viestintätieteet	6	34	40	40	120	40	160
HKKK Suomen kieli*	20		100		120	40	160
TaiK Valokuva	20	8	92		120	60	180
TaiK Elokuva	20	8	92		120	60	180
LY Mediatiede**	17	8	50	45+20	120	60	180

*Helsingin Kauppakorkeakoulun kielten ja viestinnän laitoksen suomen kielen ja viestinnän opintojen rakennetta leimaa se, että kieliopinnot ovat pääainetta. Näkökulma on taloustieteen, joten yleisopinnot (20 ov) otsikko on Talouselämän viestintä. Perusopinnot (16 ov) koostuvat kokonaisuuksista Yrityksen viestintä, Teksti ja media, Kielitieto sekä Puhe ja neuvottelu (kukin 4 ov). Aineopintoihin (20 ov) kuuluu Yrityksen viestintä, Talouselämän retoriikka, Kielentutkimuksen perusteet, Kieli sosiaalisena ilmiönä sekä Kielenkäyttö ja kulttuuri (kukin 4 ov); opintoihin sisältyy jonkin verran vaihtoehtoisuutta. Syventävät opinnot (24 ov) koostuvat Metodopinnoista (4 ov), Tutkielmaopinnoista (16 ov) ja Valinnaisista opinnoista (4 ov). Valmistuneista harvat, muutama vuodessa, sijoittuu toimittajan tehtäviin joukkoviestimisessä.

**Lapin yliopiston mediatieteen yksikössä, audiovisuaalisen mediakulttuurin koulutusohjelmassa on valinnaisia opintoja 45 ov ja varsinaisia sivuaineita 20 ov. Sivuaaineopintoja voidaan suorittaa sopimuksen mukaan omassa yksikössä taiteiden tiedekunnan taidekasvatuksen, tekstiili- ja vaatetussuunnittelun ja teollisen muotoilun yksiköissä, sekä muissa tiedekunnissa ja yliopistoissa. Sivuaaineista suositellaan suorittavaksi kokonaisia arvosanoja, esimerkiksi valokuvauksen perusopinnot.

Jyväskylän yliopiston viestintätieteissä puheviestintä on oppiaine, joka tarkastelee ihmisten välistä vuorovaikutusta. Joukkoviestintään sen liittyy vuorovaikutuksen tarkastelu mm. politiikan kontekstissa ja mediassa. Koulutusohjelma perehdyttää vaikuttamiseen ja argumentointiin, viestintäteknologian ja vuorovaikutuksen välisiin yhteyksiin, viestinnän yhteiskunnalliseen merkitykseen sekä viestinnän eettisiin kysymyksiin. Pääaineopintoja on 35 ov, syventävät ja pro gradu mukaan luettuna 75 ov. Tutkinnot muodostuvat yksilöllisiksi, kun noin puolet tutkinnosta muodostuu sivuaineopinnoista.

Taideteollisen korkeakoulun valokuvataiteen osasto tuottaa ja edistää käsitystä valokuvasta itsenäisenä taidemuotona ja kuvallisen viestinnän välineenä. Koulutusohjelmat (120 ov TaK ja + 60 ov TaM) painottavat kuvan taiteellista, dokumentaarista ja audio-visuaalista puolta, ja pyrkivät antamaan valmiuksia kohdata valokuvan historia ja estetiikka kriittisellä tavalla. Osa valmistuneista ryhtyy lehti- ja kuvatoimistokuvaajiksi tai tekee uransa aikana myös sitä.

Taideteollisen korkeakoulun elokuvataiteen osastolla on seitsemän koulutusohjelmaa: elokuvakäsikirjoitus, elokuvaohjaus, elokuvatuotanto, elokuvaus, elokuvaleikkaus, elokuvaäänitys ja äänisuunnittelu ja dokumenttielokuva. Koulutusohjelmissa (120 ov TaK ja +60 ov TaM) opinnot koostuvat elokuvan ilmaisullisista, teknisistä ja ammatillisista aineista, elokuvahistoriasta ja elokuvateoriasta. Näitä täydentävät vieraat kielet ja taideaineet. Jokaisena lukuvuotena opintoihin sisältyy taiteellisesti kunnianhimoisia elokuvatuotantoja. Kaikkien linjojen opiskelijoille yhteiset aineopinnot (35 ov) ovat pakollisia ja ne antavat opiskelijoille kokonaisvaltaisen käsityksen elokuvan tekemisen prosesseista, ammattitermistöstä ja elokuvan tekemisen logistiikasta. Osa valmistuneista sijoittuu televisiokanaville taiteellisiin tai tuotannollisiin tehtäviin, ja usein ruudusta näkee töitä, jotka on alunperin tehty muuhun levitykseen: elokuvia ja videoita.

Taiteen maisterin tutkinto muodostuu opiskelijan oman linjan syventämistä ammattiaineopinnoista, projektikohtaisista tuotannoista, lopputyöstä (20 ov) ja mahdollisista sivuaineopinnoista. Ne

täydentävät tutkintoa ja ne voivat olla ammattiaineopintoja toisessa korkeakoulussa esimerkiksi Teatterikorkeakoulussa, Kauppakorkeakoulussa tai Sibelius-Akatemiassa. Tutkintoon johtavia syventäviä opintoja voivat olla myös osaston ulkopuolella ammattituotannoissa tehty työharjoittelu ja/tai tuotantoharjoittelu.

Lapin yliopistossa taiteen kandidaatin tutkinto voidaan suorittaa audiovisuaalisen mediakulttuurin, graafisen suunnittelun, teollisen muotoilun, kuvataidekasvatuksen ja tekstiili- ja vaatetus suunnittelun koulutusohjelmissa. Maisterin tutkintoon johtavien koulutusohjelmien pohjana on kandidaatin tutkinnon tai sitä vastaavien opintojen taso.

Helsingin yliopistossa viestintä tarkentuu tieteenalaksi, joka tutkii sanomien välitystä ja merkitysten tuottamista. Se on oppiaine, jossa tutkimus tukeutuu yhteiskuntatieteellisiin, humanistisiin ja käyttäytymistieteellisiin teorioihin, käsitteisiin ja metodeihin. Helsingissä tutkimus ja opetusala ulottuu sisäis- ja keskinäisviestinnästä yhteisö- ja joukkoviestintään.

Maisterin tutkintoa varten on suoritettava perus-, aine- ja syventävät opintoja 80 ov, yleisopintoina kieliopintoja 8 ov, tilastotieteen johdanto tai vastaava 5 ov, Atk:n johdanto ja Atk:n täydennys 2+2 ov, johdatus yhteiskuntatieteiden filosofiaan 3 ov, suullinen ilmaisu 1 ov ja yhdessä sivuaineessa vähintään 25 ov. Sivuainevalintojen tulee laajentaa viestinnän opiskelijoiden asiantuntemusta muissa yhteiskuntatieteellisissä, humanistisissa ja käyttäytymistieteellisissä aineissa. Useimmat viestintää pääaineenaan opiskelevat ottavat kaksi sivuainetta. Ne voidaan valita vapaasti. Valtaosa otetaan kuitenkin omasta tiedekunnasta.⁴

Viestinnän laitos organisoii englanninkielistä Argonaut -opintokokonaisuutta (25 ov), joka käsittelee tietoyhteiskuntaa ja uusia viestintävälineitä. Se soveltuu sivuaineeksi pääaineopiskelijoille, ulkomaalaisille opiskelijoille sekä yhteistyöorganisaatioiden henkilöstölle, mutta suhteellisen harva pääaineopiskelija valitsee sen.

Viestinnän pääaineopiskelijat voivat myös hakea elokuva- ja televisiotutkimuksen opintokokonaisuuden (10 ov tai 20 ov) suoritusoikeutta. Opintokokonaisuuden järjestävät humanistisen tiedekunnan taiteiden tutkimuksen laitos, avoin yliopisto ja viestinnän laitos. Opintokokonaisuudessa perehdytään elokuva- ja televisiotutkimuksen perusteisiin, elokuvateorioihin, elokuvan ja television historiaan, audiovisuaaliseen kerrontaan sekä elokuva- ja televisiotutkimuksen erikoisaloihin. Vuonna 2000 valmistuneista tämä kokonaisuus kuului tutkintoon neljällä.

Turun yliopiston mediatutkimuksen oppiaine perustettiin vuonna 2000 yhdistämällä elokuva- ja televisiotiede (alk. 1991) sekä viestintä (alk. 1996). Mediatutkimus on sijoitettu humanistiseen tiedekuntaan taiteiden tutkimuksen laitokselle, ja sillä on läheinen yhteys laitoksen muihin oppiaineisiin (kotimainen kirjallisuus, yleinen kirjallisuustiede, musiikkitiede, taidehistoria ja naistutkimus). Viestinnän oppiaineen kautta mediatutkimuksessa ovat edustettuina myös tiedotusopin ja puheopin perinteet. Siten Turun mediatutkimus nojautuu monipuolisesti taiteiden tutkimuksen, joukkoviestinnän tutkimuksen ja kulttuuritutkimuksen perinteisiin.

Mediatutkimuksen opetus- ja tutkimuskohteena on mediakulttuuri ja sen teoreettinen, historiallinen ja kriittinen analyysi. Tavoitteena on tutkia mediakulttuurin eri osia (digitaalinen kulttuuri, elokuva,

⁴ Vuonna 1999 valmistui 26 VTM-tutkinnon suorittanutta viestinnästä. Heillä oli kaikkiaan 49 oman tiedekunnan sivuainetta seuraavasti: valtio-oppi 20, sosiaalipsykologia 8, sosiologia 7, historiatieteet 6, sosiaalipolitiikka 4 ja kansantalous 4. Vuonna 2000 valmistui 41, ja heillä oli kaikkiaan 57 oman tiedekunnan sivuainetta seuraavasti: valtio-oppi 17, sosiologia 12, historiatieteet 10, sosiaalipsykologia 9, sosiaalipolitiikka 4, filosofia 3 ja kansantalous 2.

lehdistö, puhe, radio, televisio) ja sen muutoksia historiallisina, esteettisinä, teknologisina ja yhteiskunnallisina ilmiöinä. Opintojen alkuvaiheessa huomio kohdistuu enemmän välineisiin ja niille ominaisiin esityksellisiin piirteisiin, mutta opintojen edetessä korostuu tutkimus- ja ongelmakeskeisempi näkökulma. Opinnoille on ominaista valinnaisten kurssien suuri määrä (noin 50 % opinnoista), mistä johtuen opetus painottuu pienryhmäopiskeluun (8-15 opiskelijaa / ryhmä).

Vaasan yliopistossa pääaineen nimi on viestintätieteet, ja sen sisällä on mahdollisuus suuntautua kurssivalintojen kautta kolmella tavalla: joko soveltavaan kielitieteeseen (esim. tieteen popularisointi), mediatutkimukseen tai multimediaoppiin. Lisäksi on mahdollista opiskella monitieteisessä Multimediajärjestelmien ja teknisen viestinnän koulutusohjelmassa (epäviralliselta nimeltään Giga), joka tässä selvityksessä luetaan maisteriohjelmiin.

Itsearviointissa Vaasan viestintätieteiden laitos toteaa, että yliopistossa pyritään tutustuttamaan opiskelijat viestintävälineisiin, etenkin multimedia- ja tietoverkkoviestintään, samoin kuin kuvallisen viestinnän eri muotoihin. Opiskelija voi perehtyä myös tekniseen viestintään. Kansainvälisyyden ja kulttuurienvälisen viestinnän opetuksen yhtenä tavoitteena on mahdollistaa hakeutuminen kansainvälisiin tehtäviin.

Sivuainevalinnassa suositellaan kielitaidon ja kulttuurikompetenssin hankkimista opiskelemalla kulttuurienvälistä viestintää ja vieraita kieliä sekä käyttämällä hyväksi opiskelijavaihdon mahdollisuuksia. Terminologiaopin ja kääntämisen opinnot opettavat analysoimaan ja ymmärtämään kulttuurista ja erikoisalasta johtuvia viestintäongelmia. Äidinkielen (suomen tai ruotsin) opinnot ovat myös suositeltavia viestinnän ammatillisiksi aikoville. Sivuainevalinnalla (esim. kielet, markkinointi, historia, kulttuurienvälinen viestintä) ja vapaavalintaisia kursseja suorittamalla opiskelija voi suunnata tutkintoaan.

3.3 Joukkoviestinnän ja median opetus ammattikorkeakouluissa

Ammattikorkeakouluissa viestinnän opetus luetaan kulttuurialaan. HELIAn ”toimittajakoulu” on poikkeuksellisesti liiketalouden koulutusohjelmassa ja Satakunnan ammattikorkeakoulun tekniikan toimittajan suuntautumisvaihtoehto sijaitsee tekniikan yksikössä. Valmistuvat ovat pääsääntöisesti medianomeja (AMK), HELIAssa tradenomeja (AMK), jolloin opintojen laajuus on 140 ov. Satakunnan ammattikorkeakoulun tekniikan yksiköstä valmistuu insinöörejä (AMK), joiden opinnoista viestinnän osuus on 48 ov harjoittelu (4 ov) mukaan luettuna.

Ammattikorkeakouluilla on periaatteessa ammatillisia perusopintoja 80 ov ja erikoistavia (suuntautumisvaihtoehdon) ammattiopintoja 40 ov, ja lisäksi on vapaavalintaisia opintoja 10 ov. Harjoittelua on 20 ov (DIAKissa 24 ov), ja opinnäytteen tavallisin laajuus on 10 ov. Diakonia-ammattikorkeakoulussa se on 15 ov ja Turun ammattikorkeakoulussa 20 ov.

Opetus pyritään rakentamaan niin, että eri linjoilla on mahdollisuuksien mukaan yhteisiä yleis-, kieli- ja perusopintoja, ja myös yhteisiä ammatillisia perusopintoja silloin kun alat ovat lähellä toisiaan. Opintojen rakenteellisilta näyttävät erot selittyvät osittain sillä, että opintoja on ryvästetty kaikille tai joillekin suuntautumisvaihtoehdoille yhteisen opetuksen järjestämistä tukevalla tavalla. Erikoistavia, suuntautumisvaihtoehtokohtaisia ammatillisia kursseja opiskelijat voivat hyödyntää ristiin, vapaavalintaisina opintoina.

Taulukko 11 esittää ammattikorkeakoulujen opintojen rakenteet kunkin oman ilmoituksen (opinto-ohjelman, esite, verkkosivu) mukaan. Terminologia vaihtelee, mutta seuraavat ilmaukset

tarkoittanevat *perusopinnot*: perusopinnot, perusopinnot ja kieliopinnot, ammattikorkeakoulukohtaiset opinnot, koulutusohjelmakohtaiset perusopinnot tai viestinnän perusopinnot, orientoivat opinnot ja koulutusohjelmien yhteiset opinnot. *Pakollisiin opintoihin* on kirjattu pakolliset ja yhteiset ammattiopinnot, ammattiopinnot, ammatilliset perusopinnot.

Erikoistavat ammattiopinnot esiintyivät nimikkeillä ammatillinen erikoistuminen tai suuntautuminen, suuntaavat (ammatilliset) opinnot, suuntautumisvaihtoehtokohtaiset ammattiopinnot, erikoistumisopinnot, syventävät tai vaihtoehtoiset ammattiopinnot (taulukossa Vo.amm.).

Muu -sarakeessa ovat opinnot, jotka on dokumenteissa ilmoitettu yhtenä kokonaisuutena tyyliin ”orientoivat ja kieliopinnot, ammatilliset perusopinnot, ammattiopinnot ja valinnaiset opinnot yhteensä” tai ”pakolliset ja suuntaavat ammattiopinnot” sekä projektiopetus, tuotantoprojekti, TJ-opetus ja IT-opetus (SAMK, jossa TJ on tekninen journalismi ja IT informaatioteknologia). HELIAN koulutusohjelman sisältö ei ollut julkinen vielä selvityksen tekoaikana. Pohjois-Karjalan muu 70 ov viittaa käytäntöpainotteisuuteen ja sen tähden suurehkoon harjoitus- ja työelämäprojektien määrään.

Taulukko 11: Ammattikorkeakoulujen opinnot opintoviikkoina (oppilaitokset aakkosjärjestyksessä)

AMK	Perusop.	Pakoll.	Vo.amm.	Vap.	Harjoitt.	Opinnäyte	Muu	Medianomi
Arcada	40	60	20	10	20	10		160
DIAK	15	51	44	10	24	15		160
EVTEK		100	20	10	20	10		160
HELIA					20	10	110	140
STADIA	40	50	30	10	20	10		160
Jyväskylän	40	80		10	20	10		160
Kemi-Tornion	16	64	40	10	20	10		160
Kymenlaakson	40	74	6	10	20	10		160
Lahden	45	75		10	20	10		160
LAUREA	40	46	27	17	20	10		160
Oulun	40	70	10	10	20	10		160
Pirkanmaan	37	83		10	20	10		160
Pohjois-Karjalan			60		20	10	70	160
Pohjois-Savon	32	64		10	16	16	22	160
Satakunnan vies	40	60	20	10	20	10		160
Satakunnan tekn					4		48	
Tampereen		80	40	10	20	10		160
Turun	19	81	10	10	20	20		160

Ammatillisten perusopintojen kautta opiskelija saavuttaa sekä laajan kuvan viestinnän kentästä että samalla vahvistaa oman suuntautumisensa opintoja. Ensimmäisen opintovuoden jälkeen opiskelija valitsee ammatilliset perusopinnot suureksi osaksi henkilökohtaisen opintosuunnittelun (HOPS) kautta.

Suuntaavien opintojen kautta opiskelija saavuttaa oman ammattialansa asiantuntemuksen ja pätevyyden.

Vapaasti valittavat opinnot opiskelija saa valita mistä tahansa korkeakoulutasoisesta oppilaitoksesta (TAMK, opinto-ohjelma).

Joukkoviestintä ammattikorkeakouluissa

Toimitukselliseen työhön joukkoviestimissä tähtäävää joukkoviestintä- ja mediakoulutusta annetaan seuraavissa kuudessa ammattikorkeakoulussa (suluissa aloitusvuosi ja vuotuinen sisäänottomäärä):

1. Arcada – Nylands svenska yrkeshögskola (2001, 35)
2. Diakonia-ammattikorkeakoulu (1997, 30)
3. Helsingin ammattikorkeakoulu STADIA (1996, 18)
4. Oulun seudun ammattikorkeakoulu (2000, 18)
5. Helsingin liiketalouden ammattikorkeakoulu HELIA (2003, 36)
6. Satakunnan ammattikorkeakoulu, Tekniikan yksikkö (1998, 27)

Arcada-ammattikorkeakoululla on sähköisten viestinten sisällöntuotantoon keskittyvä, ruotsinkielinen koulutusohjelma (mediekultur) sekä tuotantotekniikkaan suuntautunut insinööriohjelma (medieteknik), joka ei ole lainkaan mukana tässä selvityksessä). Sähköisillä välineillä tarkoitetaan yhdyntävää mediaa ja monimediatuotantoa. Institutionen för media muodostui (1.1.2001) ”teollisuuden vaatiman kokonaiskuvan näkökulmasta” eikä perinteisten oppialajakojen mukaan ja siinä uskossa, että kulttuuriohjelma ja insinööriohjelma rikastuttavat toisiaan.

Arcada johtaa ja kehittää tv-asemaa ja sen verkkopalveluita. Sen opiskelijat tekevät ohjatusti tuotantoja ja saavat samalla teoreettisia valmiuksia analysoida av-tuotteita ja kehittyä muuttuvan alan mukana. Sisällöntuotannon opiskelu yhdistää yleisön, talouden, tekniikan ja prosessin. Käytännön kurssit liittyvät kulttuurihistorian, kielen, viestinnän ja yleisopintojen kanssa. Opetusohjelman erikoistavista vaihtoehtoista opiskelija valitsee 2-4, vaihtoehdot ovat kuvaus, tuottaminen, leikkaus, käsikirjoittaminen ja taustoitus, verkkosuunnittelu, verkkografiikka, äänityö, tuotantosuunnittelu ja ohjaus.

Diakonia-ammattikorkeakoulun viestinnän koulutusohjelmasta valmistuu sähköisen viestinnän ammattilaisia. Koulutus keskittyy radion, television ja tietoverkkojen sisällön tuottamiseen. Samalla opitaan hallitsemaan myös välineiden perustekniikat. Opiskelijoilla on mahdollisuus suuntautua monimediatoimittajan tai viestintäkasvattajan opintoihin. Tässä selvityksessä sekä monimediatoimittajan että mediakasvattajan opinto-ohjelmat on laskettu joukkoviestinnän koulutukseksi. Monimediatoimittajan opinto-ohjelma tarjoaa journalistista osaamista ja perehdyttää opiskelijoita eri viestinten ja lajityyppien tuotantotapoihin. Opinnoissa harjoitellaan kullekin välineelle ominaisia työskentely- ja kerrontatapoja ja tutustutaan mediakulttuuriin ja sen tutkimukseen. Mediakasvattajan opinnoissa on enemmän yleissivistäviä, yhteiskunnallisia aineita. Suuntautumisvaihtoehto eroaa suuresti tuotanto- ja taidesuuntautuneista koulutuksista, joita on valtaosa ammattikorkeakoulupuolella.

Helsingin ammattikorkeakoulu STADIAN viestinnän suuntautumisvaihtoehdot ovat kulttuurin tuottaminen, radio- ja televisioilmaisu, verkkoviestintä ja audiovisuaalinen tuottaminen. Näistä joukkoviestinnän opetuksesi on tässä selvityksessä katsottu radio- ja tv-ilmaisu, muut vaihtoehdot sijoittuvat viestintään. STADIAN viestinnän koulutusohjelmaan otettiin ensimmäiset opiskelijat vuonna 1996, aloituspaikkoja oli tuolloin 16 (audiovisuaalinen mediatuotanto). Verkkoviestintään otettiin ensimmäiset opiskelijat vuonna 1998 ja kulttuurituottamiseen sekä radio- ja tv-viestintään vuonna 1999.

STADIAN radio- ja tv-viestinnässä kaksi ensimmäistä vuotta ovat kaikille yhteisiä journalismin ja ohjelmatyön opintoja. Ammattiaineiden opiskelu perustuu produktiokeskeiseen tiimityöskentelyyn. Kolmantena ja neljäntenä opiskeluvuonna opiskelija voi painottaa henkilökohtaisen opetussuunnitelman mukaisesti seuraaville alueille: journalismi ja tuottaminen, puheviestintä ja juontaminen, radio- ja tv-käsikirjoittaminen ja monikameraohjaus.

Oulun seudun ammattikorkeakoulun syksyllä 2000 alkaneen viestinnän koulutusohjelman journalismin suuntautumisvaihtoehto yhdistää uuden digitaalisen ja interaktiivisen teknologian mahdollisuuksia ja viestinnän ja median perinteitä. Suuntautumisvaihtoehdon opintoja ovat muun muassa verkkojulkaiseminen ja verkkokirjoittaminen, uutistoiminta, lehti-, radio- ja tv-työskentely, versioiminen, mediakritiikki sekä syventyminen opiskelijan valitsemaan mediaan. Oulun seudun ammattikorkeakoulun koulutusohjelmista kaksi sijoittuu tässä raportissa viestinnän koulutuksiin: kuvallisen viestinnän ja mediatuottamisen suuntautumisvaihtoehdot. Ensimmäisen, yhteisen opintovuoden jälkeen opiskelijat pyritään jakamaan mahdollisimman tasan näiden ja journalismin suuntautumisvaihtoehdon kesken.

Helsingin liiketalouden ammattikorkeakoulu HELIAN liiketalouden koulutusohjelman viestinnän suuntautumisvaihtoehdon tammikuussa 2003 alkaviin opintoihin otetaan 36 opiskelijaa. Koulutusohjelman laajuus on 140 opintoviikkoa ja tradenomi -tutkinto on suoritettavissa 3,5 vuodessa. Uudesta suuntautumisvaihtoehdosta on ollut niukasti ennakkotietoa. HELIA lupaa, että suuntautumisvaihtoehdosta valmistuvat ovat päteviä työskentelemään toimituksellista kirjoittamistaitoa vaativissa viestinnän asiantuntijatehtävissä. Tutkinnon suorittaneilla on hyvä journalistinen kirjoittamistaito, hyvät tiedonhankinnan ja -hallinnan taidot, muu journalistisen prosessin osaaminen sekä hyvä yhteiskunnan rakenteiden ja talouselämän tuntemus. Viestinnän suuntautumisvaihtoehto antaa valmiudet kehittyä edelleen myös alan kansainvälisiin tehtäviin. Opintoihin kuuluu seuraavia aihealueita: kirjoittamisen teoria ja käytäntö, journalistinen työprosessi, tiedonhankinta ja -hallinta, tietotekniikan hyödyntäminen, yhteiskunnan rakenteet ja talouselämä sekä vieraita kieliä.

Satakunnan ammattikorkeakoulun tekniikan yksikössä annettava teknisen journalismin opetus tarkoittaa insinööreiksi valmistuvien niin sanottua toista pääainetta. Jokainen valitsee ensin yhden teknisen koulutusohjelman, jollaisia ovat energia- ja laivakonekniikka, kemiantekniikka, kone- ja tuotantotekniikka, logistiikka, merenkulku, rakennustekniikka, sähkötekniikka, tietotekniikka ja tuotantotalous. Sitten insinööriopiskelija voi erilliseen pääsykokeen kautta valita journalismin suuntautumisvaihtoehdon toiseksi pääaineekseen. Vuosittain journalismiin valitaan 20-25 opiskelijaa. Viime vuosina noin puolet näistä on ollut tietotekniikan ja loput sähkö-, rakennus- ja kemiantekniikan opiskelijoita. Valmistuttuaan nämä kahden pääaineen opiskelijat ovat insinöörejä, joilla on myös kohtuulliset tiedot ja taidot viestinnässä ja journalismissa. Joku ehkä haluaa kirjoittaa lehtiin, toinen olla viestinnän ammattilaisena yrityksessä, kolmas toimia nettiviestinnän parissa. Journalismi sivuaineena valmistuneiden sijoittumisesta tehdään yksikössä parhaillaan opinnäytetyötä.

Media ammattikorkeakouluissa

*Espoon-Vantaan teknillinen ammattikorkeakoulu EVTEK*in muotoiluinstituutin viestinnän koulutusohjelmaan kuuluvaa graafisen suunnittelun suuntautumisvaihtoehtoa on tässä raportissa tarkasteltu lähemmin. Sille rinnakkaiset vaihtoehdot ovat mainonnan suunnittelu ja 3D-suunnittelu, joita ei otettu mukaan.

Helsingin ammattikorkeakoulu STADIAN viestinnän suuntautumisvaihtoehdot kulttuurin tuottaminen, verkkoviestintä ja audiovisuaalinen tuottaminen luetaan tässä selvityksessä viestinnän

mutta ei joukkoviestinnän koulutukseksi. STADIA antaa perusvalmiudet teknisen, taiteellisen ja tuotantoasiantuntijan työhön erilaisissa sisällöntuotannoissa.

Jyväskylän ammattikorkeakoulu ohittaa esiteteksteissään journalistiikan ja joukkoviestinnän. Koulutusohjelmassa esiintyvät mediakulttuuri sekä erilaiset kirjoittamiseen, laajasti ymmärrettynä (journalistisenkin) tekstin tuottamiseen liittyvät kurssit kuten käsikirjoittaminen eri välineisiin, käsikirjoituksen analyysi, kirjallinen kerronta, luova kirjoittaminen, genrekerronta, tutkimusviestintä ja tiedonhankintataidot.

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun viestinnän koulutusohjelma harjoittaa ja kouluttaa digitaalisen viestinnän asiantuntijoita ja antaa teknistä, ilmaisu- ja tuotantotaitoja. Painopiste on radio-, televisio- ja internet-taidoissa. Itsearvio korostaa suunnitelmaa, jonka mukaan opiskelijat osallistuvat paikallisen, digitaalisen ja interaktiivisen median tuottamiseen ja kulttuuri- ja luontoaineistoon Lapin paikallismediakeskus Mediapolisissa ja toimivat yhteistyössä Lapin yliopiston Keskiyön auringon kesäyliopiston kanssa Sodankylässä. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu hyödyntää Ruotsin läheisyyttä ja pohjoista ulottuvuutta (Pohjoismaat ja Barentsin alue), mikä lisää sen mahdollisuuksia yhteistyöhön ja näkyvyyteen myös EU:ssa ja muualla Euroopassa.

Kymenlaakson ammattikorkeakoulun viestinnän koulutusohjelmasta valmistutaan graafisen, uusmedia- ja verkkoviestintätuotteiden suunnittelun ja yhteisöviestinnän ammatteihin. Kymenlaakso suuntautuu uuteen mediaan: syksyllä 2003 verkkoviestinnän suuntautumisvaihtoehto tarkentuu Verkkomedian sv:ksi ja mediatuotteiden suunnittelun nimeksi tarkentuu Av-median sv.

Lahden ammattikorkeakoulun viestinnän koulutusohjelmassa on neljä suuntautumisvaihtoehtoa. Sen muotoiluinstituutissa opiskellaan elokuva- ja tv-ilmaisu, muissa toimipisteissä graafista suunnittelua, multimediatuotantoa ja valokuvausta.

LAUREA ammattikorkeakoulun viestinnän koulutusohjelman suuntautumisvaihtoehdot ovat digitaalinen design, joka painottaa uusmedian visuaalista suunnittelua ja verkkoviestintä, joka yhdistää kirjallisen viestinnän verkkomedian edellyttämiin tuotannollisiin taitoihin. Hakijan opas kertoo, että opetuksessa viestintä ja tietotekniikka yhdistyvät yhtäältä mediataiteeseen ja graafiseen suunnitteluun ja toisaalta mediatutkimukseen pohjautuvaan tietoon ja osaamiseen. Lisäksi korostetaan visuaalista luovuutta, kansainvälisyyttä ja projektityöskentelyä. Tältä pohjalta rakennetaan digitaalisten medioiden sisällön suunnitteluun ja teknisen osaamisen käytännönläheisiä ja monipuolisia taitoja. Tutkinon suorittaneet sijoittuvat erilaisiin media- ja uusmedia-alan suunnittelu-, toteutus- ja kehittämistehtäviin.

Oulun seudun ammattikorkeakoulun syksyllä 2000 alkanut viestinnän koulutusohjelma tähtää ”cross median” ja uuden median sisältötuotantoon. Tavoitteekseen se ilmoittaa kouluttaa ammattilaisia, joiden viestintätaitoihin yhdistyy ymmärrys ihmisestä, yhteiskunnasta ja siitä, miten kehittyvää tietotekniikkaa voi käyttää hyväksi viestinnässä. Koulutusohjelma tähtää moni- ja uuden median sisältötuotantoon. Sen 40 ov:n perusopinnot kehittävät opiskelijoiden tietoteknisten ja viestinnällisten valmiuksien kehittymistä, sen jälkeen 80 ov:n ammattiopinnoissa opiskelijat suuntautuvat journalismiin, kuvalliseen viestintään tai mediatuottamiseen.

Kuvallisen viestinnän suuntautumisvaihtoehdon valinneista tulee visuaalisen viestinnän tekijöitä. Suuntautumisvaihtoehdon opintoja ovat muun muassa graafinen suunnittelu, typografia, digitaalinen kuvankäsittely, kuvajournalismi, animaatio ja 3D-mallintaminen, käyttöliittymäsuunnittelu ja videoilmaisu. Mediatuottajakoulutuksen tavoitteena on sisältötuotannon

kokonaisuuden hallinta, tuotantoprosessien ja niihin liittyvien teknisten standardien hallinta, tekijänoikeudet, tuotantokustannukset ja rahoitus- ja ansaintalogiikat, jakelukanavat ja julkaisualustat, mukaan luettuna kohderyhmien valinta, markkinat sekä valmiiden tuotteiden arkistointi. Perusopintojakson jälkeen mediatuottajaopiskelijoita käytetään tuottajina, tuotanto- tai projektipäälliköinä mediatuotannoissa (televisio-ohjelmissa, aikakauslehdissä, verkkoviestimissä jne.), joita valmistellaan koulutusohjelman muiden suuntautumisvaihtoehtojen kanssa tai oppilaitoksen ulkopuolisina tuotantoina.

Pirkanmaan ammattikorkeakoulun Virtain toimipisteessä syksyllä 2002 alkanut Rich Media-suuntautumisvaihtoehto kouluttaa perinteisen video- ja tv-tuotannon ohella uusien käyttäjäplatformien mahdollisuuksien hallintaan (esim. virtuaalimaailma ja 3D-mallinnuksen uudet ulottuvuudet). Ohjelmasta valmistuvat tuntevat uudet päätelaitteet (iDTV, mobiilipäätelaitteet, Broadband-verkot, DVD-tallenteet). Rinnakkainen suuntautumisvaihtoehto on digitaalisen äänen ja kaupallisen musiikin alalle.

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun viestinnän koulutusohjelmassa opiskellaan teoriaa ja harjoitellaan käsikirjoittamista, videoiden, äänitteiden, verkkosivustojen ja multimediateosten sekä radio- ja tv-ohjelmien tuottamista. Tiedepuisto-oppimisympäristö tarjoaa siihen ajanmukaiset välineet. Yhteisten perus- ja ammattiopintojen jälkeen opiskelija valitsee kaksi keskeistä mediatuotannon osa-aluetta (av-käsikirjoitus, kuva- ja valo-, ääni-, multimedia- ja verkkoilmaisuus sekä budjetointi ja aikataulutus). Oppiminen tapahtuu pääasiassa erilaisissa työelämäprojekteissa.

Pohjois-Savon ammattikorkeakoulun Kuopion muotoiluakatemia kouluttaa medianomeja pääaineena graafinen viestintä ja ammattinimikkeenä graafinen suunnittelija. Graafinen suunnittelija on tulkki joka kommunikoi visuaalisen kielen välityksellä painetun ja sähköisen viestinnän tehtävissä. Graafisen suunnittelun sovellusalueita ovat mm. typografia, julkaisujen suunnittelu, yritys- ja tuotegrafiikka sekä markkinointiviestintä. Sähköisen viestinnän puolella perehdytään sähköiseen sisällöntuotantoon, multimediaan ja digitaaliseen av-tuotantoon.

Satakunnan ammattikorkeakoulun viestinnän koulutusohjelma on osa sen liiketalouden ja matkailualan yksikköä. Koulutusohjelmassa yhdistyvät uuden, digitaalisen ja interaktiivisen teknologian mahdollisuudet viestinnän median ja kulttuurin perinteisiin. Opiskelijoista tulee ”liiketalouden realiteetit hallitsevia viestintäalan moniosajia, jotka suhtautuvat myönteisesti teknologiaan”.

Tampereen ammattikorkeakoulun taiteen ja viestinnän koulutusohjelma on tuotantotekninen. Suuntautumisvaihtoehdot ovat kuvailmaisuus, kuvaleikkaus, kuvankäsittely, projektinhallinta, tuottaminen, valoailmaisuus, visuaalinen suunnittelu, vuorovaikutteinen suunnittelu ja ääni-ilmaisuus.

Turun ammattikorkeakoulu on taidesuuntautunut. Viestinnän koulutusohjelman suuntautumisvaihtoehdot Digital Arts, mediatuotanto ja valokuva olivat mukana yhteishaussa 2002. Animaation, elokuvailmaisun ja mainonnan suunnittelun suuntautumisvaihtoehdot eivät ottaneet uusia opiskelijoita syksyllä 2002.

3.4 Käytännön opinnot yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa

Yliopisto-opetuksessa kytkeä käytäntöön syntyy kolmea pääreittiä: käytännön kurssien, käytännöllispainotteisten kurssien ja – joko ohjatun tai vapaamuotoisen – harjoittelun kautta. Kaikkiin pyritään yliopistoissa kuitenkin kytkemään myös teoreettisempia näkökulmia esimerkiksi

kirjallisuuden tai analyysijaksojen kautta. ”Puhtaasti” käytännölliset ja usein varsin laajat opetusjaksot kuuluvat lähinnä toimittajakoulutukseen (välinekohtaiset opetusjaksot), kun taas suppeampia käytäntöpainotteisia kursseja kuuluu useimpien yliopistojen opetusohjelmaan (media-analyysi). Maisteriohjelmiin (ks. luku 4) usein kuuluvat projektiopinnot ja toimittajakoulutuksen isot käytännön kurssit tulevat lähemmäksi tapaa, jolla käytäntöjä opetetaan ammattikorkeakouluissa, joissa on runsaasti erilaisia laajoja työprosessien opiskelujaksoja. Näissä kirjallisuuden merkitys on pienempi kuin yliopistoissa. Pakollinen tai ainakin vapaaehtoinen harjoittelu kuuluu nykyään valtaosaan koulutusohjelmista molemmissa oppilaitostyypeissä.

Tiedeyliopistot ilmoittavat korostavansa tieteellistä ajattelua ja yhteiskunnallista analyysin kykyä. Opiskelija kasvaa opintojensa myötä hahmottamaan yhteiskunnallista muutosta, josta työelämän muutos on yksi osa. Ammattikorkeakoulujen ilmaisu ei ole yhtä yhtenäistä, mutta useimmat niistä ilmaisevat, että tavoitteena on antaa opiskelijoille ote muuttuvasta työelämästä, sen odotuksista, opettaa heitä huomaamaan, ennakoimaan ja reagoimaan muutoksiin.

Tiedeyliopistoissa opetetaan eniten oman tieteenalan historiaa, alan tutkimussuuntauksia ja tuloksia, mutta myös jäsenneltyä reaalityötä yhteiskunnasta, mediasta ja journalismista. Yliopistojen laitokset pystyvät ilmaisemaan myös varsin tarkasti, paljonko ja minkälaista käytännön opetusta ne antavat. Usein käytännön kurssit on sijoitettu yhtenäiseksi kokonaisuudeksi aineopintoihin. Käytännön kurssit ovat opiskelijoiden keskuudessa suosittuja, mutta myös resursseja vaativia. Siksi perinteisessä toimittajakoulutuksessa on yleensä oikeus journalistiikan aineopintokokonaisuuksiin (joihin käytännön kurssit kuuluvat) varattu pääaineopiskelijoille ja niille sivuaineopiskelijoille, jotka ovat hakeneet ja saaneet siihen opinto-oikeuden. Yliopistoissa ajatellaan, että tutkimustaitojen kurssit liittyvät myös käytännön opetukseen, sillä ne valmistavat myös (tutkivan) journalistin työhön. Käytännön kurssit pohjaavat yleensä vahvasti ryhmätyöhön, mikä ei yliopiston opetuksessa muutoin korostu erityisen paljon.

Ammattikorkeakoulussa työelämätiedot ja -taidot (käytäntö ja teoria) kietoutuvat yhteen ja lukuaineet jäävät vähemmälle. Monet ammattikorkeakoulut korostavat muutakin kuin tekemällä oppimista ja käytäntöjen osaamista. Työelämätaitoihin luetaan esimerkiksi kyky havainnoida ja sopeutua työelämän muutoksiin ja sisällöntuotantojen kysynnän muutoksiin sekä ryhmätyötaidot. Näistä mainitaan oman osaamisen soveltaminen ja tilan antaminen toisten ammattitaidolle. Paperien perusteella tuntuu siltä, että ammattikorkeakouluissa ryhmätyöllä on kohtuullisen vahva asema, koska mediatuotanto vaatii tiimityötä.

Käytännöllispainotteinen opiskelu sijoittuu enimmäkseen toiseen ja kolmanteen opiskeluvuoteen. Yliopistoissa se sijoittuu aineopintoihin, paitsi Helsingin ja Lapin yliopistoissa syventäviin opintoihin. Ammattikorkeakoulussa käytäntö sijoittuu ammattiopintoihin.

Harjoittelu voi alkaa ensimmäisen opintovuoden jälkeisinä kesäkuukausina. Harjoittelun kestossa ja painotuksissa on suuria eroja. Vaihteluväli on nollasta (Helsingin kauppakorkeakoulu) 24 ov:n pakolliseen harjoitteluun (Diakonia-ammattikorkeakoulu).

Harjoittelu voi olla ohjattua, toisilta ohjaus puuttuu tai se kestää lyhyemmän aikaa kuin harjoittelu kaikkiaan. Usein riippuu opiskelijasta, pääseekö tai lähtee hän mukaan harjoittelujärjestelmään vai etsiikö hän harjoittelupaikkansa itse. Usein ohjattu harjoittelu on kestoaltaan lyhyempi kuin ohjaamaton. Kolmesta ohjauksessa tehdystä harjoitteluviikosta saa yleensä jo 4 opintoviikkoa. Jos ohjausta ei ole, neljästä tai viidestä harjoittelukuukaudesta saa 4 ov. Yhteistä harjoittelujaksoille on kirjallinen raportti (yliopistoissa) tai harjoittelupäiväkirja ja työtodistus (ammattikorkeakouluissa), jonka esittämällä opintoviikot saa.

Harjoittelu yliopistojen toimittajakoulutuksen osana

Perinteisille toimittajakoulutusväylille – Tampereen tiedotusopille, Jyväskylän journalistiikalle ja SSKHn journalistikille – on yhteistä ja ominaista se, että opiskelijat ovat lähes poikkeuksetta työssä opintojensa aikana laajemmin kuin pakollisen harjoittelun verran: kesätoimittajina, sijaisina tai vuorontekijöinä eri tiedotusvälineissä.

Tampereella toimitustyön (24 ov) ja *Jyväskylässä* journalistisen työn (24 ov) opintokokonaisuuteen sisältyy järjestetty harjoittelu (4 ov), jonka tavoite on perehtyä kokeneen toimittajan ohjauksessa käytännön toimitustyöhön jonkin viestimen toimituksessa. Tampereen tiedotusopin laitoksella tämä neljän kuukauden harjoittelu pyritään sijoittamaan toisen lukuvuoden jälkeen, ohjattuna (harjoittelujärjestelmä) tai vapaana harjoitteluna. Raportissa tulee analysoida toimituksen työprosesseja ja journalistista kulttuuria, omaa työskentelyä ja oman ammattitaidon kehittymistä sekä arvioida yliopisto-opetuksen ja työelämän vaatimusten välistä suhdetta. Harjoitteluaikaisia tuotoksia tarkastellaan vielä kielenhuollon näkökulmasta.

Jyväskylässä harjoittelu ajoittuu 1. tai 2. opintovuoden jälkeiseen kesään. Tavoitteena on perehtyä jonkin kokeneen toimittajan ohjauksessa toimitustyöhön jonkin viestimen toimituksessa (neljä kuukautta), tai vapaana harjoitteluna (viisi kuukautta), joka voi koostua pienemmistä jaksoista. Kuten Tampereella, myös Jyväskylässä laaditaan harjoittelusta raportti.

SSKHn toimittajaopiskelijoiden käytännön opintojen määrä on yhteensä 29 ov. Siihen sisältyy 5 ov harjoittelua – useimmiten ohjattua, mutta joissakin tapauksissa myös vapaata – jonka kesto on 3,5 kuukautta. Harjoittelusta raportoidaan samaan tapaan kuin Tampereella, ja harjoitteluraportit käsitellään istunnoissa, joissa ovat paikalla saman vuosikurssin opiskelijat ja suurin osa opettajakuntaa.

Harjoittelu yliopistojen joukkoviestinnän opetuksen osana

Yliopistoissa, joissa toimittajan ammattipätevyyden antaminen ei ole opetuksen ensisijainen tavoite, harjoittelu on lyhyt ja joissakin myös vapaaehtoinen, sama koskee sivuaineopiskelijoita.

Helsingin yliopiston viestinnän laitoksen vaatimukseen kuuluu 3 ov:n työharjoittelu syventävissä opinnoissa. Työharjoittelussa perehdytään viestinnän alan tehtäviin valtionhallinnossa, yksityisellä sektorilla tai järjestöissä. Työharjoitteluraportissa opiskelija tarkastelee viestinnän alan ammattikäytäntöjä kriittisesti. Harjoittelun tulee kestää yhtäjaksoisesti vähintään kolme kuukautta. Laitos välittää harjoittelupaikat vain pääaineopiskelijoille. Sivuaaineopiskelijat tekevät työanalyysin, jossa haastatellaan joko toimittajaa tai tiedottajaa tämän työstä sekä laaditaan taustakirjallisuuden perusteella työanalyysiraportti. Sivuaaineopiskelijat voivat halutessaan suorittaa työharjoittelun kuten pääaineopiskelijat, kunhan hankkivat itse harjoittelupaikan.

Turun mediatutkimuksen opintoihin voidaan hyväksyä 2-4 ov harjoittelua, johon kuuluu tutustuminen mediakulttuurin käytäntöön 2-4 kuukauden ajan esimerkiksi opetus-, tutkimus-, toimitus-, tiedotus- tai muissa soveltuvissa tehtävissä. Harjoittelu on vapaaehtoista. Harjoittelupaikka on hyväksyttävä vastuopettajalla ennen harjoittelujakson aloittamista. Raportit harjoittelusta käsitellään kahdesti vuodessa järjestettävässä harjoitteluseminaarissa.

Jyväskylän yliopiston puheviestinnän koulutusohjelmaan kuuluu 4 ov:n pakollinen harjoittelujakso, joka sijoittuu syventäviin opintoihin. Harjoittelijalle on nimetty ohjaaja sekä harjoittelupaikaltaan että oppiaineesta. Harjoittelupaikan voi saada hakemalla laitoksen hankkimia harjoittelupaikkoja tai

hankkimalla itse itselleen puheviestinnän alan harjoittelupaikan. Laitoksen hankkimissa paikkoihin ei ole kuulunut yhtään joukkoviestinnän paikkaa, mutta opiskelijat voivat itse hankkia paikan myös vaikkapa joukkoviestimistä. Tällaisia itse hankittuja joukkoviestinnän paikkoja lienee ollut muutama viime vuosina.

Helsingin kauppakorkeakoulussa viestinnän työharjoittelua ei sisälly koulutusohjelmaan. Sen sijaan kurssien yhteydessä on talouselämän viestintien kanssa toteutettuja yhteistyöprojekteja.

Taideteollisen korkeakoulun opintoihin kuuluu runsaasti erilaisia harjoitustöitä. Varsinainen harjoittelu tapahtuu kuitenkin oppilaitoksen ulkopuolella, yrityksissä tai tuotannoissa. Valokuvauksen opiskelija voi halutessaan tehdä 4 ov työharjoittelujakson 1.-3. opintovuoden aikana. Elokvataiteen koulutusohjelman työharjoittelu mitoitetaan 1-15 ov laajuiseksi. Työharjoittelu suoritetaan aina osaston ulkopuolisessa tuotannossa, ja opintoviikot määritellään tapauskohtaisesti.

Lapin yliopiston audiovisuaalisen mediakulttuurin koulutusohjelmassa harjoittelu on syventävien opintojen valinnainen perehdyttämisjakso. Opiskelija hankkii harjoittelupaikan itse. Soveltuvasta työharjoittelusta saa 1-7 opintoviikkoa esittämällä työtodistuksen ja raportin oppiaineen professorille.

Valtaosassa maisteriohjelmaa (luku 4) ei ole työharjoittelujaksoja. Ne korvaa ohjattu projektityöskentely. Poikkeuksen on Jyväskylän journalismin maisteriohjelma, jossa harjoittelu on pakollista (3 ov).

Harjoittelu ammattikorkeakoulujen opetuksen osana

Laki ammattikorkeakouluopinnoista (L 255/95) määrittelee harjoittelun osaksi ammattikorkeakouluopintoja. Ammattikorkeakoulututkintoon kuuluvan työharjoittelun järjestämisestä sovitaan ammattikorkeakoulun ja työnantajan välisellä koulutus sopimuksella (L255/95 27§). Ammattikorkeakouluopintoihin kuuluvan harjoittelun laajuus on viestinnän koulutusohjelmissa 20 opintoviikkoa, ja se jakautuu opinto-ohjelmassa yhteen tai useampaan jaksoon. Osan harjoittelusta voi tehdä kesäaikana, osan lukuvuoteen sijoittuvan harjoitteluperiodin kuluessa. Soveltuvan osan harjoittelusta voi myös suorittaa pitkin lukuvuotta viikonloppuisin, iltaisin tai loma-aikoina.

Kolme viikkoa töissä tuo yhden opintoviikon. Tämän laskutavan mukaan ammattikorkeakoulujen opintoihin kuuluu 60 viikkoa työtä opiskelijaa kohden. Aloituspaiikkoja on edeltävän selvityksen mukaan ammattikorkeakouluissa yhteensä yli 600. Vuosikurssit 2001 (60 viikkoa x 617 opiskelijaa) suorittavat näin opintojensa aikana harjoittelua yhteensä 712 henkilötyövuotta ja 2002 opintonsa aloittaneet viestinnän opiskelijat (60 viikkoa x 747 opiskelijaa) 862 henkilötyövuotta.

Diakonia-ammattikorkeakoulussa viestinnän harjoittelua on poikkeuksellisesti 24 opintoviikkoa. Se on pakollista ja ohjattua, ja se sijoittuu toiselle (4 ov), neljännelle (4 ov) ja kuudennelle (4 ov) lukukaudelle sekä viimeiseen opiskeluvuoteen (12 ov). Työharjoittelun tavoite on kehittää opiskelijan itsenäisen työskentelyn valmiuksia, tutustuttaa heidät erilaisiin työelämäkäytäntöihin, antaa työelämäkontakteja sekä mahdollisuuden soveltaa opittua ammatillisissa tehtävissä ja työyhteisöissä. Opiskelijat arvioivat oppimistaan ja osaamistaan pitämällä harjoittelupäiväkirjaa.

STADIAN työharjoittelua tehdään hyvin erilaisissa paikoissa suuntautumisvaihtoehdon perusteella. Kulttuurituottajat sijoittuvat tuotantoyhtiöihin ja -organisaatioihin, av-mediatautannon opiskelijat

tv- ja filmiyhtiöihin, radio- ja tv-ilmaisun opiskelijat radio- ja tv-yhtiöihin ja verkkoviestinnän opiskelijat alan yrityksiin tai erilaisiin verkkoprojekteihin eri organisaatioissa. Työharjoittelun voi tehdä myös ulkomailla. Harjoittelun suoritetaan yleensä kahdessa jaksossa, toisena ja kolmantena opiskeluvuonna, mutta sen voi tehdä myös yhtäjaksoisesti. Useimmissa tapauksissa opiskelija hankkii harjoittelupaikan itse. Koulutusohjelma hyväksyy harjoittelupaikan ja -suunnitelman ja tekee työnantajan kanssa kirjallisen sopimuksen. Opiskelija tekee jälkeensä kirjallisen raportin.

Oulun seudun ammattikorkeakoulun viestinnän opiskelijoiden harjoittelupaikka voi löytyä yksityisestä yrityksestä, julkisyhteisöstä tai yhdistyksestä. Opiskelijalla on vastuu harjoittelupaikan löytämisestä, joskin viestinnän koulutusohjelma pyrkii myös löytämään harjoittelupaikan mahdollisimman monelle. Harjoittelun päätyttyä opiskelija voi tehdä kymmenen opintoviikon laajuisen opinnäytetyön myös harjoittelupaikassaan. Harjoittelussa opiskelija perehtyy ammattiopintojensa kannalta keskeisiin työtehtäviin sekä tietojen ja taitojen soveltamiseen työelämässä; opiskelija analysoi kriittisesti ammatillisen toimintansa periaatteita, sisältöä, käyttämiään työmenetelmiä sekä arvojaan ja asenteitaan.

Journalismin opiskelijoiden harjoitteluksi soveltuvat journalistiset tehtävät perinteisessä mediassa, mutta harjoittelu voi tapahtua myös uuden median journalistisessa sisällöntuotannossa kuten verkkoviestimissä, internet-julkaisuissa, digitaali-TV:ssä sekä eri viestintien yhdistelmissä. Journalismin opiskelijat voivat harjoitella julkisella sektorilla, järjestöissä ja yrityksissä sisällöntuotanto- sekä sisäisen ja ulkoisen viestinnän tehtävissä. Erityisin perustein harjoitteluksi voidaan lukea myös toiminta freelancerina tai käsikirjoittajana mediahankkeissa. Enintään 10 ov harjoittelusta voi olla yleistä media-alan työkokemusta ja vähintään 10 ov työskentelyä toimittajana tai journalistisena tuottajana tai journalistisena sisällöntuottajana.

Satakunnan tekniikan toimittajan suuntautumisvaihtoehdon opiskelijat harjoittelevat 4 ov viestinnän parissa. Pääosa heidän harjoittelustaan tapahtuu pääaineen (kemia, laivanrakennus) alalla.

Käytännön opetus yliopistoissa

Käytännön opetus on tiedekorkeakouluissa vähäisempää kuin taide- ja ammattikorkeakoulussa, joissa opetukseen kuuluu tietty tekemällä oppiminen. Yliopistot ilmaisevat käytännön opintojen määrän opintoviikkoina tai prosentteina pääaineesta, joskin rajaa teorian ja käytännön välillä ei aina ole helppo vetää; tämä pätee myös äidinkielen opetukseen. Käytännön opinnot on usein erotettu omaksi kokonaisuudekseen, jonka opiskeluoikeus on rajoitettu tai kursseille osallistuvien määriä rajoitetaan ja etusija annetaan pääaineopiskelijoille.

Taulukosta 12 puuttuu tutkintoihin kuuluvia käytännöllispainotteisia osuuksia perusopinnoista (tai oppilaitos on sijoittanut niitä yleis- ja kieliopintoihin) sekä syventävistä opinnoista (36-40 ov), vaikka harjoittelu muutamissa koulutusohjelmissa sijoittuu syventäviin (Helsingin viestintä, Lappi) ja muissakin saattaa olla ”teoriasta päin tarkasteltua käytäntöä”, usein yhdistettynä metodisiin harjoituksiin.

Taulukko 12: Yleisopinnot, pääaineen käytännön ja teorian opetus, sivuaineet ja harjoittelu yliopistoissa (mukana vain aineopinnot)

Yliopisto	Kieli ja yleisop	Pääaine käyt	Pääaine teor	Sivuaineop	Harjoit
TaY journ	30	21	24	66	4
JY journ	9	24	23	61-69	4
SSHK journ	28	29	30	25-35	5
HY viestintä	20	4	53	25-35	3
TaY yleinen	19	11		45	4
JY puheoppi	9		35	78	4
TY mediatutk	10		40	70	5
VY viestintät	40	6	31	40	3
TaiK valokuva	28	64	24-36	12	4
TaiK elokuva	28	64	24-36	12	4
LY mediatiede	8			65	1-7

Kolme keskeistä journalistikoulutuslaitosta – Tampereen tiedotusoppi, Jyväskylän journalistiikka ja Helsingin SSKHn journalistik – tarjoavat yliopistoista selvästi eniten alansa käytännön opetusta (25-34 opintoviikkoa, harjoittelu mukana lukien), lukuun ottamatta TaiK:in erittäin käytäntöpainotteista rakennetta.

Jyväskylän yliopiston journalistiikan sivuaineopiskelijat voivat edetä journalistiikan aineopintoihin vain pääsykokeen kautta. Jyväskylässä käytännön kurssien määrä on periaatteessa 24 ov., mutta käytännössä suurempi. Valinnaiset opinnot (yleensä vähintään 11 ov aine- ja syventävissä opinnoissa) sisältävät myös käytäntöpainotteisia kursseja (tutkiva journalismi, mediayrittäjäys, ulkomaan uutisointi, kehitysmaajournalismi jne.). Myös ulkomailla opiskeluun saattaa liittyä käytännön kursseja.

Tampereen yliopiston journalistiikan linjalle otetaan pääsääntöisesti yhtä paljon sivuaine- kuin pääaineopiskelijoita. Valinta erittäin haluttuun journalistisen työn opintokokonaisuuteen tapahtuu tiedekunnan jonolakia soveltamalla. Käytännön määrä on tosiasiaa suurempi kuin pääaineeseen merkityt kurssit osoittavat: peräti 12 opintoviikkoa koostuu yleisopintoihin kirjattavista journalistisen kielen kursseista.

Turussa ja *Vaasassa* ote on selvästi teoreettisempi. *Helsingin kauppakorkeakoulun* opintojen rakennetta on hankala sovittaa jaotteluun, mutta pikainenkin silmäys kertoo, että käytännön journalistiikan kursseja tai työharjoittelua siellä ei ole.

Helsingin viestinnässä käytännöllispainotteiset analyysikurssit (2+2 ov) kuuluvat perusopintoihin, ja niille pääsyssä pääaineilijoilla on etusija ja oman tiedekunnan opiskelijat tulevat seuraavina. Viestinnän sivuaineopinnot avataan muiden tiedekuntien opiskelijoille vain ajoittain. Tarjolla on vaihtoehtoisia kursseja sekä median että yhteisöviestinnän alueelta.

Turussa käytännön kurssit kuuluvat valinnaisiin kursseihin. Perusopinnoissa on journalistisen kulttuurin kurssi (4 ov) ja radiokurssi (4 ov), jotka kuuluvat seitsemän valinnaisen kurssin joukkoon. Opiskelijoilla on mahdollisuus valita näistä seitsemästä kaksi, pääaineopiskelijat useampiakin. Aineopintojen kymmenen valinnaisen kurssin joukkoon kuuluvat muun muassa kulttuurijournalismi (5 ov) sekä aikakausjournalismi (5 ov). Myös aineopintojen kursseista opiskelijat valitsevat kaksi, pääaineopiskelijat halutessaan useampiakin.

Taideteollisen korkeakoulussa tai Lapin yliopistossa ei ole tehty laskelmaa teorian ja käytännön jakautumisesta. Tiedeyliopistoissa on selvempää kuin taideyliopistossa, mikä on teoriaa ja mikä käytäntöä. Onko taiteellinen suunnittelutyö käytäntöä, vai riippuuko se opintojen tasosta, kuului vastakysymys.

Taideteollisen korkeakoulun laitosten ja Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan laitosten opinto-ohjelmissa melkein kaikilla kursseilla on harjoituksia. Harjoituksia voi olla myös luentokursseihin liittyen, kuten kuvan historiaa käsittelevän jakson päätteeksi kuva-analyysitehtäviä. Periaatteessa kaikkiin kursseihin sisältyy jokin yleistieto- tai teoriajakso, jota voidaan todentaa käytännön harjoituksilla. Proseminaari on samantyyppinen kuin tiedekorkeakouluissakin, siis kirjallinen työ.

Pakolliset ja vapaaehtoiset työpajaopinnot ja harjoitustuotannot ovat käytäntöä. Niihinkin saattaa silti liittyä luennointiosuuksia. Ohjaus on yksilön tai ryhmän työn kritikoimista ja eteenpäin viemistä. Taideteollisella alalla yksilökohtainen ohjaus alkaa jo opintojen alussa.

Teorian ja käytännön erottelu ei ole yliopistopuolellakaan lainkaan yksiselitteistä. Journalistikoulutus ja taidekorkeakoulujen opetus tuntuivat kuitenkin olevan selvästi vahvemmin käytäntöön suuntautuneita. Hyvin karkeasti arvioiden toimittajakoulutuksen pääaineopetuksesta reilu puolet oli käytäntöpainotteista, mutta yleis- ja sivuaineopinnot antoivat suhdeluvuiksi karkeasti 60-65 prosenttia teoriaa, 35-40 prosenttia käytäntöä. Taideteollisen korkeakoulun opinnoissa käytännön osuus tuntuu talon oman ilmoituksen perusteella ylittävän reilut puolet koko opetuksesta. Muiden tiedekorkeakoulujen opetus on selvästi teoriapainotteisempaa, suhdeluku ehkä 80-85 prosenttia teoriaa, loput käytäntöä. Lukuihin tulee kuitenkin suhtautua hyvin varoen, koska teoriaopetustakin pyritään hyvin usein sitomaan käytäntöön.

Käytännön opetus ammattikorkeakouluissa

Teorian ja käytännön erottelu ammattikorkeakoulujen opetuksessa opetusohjelmien tasolla osoittautui ylivoimaiseksi. Ammattikorkeakoulujen tavoitteenahan on oikeastaan olla erottelematta käytäntöä ja teoriaa; niitä opiskellaan toinen toisessaan. Siten selkeää taulukkoa ei pystytty rakentamaan, vaikka kirjallisia aineistoja täydennettiin kysymällä yksityiskohtia ohjelmajohtajilta. Osa ammattikorkeakouluista tuotti laskelmat selvityksen käyttöön. Luvut eivät varmasti ole tiukan yhteismitallisia, mutta ne kertovat oppilaitosten erilaisuudesta ja antavat ainakin suuntaa.

Ammattikorkeakoulujen käytännön opetuksen määrän arvioimista vaikeuttavat osittain samat syyt kuin taidekorkeakouluissakin, toisaalta taas ammatillisuuden ja tuotannollisuuden logiikasta lähtevät syyt:

- Opinto-ohjelmasta ei välttämättä käy ilmi, kummasta on kysymys tai mikä on teorian ja käytännön määrällinen suhde toisiinsa tietyillä kursseilla.
- Käytäntö ja teoria kietoutuvat yhteen. Useimmilla kursseilla on luento-osuus ja sen jälkeen harjoituksia tai tehtäviä.
- Osa opiskelusta on kontakti- eli lähiopetusta, osa etäopetusta; osa ohjauksesta tapahtuu ryhmissä, osa on yksilöllistä ohjausta.
- Opintojaksot ovat niin erilaisia, ettei mikään keskiarvoluku ole kertova tai käyttökelpoinen.
- Opinnoissa on valinnaisuutta, ja opiskelija voi rakentaa itselleen käytännönläheisemmän tai teoriapainotteisemman henkilökohtaisen opintosuunnitelman (HOPS).
- Ammattikorkeakoulut laskevat käytännön opintojensa määrän kukin omalla tavallaan.

Arcadan johtaja Lars Lundsten, kritisoi käytännön ja teorian erottelua ajatuksena. Hän problematisoi käsitteet ja ehdotti jaottelua: a) käsitteellinen ajattelu, b) asiatiedot ja c) kyky toimia alalla.

Diakonia-ammattikorkeakoulun viestinnän lehtori Juha Sopanen selvitti teoria- ja käytäntö-opetuksen suhdetta monimediatoimittajan suuntautumisvaihtoehdossa. Hänen mukaansa karkeasti noin 75 opintoviikkoa on teoriaa ja 95 käytäntöä. Kurssitarjotin on keskimäärin 170 opintoviikon laajuinen vuosittain. Sopanen ei laskenut teoriatunteihin mukaan vapaasti valittavia opintoja tai vaihtoehtoisia ammattiopintoja, joita DIAK järjestää vaihtelevasti, resursseista riippuen. Laskelma ei huomioi muualla suoritettuja ja hyväksi luettuja kursseja, joiden sisältö vaihtelee, kuitenkin niin että niissä teoriaopintoja on useammin kuin käytäntöä.

Opinnäytetyö on DIAKissa 15 opintoviikkoa, ja siitä Sopanen laski teoriaksi viisi, seminaarit ja kirjallisen osan. Tuoteosa on käytäntöä. Osien työ määrä eli ja sen myötä laskennallinen opintoviikkojakauma vaihtelee työstä toiseen. Normaalisti niitä ei erotella toisistaan, arvio painotuksesta on Sopasen. Rinnakkaisuus ja yhtäaikaisuus tuottivat vaikeuksia erotella teoriaa ja käytäntöä matemaattisesti, joten Sopanen laski yksinkertaisesti teoriaosioita kokonaisuudesta pois. Puhtaasti teoreettiset kurssit ensin, kieliopinnot myös ja kirjallisen viestinnän ja käsikirjoituksen opinnoista ne, joissa hänen tietojensa mukaan opiskellaan kirjoittamista ja käsikirjoitusta myös teoriassa. Käytäntö on kuitenkin aina mukana, joten laskuista putosivat vain selkeät kirjoittamisen työpajat.

Laskentaperiaate oli sama DIAKin journalismin opinnoissa. Tuotantovälineistön ja tekniikan opetusta ei laskettu teoriaksi, eikä harjoitus- ja työelämä-yhteistyötuotantoja, eikä tietenkään työharjoittelua. Diakonia-ammattikorkeakoulussa on laskettu, että lähiopetuksen osuus on keskimäärin 22 tuntia opintoviikkoa kohden.

LAUREAssa ammattikorkeakoulun koulutusjohtaja Martti Lahden mukaan teorian ja käytännön opetuksen määrän laskeminen on mahdotonta, koska ne kietoutuvat toisiinsa niin täydellisesti. Opintojen määrittely teoriaksi tai käytännön opetuksiksi on vaikeaa. Esimerkiksi Yrittämisen perusteet -kurssista on mahdotonta sanoa, onko se teoriaa vai käytäntöä.

Kun medianomi-tutkinnon 160 opintoviikosta vähennetään harjoittelu (20 ov), lopputyö (10 ov) ja vapaavalintaiset opinnot (17 ov), jää jäljelle 113 opintoviikkoa. Niistä *LAUREAssa* käytetään atk-luokkia noin 65 opintoviikkoa. Loput 40 opintoviikkoa ovat sitten enemmän teoriaa. Mutta studiotunneillakin tulee paljon teoriaa käytännön rinnalla. Martti Lahdella on kuitenkin sellainen tuntuma, että *LAUREAlla* on muita ammattikorkeakouluja enemmän teoriaopetusta.

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulussa painotus on käytännön puolella: valittu opetusala edellyttää oppimista käytännön tekemisen kautta. Alussa teorian osuus korostuu, mutta erityisesti kolmas ja neljäs vuosi ovat lähes kokonaan käytäntöä. Osa oppimisesta tapahtuu työelämäprojekteissa ja silloinkin, kun ei vielä tehdä työelämän tehtäviä, opiskelu painottuu käytäntöön. Lopputulos Aulikki Panttosen laskelmasta on, että ”ehkä aika lähellä ollaan, jos teoria on 40 prosenttia ja käytäntö 60 prosenttia, mutta rajanveto on välillä vaikeaa”. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulussa noin puolet opetuksesta on lähiopetusta ja puolet etäopetusta.

Satakunnan ammattikorkeakoululla lasketaan, että viestinnän opintokokonaisuuden opiskelija tekee yhtä opintoviikkoa varten 40 tuntia työtä, joka koostuu ”keskimäärin” seuraavasti:

- 15 tuntia kontaktiopetusta
- 5 tuntia ohjaus- ja palautetilaisuuksiin osallistumista
- 5 tuntia ryhmätöiden tekemistä
- 5 tuntia arviointitilaisuuksiin osallistumista ja/tai tenttimistä
- 10 tuntia opiskelijan omaa yksilöllistä työskentelyä (kirjallisuuteen tutustuminen, harjoitusten ja kirjoitelmien tekeminen, tentteihin ja muihin arviointitilaisuuksiin valmistautuminen)

Tampereen ammattikorkeakoululla ei ole tehty laskelmaa. Koulutusohjelmajohtaja Ari Koivumäen arvion mukaan useimmilla aloilla teoriaa on enintään kolmannes – totta kai vaihdellen, esimerkiksi tuotannon opetus sisältää ”varmasti puolet teoriaa”. Toisaalta osa teoriasta on ”käytännön faktaa”, ammattikäytänteiden data eikä varsinaista teoriaa.

Turun ammattikorkeakoulun valokuvan suuntautumisvaihtoehtoa opiskelevan tulevan medianomin 160 opintoviikkoon sisältyy teoriaa ja käytäntöä seuraavasti:

- koulutusohjelmien yhteiset opinnot 14 ov	80 - 90 % teoriaa, 10-20 käytäntöä
- ammattitekniikka 16 ov	50% kumpaakin
- digitaalinen kuva 15 ov	50% kumpaankin
- portfolio 3 ov	10 % teoriaa, 90% käytäntöä
- dokumenttiprojekti 10 ov	10-20 % teoriaa, 80-90% käytäntöä
- valokuvailmaisuus, työpajat 23 ov	30% teoriaa
- perspektiivioppi	100 % teoriaa
- kirjallinen ilmaisu	90 % teoriaa
- luennot	100 % teoriaa
- valokuvan historia ja teoria 6 ov	100 % teoriaa
- piirustus ja maalaus, värioppi 4 ov	20 - 30% teoriaa
- vaihtoehtoiset ammattiopinnot	30 - 50 % teoriaa riippuen valinnoista
- vapaasti valittavat opinnot 10 ov	10-100% teoriaa
- työharjoittelu 20 ov	10 - 20 % teoriaa uuden oppimisen taustaksi
- opinnäytetyö 20 ov	30 - 40 % teoriaa (kirj. osa ja seminaari 7 ov)

Laskelmassa käytännöksi on luokiteltu kaikki kuvien tekeminen, käsittely ja tarkastelu ja teoriaa on kuvasta luennoiminen, keskusteleminen, kirjallisuuteen tutustuminen ja oma kirjallinen tuotanto.

Arvioiminen oli valokuvauksen lehtori, kurssivastaava Renja Leinon mielestä mielenkiintoista:

”...on vaikea arvioida, meidän teemme konkreettisesti valokuvia, onpa se sitten sähköisessä tai muussa muodossa. Kuitenkin itse oppimisen taustalla on aina teoria.”

On tyystin mahdotonta arvioida käytännön osuutta ammattikorkeakoulujen opetuksessa tarkemmin kuin toteamalla, että se on niiden koulutusohjelmissa tuntuvasti korkeampi kuin yliopistopuolella, mutta eri oppilaitosten välillä on myös huikeita eroja – tuntuvasti suurempia kuin yliopistopuolella. Varsin monissa myös teoriaksi laskettu aines tuntuu abstraktiotasoltaan kohtuullisen vaatimattomalta, ehkä pikemminkin käyttötekniikalta kuin teorialta (vrt. Turun ammattikorkeakoulun erottelu yllä). Kuten useat haastatellut korostavat, ammattikorkeakoulujen horisontista jaottelu teoriaan ja käytäntöön tuntuukin keinotekoiselta ja ikään kuin ”perusideologian” vastaiselta. Joka tapauksessa näyttää selvältä, että vain muutamissa koulutusohjelmissa on selkeitä teoriajaksoja. Useimmiten teoria liudennetaan käytännön sekaan.

3.5 Yhteistyö yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välillä

Pääkaupunkiseudulla sijaitsevat ammattikorkeakoulut ilmoittavat, että niiden vapaavalintaisia opintoja saa suorittaa vapaasti myös muissa alueen korkeakouluissa. Myös yliopistot suostuvat hyväksymään yksittäisiä ammattikorkeakouluissa suoritettuja kursseja, mutta sivuaineeksi ei ammattikorkeakouluopintoja yleensä hyväksytä.

Helsingin yliopiston viestinnän pääaineopiskelijat voivat niin halutessaan suorittaa 12-20 opintoviikkoa muissa laitoksissa. Kotimaiset verkostosopimukset on tehty Helsingin kauppakorkeakoulun markkinoinnin, johtamisen sekä kielten ja viestinnän laitosten, Teknillisen korkeakoulun tietotekniikan osaston sekä Espoon-Vantaan teknillisen ammattikorkeakoulun mediatekniikan koulutusohjelman kanssa. Opinnot voidaan joko liittää ns. pieneksi sivuaineeksi valtiotieteiden maisterin tutkintoon tai niillä voi korvata yksittäisiä viestinnän opintojaksoja.

SSKHn journalistik -koulutusohjelma ja Arcada tekevät yhteistyötä tv-opetuksessa Arcadan johdolla toimivassa kaapelitelevisio-TV Borgåssa. Hanke on toistaiseksi ESR-projekti, ja SSKHn lisäksi hankkeeseen osallistuvat myös toisen asteen oppilaitokset Borgå hantverks- och konstindustriskola sekä Svenska folkakademin. ESR -rahoituksen loputtua toiminta on tarkoitus vakiinnuttaa siten, että sen ympärille kerätään sopiva konsortio. Työnjako Arcadan ja SSKHn välillä toimii siten, että SSKH keskittyy journalismiin ja Arcada sähköisten viestintävälineiden mediaspesifiseen osaamiseen (tuotanto ja hahmotus). Arcadalla on myös ollut yhteistyötä myös Taideteollisen korkeakoulun sekä STADIAN ja HELIAN kanssa. TaiKn kanssa on parina vuotena toteutettu virtuaalilavastekurssi. STADIAN ja HELIAN kanssa on kehitteillä mediayrittämiseen tähtäävä erityisohjelma.

Arcada, Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu ja yliopistopuolella Åbo Akademi ja Vaasan yliopisto pyrkivät lisäämään yliopistoyhteistyötä Ruotsin kanssa. Kontaktit ovat vielä suunnitteluasteella.

Yleisradion ruotsinkielisellä toimialalla on säännöllistä yhteistyötä Svenska social- och kommunalhögskolanin kanssa, kuten myös Vaasan Mediahusetin (maisteriohjelma) kanssa. Harjoittelijoita otetaan myös Åbo Akademista, Österbottens högskolanista (Mediahuset) ja Helsingin yliopistosta.

Viime keväänä perustettiin Suomen elokuvakoulut -konsortio Helsingissä. Siinä ovat mukana Arcada, Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, Lahden ammattikorkeakoulu, STADIA, Svenska yrkeshögskolan, Taideteollinen korkeakoulu, Tampereen ammattikorkeakoulu ja Turun ammattikorkeakoulu.

Diakonia-ammattikorkeakoulu DIAK ilmoittaa tekevänsä paljon yhteistyötä Turun yliopiston mediatutkimuksen kanssa sekä Turun kauppakorkeakoulun mediaryhmän kanssa, lähinnä yhteistä opetusta jo projekteja. DIAKin muut kotimaiset yhteydet ovat ammattikorkeakoulupuolelta.

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun viestinnän koulutusohjelma tekee yhteistyötä Joensuun yliopiston Mediakulttuurikeskuksen kanssa. Opiskelijat suorittavat 10 ov:n Mediakulttuurin perusteiden opintokokonaisuuden. Kokemukset ovat myönteisiä ja yhteistyötä aiotaan jatkaa.

Satakunnan ammattikorkeakoulun viestinnän koulutusohjelma tekee yhteistyötä Turun yliopiston Porin yksikön kanssa. Vireillä on yhteisen korkeakoulustrategian laatiminen. Käytännössä jo alkanut yhteistyö tulee olemaan yhteisen kesäkoulun järjestämistä, yhteisiä isoja hankkeita kuten EU-projekteja ja opiskelijoiden ristiinopiskelun mahdollistamista.

Turussa on yhteistyö yliopiston Mediatutkimuksen, ammattikorkeakoulun Taideakatemian ja Diakonia-ammattikorkeakoulun välillä jo vakiintunutta. Yhtenä muotona on Turun seudun media- ja viestintäalan neuvottelukunta, jonka jäseniä ovat oppilaitosten lisäksi seutukunnan julkishallinnon ja elinkeinoelämän edustajat. Yhteiseen opetukseen kuuluvat vuosittain järjestettävät mediatutkimuksen päivät. Muuta yhteistyötä tehdään mm. Turun kauppakorkeakoulun mediaryhmän ja Turun yliopistojen yhteisen informaatiotutkimuksen laitoksen TUCS:n kanssa.

Tampereella ammattikorkeakoulun Taiteen ja viestinnän osasto on perustamisestaan saakka harjoittanut yhteistyötä yliopiston Tiedotusopin laitoksen kanssa lähinnä radio- ja tv-opetuksen tuotantoprojektien muodossa. Tällöin tekniset tehtävät, tuotannon suunnittelu ja ilmaisullinen muoto ovat kuuluneet TTVO:n opiskelijoiden toimenkuvaan ja tiedotusopin opiskelijat ovat keskittyneet journalistiseen työhön. Yhteistyö on käsittänyt myös luentosarjoja, joita on voitu käyttää korvaavina suorituksina molemmissa laitoksissa; näin on tehty erityisesti yliopiston tarjoaman mediakulttuuriopetuksen yhteydessä. Kummallakin oppilaitoksella on oma toiminta-ajatuksensa, jotka luontevasti täydentävät toisiaan.

Muut yliopistot ja ammattikorkeakoulut eivät selvitysaikana raportoineet yhteistyöstään. Vastauksista ilmenee, että ruotsinkieliset korkeakoulut ovat ehkä hienokseltaan pidemmällä yhteistyössä, epäilemättä osin siksi, että yksiköt ovat pieniä ja yhteistyö hyödyttää selkeästi kaikkia osapuolia. Pääkaupunkiseudulla opetuksen verkottuminen on myös aluillaan, ja useampia alueellisia kokeiluja on vireillä muuallakin. Yhteistyötä tehdään lähimpänä sijaitsevien yksiköiden kanssa yli dualimallirajan – tosin ainakin toistaiseksi varsin niukasti – ja maakunnissa myös yli koulutusasterajojen, erityisesti osin EU-rahoitteisissa projekteissa.

4. MAISTERIOHJELMAT

Yhdeksänkymmenluvun loppupuolella myös viestintäalalle perustettiin eri yliopistoihin maisteriohjelmia. Niitä voidaan tarkastella kahdesta varsin erilaisesta näkökulmasta. Useimmiten melko kapeat, käytäntöön suuntautuvat maisteriohjelmat voidaan nähdä kankealiikkeiseksi syytetyn yliopistojärjestelmän yrityksenä reagoida yhteiskunnan ja mediakentän muutoksiin ja niistä aiheutuviin tarpeisiin, joskus jopa toimia proaktiivisesti. Maisteriohjelmat ovat paikanneet aukkoja ja suuntautuneet käytäntöön vahvemmin kuin perustarjonta. Niistä on myös saatu arvokasta kokemusta kaksiportaiseen tutkintojärjestelmään siirtymistä varten. Toisaalta maisteriohjelmabuumi voidaan nähdä raadollisemmin heijastumana siitä, että muuntokoulutusvaroja oli saatavilla laitosten kapeita budjetteja kasvattamaan. Käynnistämisessä ovat varmaan painottuneet molemmat syyt ainakin siten, että maisteriohjelmia tuskin olisi syntynyt (supistuneen) perusrahoituksen varassa.

Osa maisteriohjelmista on järjestetty vain kerran, osasta on jo useampi kierros meneillään. Vuonna 2002 tällaisissa ohjelmissa oli aloituspaikkoja kaikkiaan yli 100. Useimpien maisteriohjelmien osanottajamäärät ovat varsin suppeita. Aloituspaikkojen kokonaismäärät saattavat valtakunnan tasolla vaihdella tuntuvastikin, koska eri vuosina alkaa eri määrä ohjelmia. Muuntokoulutusrahoilla toimiviin ohjelmiin valitaan pääsääntöisesti muilta aloilta tulevia, mutta mukaan on päässyt myös 'oman' aineen opiskelijoita, joten aloituspaikoissa on jonkun verran päällekkäisyyttä.

Tässä selvityksessä ovat mukana seuraavat yhdeksän ohjelmaa:

Tietoverkkojen maisteriohjelma Tivema vuodesta 1997: Tampereen yliopiston Tiedotusopin, Tietojenkäsittelytieteiden ja Informaatiotutkimuksen laitokset sekä Hypermedialaboratorio, tiedotusopin aloituspaikkoja vuosittain 7-14

Elektronisen kuvajournalismin maisteriohjelma EKJ vuodesta 1997: Tampereen yliopisto, Taideteollinen korkeakoulu ja Jyväskylän yliopisto; vuodesta 2001 Viestintätieteiden yliopistoverkoston hallinnassa, aloituspaikkoja 12-21

Uusmedian journalismin maisteriohjelma vuonna 2002: Tampereen yliopiston Tiedotusopin laitos, aloituspaikkoja 12

Journalismin maisteriohjelma vuodesta 1999: Jyväskylän yliopisto, Viestintätieteiden laitos, aloituspaikkoja 10.

Puheviestinnän maisteriohjelma vuodesta 2001: Jyväskylän yliopisto, Viestintätieteiden laitos, aloituspaikkoja 10

Tiedeviestinnän maisteriohjelma TIEMA 2001: Oulun yliopisto, Historiatieteen laitos, aloituspaikkoja 30

Verkkoviestinnän muuntokoulutus Wermu 2002: Helsingin yliopisto, Palmenia/Lahti, aloituspaikkoja 40

MA Media Lab vuodesta 1994: Taideteollinen korkeakoulu, pääaineopiskelijoiden aloituspaikkoja 20, sivuaineopiskelijoiden aloituspaikkoja 15

Magisterprogram för TV produktion 2000: Åbo Akademi / Österbottens högskola/Vaasa, aloituspaikkoja 12

Maisteriohjelmien osalta selvitys on tehty painettujen ja verkossa olevien esitteiden ja opetusohjelmien perusteella. Vuosiluvuista havaitsee, että kiinnostus maisteriohjelmiin on keskittynyt vahvasti vuosituhanen vaihteeseen.

Maisteriohjelmissa suoritetaan (yhteiskuntatieteiden, valtiotieteen, filosofian tai taiteen) maisterin tutkinto. Maisteriohjelmien laajuus on 60 ov ja ohjelmiin valittavilta edellytetään vähintään 100 ov soveltuvia opintoja. Maisteriohjelmat ovat kaksivuotisia. Ensimmäisenä vuonna painottuvat erikoistavat opinnot (40 ov) ja toisen vuoden aikana osallistutaan tutkimusseminaariin ja tehdään lopputyö tai tutkielma (20 ov).

Taulukko 13: Maisteriohjelmien rakenne (ov)

Ohjelma	Yleisop.	Pääaine	Sivuaine	Käytäntö	Laajuus	Pohja
Tivema		32	20	8	60	100
EKJ		50		10	60	100
Uusmedian					60	100
Journalismin	9	51			60	100
Puheviestinnän					60	100
TIEMA		50		10	60	100
Wermu	21	80	59		160	
MA Media Lab.					50-70	120
TV produktion				40	60	120

Ohjelmat ovat erikoistavia, usein monitieteisiä, ja mukana on selkeä työelämäorientaatio. Opiskelijoilla on takanaan 100-120 ov tai tutkinto, ja moni on ehtinyt olla jo vuosia työelämässä. He ovat erikoistumassa tai vaihtamassa alaa. Teoria ja käytäntö kietoutuvat niin tiukasti yhteen, että niiden erottaminen ei opetusohjelmaa tarkemmin tuntematta onnistu. Kieli- tai yleisopintoja ei juuri ole, koska niiden katsotaan yleensä kuuluvat jo suoritettuihin opintoihin. Milloin kieliopintoja on, ne erottuvat omaksi kokonaisuudekseen. Ohjattu projektityöskentely korvaa harjoittelun. Wermuun sisältyy runsaasti pakollisia sivuaineopintoja, koska sen pohjana ei ole kandidaattitaso. Tiveman sivuaineet koostuvat tämän monitieteisen ohjelman muista kuin pääaineesta. Tiveman projektit ja EKJ:n työpajat ovat käytännön opetusta, ja MA muuntokoulutus (Media Lab) on hyvin käytännönläheistä.

Seuraavassa tarkastellaan ohjelmia yksitellen hieman tarkemmin. Esittelyt eivät ole keskenään yhdenmukaisia, koska tiedot vaihtelevat tuntuvasti.

Tietoverkkojen maisteriohjelma Tivema

Tampereen yliopiston monitieteinen Tietoverkkojen maisteriohjelma aloitti syksyllä 2002 kuudennen kerran. Tivema-opiskelija suorittaa joko yhteiskuntatieteiden maisterin (YM, 160 ov) tutkinnon pääaineena tiedotusoppi tai informaatiotutkimus tai filosofian maisterin (FM, 160 ov) tutkinnon pääaineena tietojenkäsittelyoppi. Ohjelmaan voidaan hyväksyä jo maisterin tutkinnon suorittaneita, jolloin ohjelman suorittaminen antaa jatkokoulutuskelpoisuuden johonkin ohjelman pääaineeseen.

Tietoverkkojen maisteriohjelmaan valitaan yhteensä 35 opiskelijaa, kolmeen pääaineeseen. Tiveman opinnot koostuvat tiedotusopin, informaatiotutkimuksen, tietojenkäsittelyopin sekä hypermedian opinnoista. Pääaineen lisäksi opiskellaan kaikkia muita ohjelmassa mukana olevia

kolmea ainetta. Tivema alkoi 1997 vuoden mittaisena ja 40 ov:n laajuisena (nimellä ”Tietoverkkopalvelujen maisteriohjelma”). Syksyllä 1998 se piteni kaksivuotiseksi ja 60 ov:n laajuiseksi. Syksyllä 2002 alkanut Tivema on nykymuodossaan viimeinen, koska sen rahoituspohjana oleva muuntokoulutus päättyi.

Tivema valmentaa tietoverkkopohjaisten palvelujen asiantuntijatehtäviin kunkin opiskelijan omalla alalla ja toimimaan yhteistyössä muiden ohjelmassa mukana olevien alojen edustajien kanssa. Kokonaisuus muodostuu informaatiotutkimuksen, tiedotusopin ja tietojenkäsittelytieteiden laitosten sekä hypermedialaboratorion opetuksesta Ensimmäisen opiskeluvuoden aikana tehdään projektityö, jossa ryhmät muodostetaan eri pääaineiden opiskelijoista tavalla, joka edistää monialaista ongelmien käsittelyä.

Tivemaan sisältyy 6 ov kaikille yhteisiä tiedotusopin opintoja. Uudet mediat ja journalismi -kurssi (luentosarja harjoituksineen, 2 ov) ”antaa yleiskatsauksen uusien viestintävälineiden vaikutuksista sekä journalismiin että journalistiseen työhön” ja sen sisältö ”teoreettisia ja käytännön näkökulmia (...) aiheena uudet mediat, identiteetit, globaalisuus, journalismin uudet vaatimukset ja vaikutukset kansalaisten toimintakykyyn ja toimittajien ammattitaitoon.” Verkkojournalismin työpaja ”perehdyttää osanottajat verkkojournalismin ja muun journalismin eroihin ja verkkojournalismin erityisvaatimuksiin.”

Tiedotusoppi pääaineenaan Tivemassa opiskeleva suorittaa ensimmäisenä vuonna 6 ov tiedotusoppia, 9 ov hypermediaa, 6 ov informaatiotutkimusta, 5 ov tietojenkäsittelyoppia (lisäksi mahdollista 4 ov vapaaehtoista tietojenkäsittelyä) sekä osallistuu projektiin (8 ov). Toisena vuonna tutkielmaopinnoista (seminaari ja pro gradu) saa 20 ov. Lisäksi on suoritettava 8 ov pääaineen syventäviä opintoja.

Elektronisen kuvajournalismin maisteriohjelma EKJ

EKJ –maisteriohjelman opetusta toteuttavat Tampereen yliopiston Tiedotusopin laitos, Taideteollisen korkeakoulun Valokuvataiteen ja Graafisen suunnittelun osastot, Jyväskylän yliopiston Viestintätieteiden laitos ja Kuvakoulutus yhdessä. Ohjelma kuuluu nykyään viestintäalan yliopistoverkoston tarjontaan. Syksyllä 1997 alkaneeseen maisteriohjelmaan on otettu vuosittain 12-21 opiskelijaa. Pääaineet ovat tiedotusoppi/journalistiikka, valokuvataide ja graafinen suunnittelu. Edeltävinä opintoina vaaditaan kandidaatin tutkinto ja aineopinnot pääaineessa tai vastaavat opinnot.

Erikoistumisopintoihin (40 ov) kuuluvat kurssit Digitaalinen julkaiseminen (5 ov), Ihminen, tietokone ja verkko (3 ov), Mediakulttuuri ja media-analyysi (3 ov), Kuva ja kulutuksen kulttuuri (3 ov), Visuaalisuus elektronisissa julkaisuissa (3 ov), Tekijänoikeudet (2 ov), Yrittäjyys, kustannustietoisuus ja projektinhallinta (3 ov), Tiedonhaku ja -hallinta verkkoympäristössä (2 ov), Tekniset taitokurssit (1-3 ov) sekä ilmaisutyöpajat (yht. 10 ov): kuvailmaisun, kirjoittamisen ja graafisen suunnittelun työpajat sekä Interaktiivinen dokumentti –työpaja. Tutkielmaopintoihin (20 ov) kuuluvat tutkimusseminaari ja lopputyö tai tutkielma.

Elektronisen kuvajournalismin maisteriohjelman merkitys on siinä, että yliopistoilta on puuttunut opinto-ohjelma, jossa kuvan ja informaation tuottaminen kulkevat yhdessä opetuksessa.

Uusmedian journalismin maisteriohjelma

Tampereen yliopistolla syksyllä 2002 alkanut Uusmedian journalismin maisteriohjelma keskittyy muuttuvaan journalismiin sekä journalismin ja uuden median suhteeseen. Viestintäteknologian kehitykseen liittyy yhteiskunnallisen viestintäympäristön muutos, joka tarjoaa journalistiselle ilmaisulle ja yleisösuhteelle uusia mahdollisuuksia. Ohjelman suorittaneet valmistuvat yhteiskuntatieteiden maistereiksi pääaineenaan tiedotusoppi. Ohjelma soveltuu erityisen hyvin niille, joilla on sekä soveltuvia opintoja että alan työkokemusta, ja jotka haluavat hyödyntää näitä maisteriopintojensa loppuunsaattamisessa.

Maisteriohjelman opinnot jakaantuvat tiedotusopin ja journalistiikan täydentäviin opintoihin, erikoistumisopintoihin ja tutkielmaan. Kullekin opiskelijalle tehdään henkilökohtainen opintosuunnitelma opiskelun alkaessa.

Journalismin maisteriohjelma

Jyväskylän yliopiston Viestintätieteiden laitoksen Journalismin maisteriohjelma (60 ov) alkoi 1999 ja siitä valmistuu filosofian maistereita pääaineena journalistiikka. Opiskelijoilta edellytetään jonkin viestintäaineen tai soveltuvan alan perusopinnot. Ohjelman aloitti syksyllä 2001 kymmenen ja syksyllä 2002 jälleen 10 opiskelijaa.

Journalismin maisteriohjelma ”tarjoaa nopean tavan kääntää opintojen suuntaa vastaamaan työelämän ja viestintäteknologian uusia haasteita. Journalismin maisteriohjelmassa koulutetaan toimittajia laaja-alaisesti lehdistön, radion, television sekä verkkojournalismin tarpeisiin. Koulutus antaa valmiudet toimia journalistisissa tehtävissä, erityisesti vaativaa tiedonhankintaa ja verkkoympäristön hallintaa edellyttävissä toimittajan ja taustatoimittajan työssä.”

Puheviestinnän maisteriohjelma

Puheviestinnän maisteriohjelmasta (60 ov) valmistuu filosofian maistereita pääaineenaan puheviestintä. Koulutus on osa opetusministeriön rahoittamaa tietoteollisuuden lisäkoulutusohjelmaa. Koulutus kestää kaksi vuotta ja siinä painotetaan erityisesti viestintäteknologian ja työelämän viestintäyhteyksien hallintaa. Sisäänottoja on ollut kaksi syksyynä 2001 ja 2002. Kummallakin kerralla otettiin 10 opiskelijaa. Maisteriohjelman 2001-2003 opiskelijoista ensimmäiset valmistuvat syyslukukauden 2002 lopulla.

Puheviestinnän maisteriohjelmasta valmistuu viestinnän ja vuorovaikutuksen koulutuksen asiantuntijoita. Ohjelmassa perehdytään opetusviestintään, viestintäteknologiaan ja verkko-opetukseen, viestintäyrittäjyyteen sekä henkilöstön vuorovaikutusosaamisen kehittämiseen ja konsultointiin. Puheviestinnän maisteriohjelmaan ei sisälly harjoittelujaksoa, mutta projektitöitä yliopiston ulkopuolisille tahoille tehdään erityisesti Puheviestinnän asiantuntijuus -opintojaksossa.

Tiedeviestinnän maisteriohjelma TIEMA

Tiedeviestinnän maisteriohjelman toteuttaa Oulun yliopiston historian laitos yhteistyössä Oulun seudun viestintäalan yritysten ja toimijoiden kanssa (mm. YLE:n Oulu-Radio sekä Sanomalehti Kaleva) ja Euroopan sosiaalirahaston tuella. Tiedeviestinnän maisteriohjelmaan on integroitu Oulun yliopiston koulutus- ja tutkimuspalvelujen Tiede tutuksi TITU-hanke, jonka tavoitteena on saattaa Oulun yliopiston ja tutkimuslaitosten elektroniikan tuotantoteknologiaan liittyvää perustietoa ja sovellettua tietoa popularisoidussa muodossa yritysten ja julkisyhteisöiden hyödynnettäväksi.

Tiedeviestinnän maisteriohjelma kouluttaa tiedetiedottamisen ja tieteen popularisoinnin asiantuntijaksi. Opinnot suorittaneella on valmiudet toimia tiedejournalistina, tiedottajana tiede- ja teknologiayrityksissä, sekä sisällöntuottajana sisältöliiketoimintaa harjoittavissa yrityksissä ja julkisella sektorilla. Ohjelma jäänee kertaluontoiseksi.

TIEMA-maisteriohjelman opinnot koostuvat kolmesta osasta, tiedeviestinnän opinnot 20 ov, Tieteentutkimuksen tai historian popularisoinnin opinnot 15 ov sekä harjoittelu ja lopputyö 25 ov. Ohjelmassa aloitti 26 opiskelijaa syksyllä 2001. Valituilta edellytettiin alempaa korkeakoulututkintoa tai vastaavia opintoja (vähintään 120 ov).

Verkkoviestinnän muuntokoulutus Wermu

Verkkoviestinnän muuntokoulutus (Wermu) on valtiotieteen maisterin tutkintoon tähtäävä 160 ov:n kokonaisuus. Muuntokoulutuksen opetussuunnitelman sisällöstä ja toteutuksesta vastaa Helsingin Yliopiston viestinnän laitos ja käytännön järjestelyistä tutkimus- ja koulutuskeskus Palmenia Lahdessa. Ensimmäiset 40 opiskelijaa aloittivat syksyllä 2002.

Verkkoviestinnän muuntokoulutus on suunnattu viestinnän ammattilaisille, jotka haluavat toimia muuntuvan ja kehittyvän verkkoviestinnän sisällöntuotannollisissa asiantuntijatehtävissä. Koulutus on tarkoitettu suoritettavaksi työn ohessa. Opinnot kehittävät kykyä ymmärtää ja analysoida verkko- ja multimediaviestinnän rakennetta, muotoa ja sisältöä sekä antavat jatkokoulutuskelpoisuuden viestinnän jatko-opintoihin. Verkkoviestinnän opinnot antavat tietoja ja valmiuksia työtehtäviin kuten tiedotus-, suunnittelu- ja henkilöstöhallinnan tehtävät, toimitustyö, opetus- ja asiantuntijatehtävät.

Journalisti-identiteetti tulee paljolti opiskelijan ammatillisesta taustasta, ja osa kurssisisällöstä tukee sitä kuten Näkökulmia digitaaliseen mediakulttuuriin (estetiikan, journalismin ja sosiologian näkökulmista, 3 ov), Verkkoviestinnän etiikka, tekijänoikeudet ja lainsäädäntö (1 ov), Tiedonhaku ja hallinta verkkoympäristössä (1 ov), Verkko ja kansalaiset (2 ov) sekä vapaavalintainen Verkkjournalismi (2 ov).

MA Media Lab

Media Lab (1993) on Taideteollisen korkeakoulun osasto ja se sijaitsee LUME Mediakeskuksessa Helsingissä. Media Labista tuli laitos vuonna 1998. MA muuntokoulutuksesta valmistuu taiteen maistereita (MA, Master of Arts). MA in New Media otti ensimmäiset 18 opiskelijaa jo vuonna 1994. Nykyinen MA muuntokoulutus ottaa 20 pääaineopiskelijaa, lisäksi noin 15 sivuaineopiskelijaa aloittaa vuosittain. Opetus ja työskentely tapahtuvat enimmäkseen englanniksi. Opiskelijoilla on ohjelmaan tullessaan jo koossa noin 120 ov, ja he suorittavat Media Labissa 50-70 ov kahdessa vuodessa. Tutkimus, opetus ja opiskelijatyö sulauttavat yhteen useamman eri tieteenalan tuntemusta ja osaamista. Valmistuvilta odotetaan valmiuksia tehdä työtä uudella mediateknologialla ja sitä hyväksi käyttäen.

Itsearvioinnin mukaan laitoksen tehtävä on tutkia (explore, discover and comprehend) uutta mediateknologiaa ja sen yhteiskunnallisia vaikutuksia; löytää ja hyödyntää mahdollisuuksia, joita se avaa viestinnälle, interaktiivisuudelle ja ilmaisulle. Media Lab pyrkii arvioimaan, ymmärtämään ja käsittelemään haasteita, joita uusi mediateknologia asettaa mediasuunnittelulle ja luoville tuotannoille. Tietoyhteiskunta ja sen yhdyntävä mediamaailma on monimutkainen ympäristö. Niinpä suunnittelu edellyttää monitieteistä lähestymistapaa, ja se heijastuu Media Labin opetus- ja

tutkimustavassa. Media Lab on edelläkävijä interaktiiviseen mediaan liittyvässä strategisessa suunnittelussa ja sen osa-alueiden yhteensovittamisessa.

TV produktion

Åbo Akademin Vaasassa toimiva Österbottens högskola on järjestänyt Mediehuset-nimisessä yksikössään (nyk. ”MediaCity”) vuonna 2000 alkaneen maisteriohjelman sellaisille televisiotuotantoon erikoistuville opiskelijoille, joilla oli tuntuvasti pohjaopintoja mutta joilta puuttui ylempi loppututkinto. Muuntokoulutusvaroilla ja Svenska Kulturfondetin lisätuella järjestettyyn ohjelmaan otetuista 12 opiskelijasta puolet olivat Yleisradion ruotsinkielisestä tv-yksiköstä ja puolet freelancereita; näistä kaksi ruotsinmaalaisia ja kaksi suomenkielisiä. Keväällä 2002 päättyneen kurssin mukaisesti järjestetään toinen samanlainen maisteriohjelma syksyllä 2003.

Muita ohjelmia

Tampereen yliopiston taideaineiden ja tiedotusopin laitosten yhdessä tuottamat *Mediakulttuurin* aineopinnot pyrkivät antamaan kattavan ja poikkitieteellisen kuvan audiovisuaalisen mediakulttuurin ja sen tutkimuksen nykytilasta. Opiskelija voi halutessaan jatkaa av-mediakulttuurin opintoja tiedotusopissa ja yleisessä kirjallisuustieteessä; lukuvuonna 2002-03 syventävät opinnot järjestetään erityisessä maisteriohjelmassa. Opintokokonaisuuden voi suorittaa myös itsenäisenä sivuainekokonaisuutenaan. Opintokokonaisuuden suunnittelusta ja ohjauksesta huolehtii johtoryhmä, jossa on taideaineiden ja tiedotusopin laitosten sekä Tampereen ammattikorkeakoulun taiteen ja viestinnän osaston ja Tampereen yliopiston ylioppilaskunnan edustus.

Vaasan yliopiston humanistinen ja informaatioteknologian tiedekunta järjestävät yhteistyössä *Multimediajärjestelmien ja teknisen viestinnän koulutusohjelman*, johon otetaan 20 viestintätieteiden pääaineopiskelijaa ja 20 tietotekniikan pääaineopiskelijaa. Viestintätieteiden ja tietotekniikan yhdessä suunnittelema pääainekokonaisuus (80 ov) voi sisältyä sekä humanistisessa tiedekunnassa suoritettavaan filosofian maisterin tutkintoon että informaatioteknologian tiedekunnassa suoritettavaan kauppatieteiden maisterin tutkintoon. Aineopintotasoisena se ei ole maisteriohjelma.

Åbo Akademi/Österbottens högskola Vaasassa on tarjonnut vuodesta 1991 lähtien aineopintotasaisen journalistiikan linjan (35 ov) yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan valtio-opin oppiaineessa *Masskommunikation och journalistik*. Tämä sivuaine on tarjolla kaikille Åbo Akademin opiskelijoille ja vuosittain sen suorittaa 12-15 opiskelijaa. Koulutus on käytännöllispainotteista ja annetaan MediaCity-nimisessä laitoksessa.

Joensuun yliopiston Mediakulttuurin keskuksella on 40 ov:n aineopintotasoinen *Mediakulttuurin* opintokokonaisuus. Mediakulttuuri on opiskelijoille sivuaine.

Oulun yliopiston Taideaineiden ja antropologian laitos aloittaa *Mediatuottajan maisterikoulun* (Metka). Se toteutetaan yhdessä Pohjoisen elokuva- ja mediakeskuksen (Poem) kanssa vuoden 2003 alusta alkaen Euroopan Sosiaalirahaston tuella. Metka lienee ainutkertainen yliopistotasoinen tuottajakoulutus (FM, 160 ov). Journalistiikan opetusta siihen ei sisälly.

Liite

TYÖMARKKINAT

Tässä selvityksessä ei ollut mahdollista kerätä kattavaa aineistoa työmarkkinoista niillä tehtävälajoilla, joihin edellä esitellyt koulutukset opiskelijoita valmistavat. Sitä paitsi aiheesta on niukasti vedenpitävää tietoa, etenkin viestintä- ja mediakentän tulevaa kehitystä ajatellen.

Suomen Journalistiliiton jäsenistö

Tämän raportin tekoaikana Suomen Journalistiliiton (SJL) jäsentietoja siirrettiin uuteen järjestelmään eikä tarkkoja tietoja ollut sieltä saatavissa. Liitossa todettiin kuitenkin, että luvut ovat muuttuneet hyvin vähän sitten muutama vuosi sitten tehdyn selvityksen⁵. Ammattikentän rakenne ei ole ainakaan rajusti muuttunut sitten 1990-luvun loppuvuosien, joihin selvityksen luvut perustuvat.

Suomessa journalistien järjestäytymisaste on korkea. Vähäisiä aukkoja lienee paikallisradioissa ja joissakin pienissä erikoisaikakaus- ja järjestölehdissä. Yleisesti ottaen kaikki journalistit kuuluvat Suomen Journalistiliittoon. Jäsenistöä on noin 12 000, mutta tähän lukuun kuuluvat myös eläkeläiset, kustannustoimittajat ja yli 1000 ohjelmateknistä; aktiivisessa journalistityössä olevien määrä on 10 000:n tienoilla.

Puolet liiton jäsenistä on suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon joltakin alalta. Muilla on soveltuvaksi määritelty tutkinto tai kesken jääneet opinnot – joiden loppuun saattamisesta tai jatkotutkinnoista ei ehkä ole ilmoitettu liittoon. Tilastointi saatiin hetkeksi tarkemmaksi, kun journalistikortit uusittiin 1990-luvun loppupuolella, ja uuden pressikortin saadakseen piti täyttää henkilötietolomake uudelleen.

Suomen Journalistiliitto on tarkastanut jäsenyyuskriteereitään viimeksi toukokuussa 2002. Tutkinto ei ole jäsenyyuskriteeri, ensisijainen kriteeri on journalistisen työn tekeminen. Jos sopiva tutkinto on, jäsenyyden saa puolen vuoden, muuten yhden vuoden työsuhteisuuden tai freelance-työn perusteella. Jäseneksi pääsevät henkilöt, jotka ovat ”toimituksellisessa työssä tai ohjelmatyössä tiedotusvälineessä, pääasiassa tiedotusvälineitä palvelevassa artikkeli-, uutis- tai kuvatoimistossa tai muussa viestintä- tai kustannusalan yrityksessä” tai muuten ”saavat pääasiallisen toimeentulonsa journalistisesta työstä” ja ”Opiskelijajäseneksi voidaan hyväksyä journalistiseen ammattiin opiskeleva henkilö.”

Vuonna 2001 liiton noin 12 000 jäsenestä 79 oli medianomeja. Journalistiliiton tilastojen perusteella medianomien sijoittumisesta työelämään ei voi vielä todeta mitään.

Journalistiliiton jäsenten koulutustaso ilmenee seuraavista taulukoista:

Työsuhteiset, freelancerit ja työttömät

Alan tutkinto	noin 20 %
Muu korkeakoulututkinto	noin 26 %
Opistotason tutkinto	noin 14 %
Ylioppilastutkinto	noin 25 %
Peruskoulu / ei tietoa	noin 15 %

⁵ Aino-Maria Hansén: *Tulevaisuuden tekijät. Viestintäalan kehitystrendit, ammatit, osaamisvaateet ja työvoimatarve 2000-luvun kynnyksellä*. Turun kaupunkorinkeakoulu, Mediaryhmä, 2000.

Suoritettuja tutkintoja yht. 4929 (30.5.2001)

Tavallisimmat tutkinnot:	Kpl
FK, FM, FL, FT	942
YTK, YTM, YTL, YTT	775
Toimittajatutkinto /sanomalehtitutkinto	483
HuK	444
VTK, VTM, VTL, VTT	366
Lahti ja TaiK*	332
Sanoma Oy:n t-koulu	147
SSHK, journalistexamen	120
Medianomi	79

Yhteensä 3688

*graafinen suunnittelija tai valokuvaaja

Suomen Journalistiliitolla on 625 opiskelijajäsentä. Eniten kiinnostusta ovat osoittaneet journalistisiin tehtäviin opiskelevat ja pienessä määrin valokuvausta opiskelevat. SJL:n opiskelijajäsenistä noin 550 opiskelee yliopistoissa journalistiikkaa, tiedotusoppia tai viestintää. Sivuaineilijoita eri yliopistoista on kohtuullisen vähän. Sääntöjen tulkintaohjeet kertovat, että periaatteessa myös kaikki medianomiopiskelijat voivat hakeutua Suomen Journalistiliiton opiskelijajäseniksi puolen vuoden opintojen jälkeen. Ammattikorkeakouluista on tullut noin 60 opiskelijajäsentä. He jakautuvat seuraavasti: STADIA 20-30, Turun DIAK 20-25 ja yksittäisiä opiskelijajäseniä Turun, Lahden (muotoiluinstituutti), Pohjois-Karjalan ja Oulun seudun ammattikorkeakouluista.

Kuvan, äänen, valon, verkkopuolen, graafisen suunnittelun jne. medianomiopiskelijat eivät ehkä pidä Journalistiliittoa oikeana vaihtoehtona, eivätkä monet edes ajattele ammatillista järjestäytymistä vielä opiskeluaikana.

Työmarkkinoiden kehitysnäkymät

Ammatillisesti järjestäytyneitä radio ja tv-työn tekijöitä on alalla Hansénin mukaan 3900, ja näistä noin 800 on ohjelmateknisiä, työttömiä on sata ja opiskelijoita 42. TV- ja radiotoimittajia on reilut 2000. Erilaisten radio- ja TV-ohjelmatyöntekijöiden ikärakenteessa on selvä yliedustus varttuneessa keski-iässä (51-55.56-60) olevien keskuudessa. Toinen vahva – mutta kuitenkin edellistä pienempi – ikäkohortti näyttää olevan nuoremmassa keski-iässä (31-35, 36-40) olevien keskuudessa. Hansénin arvion mukaan tv- ja radiotoimittajien ja ohjaajien työvoiman lisäys vuoteen 2005 mennessä on 250:n tienoilla.

Sähköisen puolen ammattiryhmien jakaantuma oli 1999 Hansenin mukaan (s. 377) seuraava:

Ammattiryhmä	Arvio määrästä
Kuvaushenkilöstö	520
Äänityshenkilöstö	580
Kuvamateriaalin käsittelyhenkilöstö	340
Ohjaajat	160
Tv-toimittajat	1290
Radiotoimittajat ja juontajat	700

Painoviestinnän puolen yli 5200 toimittajasta aikakauslehtitoimittajia on reilut 1400 ja loput sanomalehtityössä, kaikki siis vakituisessa työssä toimituksissa. Ikäjakautuma on jonkin verran tasaisempi kuin sähköisellä puolella. Suurimmat ikäkohortit ovat keski-ikässä (36-40, 41-45). Hansénin laskelma – painetun sanan puolelle hän on kehittänyt mallin, sähköisen puolen luvut perustuvat arvioon – lehtityön journalistien henkilöstömäärän lisäyksestä 1999-2005 on 320.

Varsinkin aikakauslehtipuolella on runsaasti freelancereita, mutta alihankinnan, pätkätyöläisten ja freelancereiden määrä kasvaa kaikissa media-alan ryhmissä. SJL:ään kuuluu ainoastaan täyspäiväisiä, perinteisessä mediassa työskenteleviä freelancereita, ja näiden kokonaismäärä lähentelee jo tuhatta. Heitä ei ole tilastoitu erikseen.

Uusmedia-ala kasvaa Hansénin mukaan nopeasti, mutta varsinkin kun puhutaan luovista tehtävistä, numerot ovat yhä pienehköjä. Luovissa tehtävissä toimi vuonna 1998 kaikkiaan noin 480 henkeä. Hansénin laskelmiensa mukaan uusmedia-ala työllistäisi vuoteen 2005 mennessä noin 600 graafista suunnittelijaa ja 300 sisältösuunnittelijaa.

Jos Hansénin lukuja analysoi karkeasti, ne näyttävät siltä että koko alan työvoimatarve vuoteen 2005 mennessä olisi kaikkiaan 600-800 media-alan ammattilaista, näistä valtaosa konventionaalisen median puolella. Luku saattaa olla jonkin verran suurempikin, koska Hansénin informaatio erityisesti uusmedian puolelta on niukahkoa. Karkeasti arvioiden voisi ehkä sanoa, että vuosittain rekrytointitarve olisi noin 200 uutta työntekijää vuotta kohden vuoteen 2005 mennessä ja ehkä 400 vuotta kohden vuosikymmenen loppupuoliskolla, jolloin SJL:nkin arvion mukaan lähes joka viides journalisti saavuttaa eläkeiän. Näin suuret lukemat koskevat kuitenkin vain muutamia vuosia, koska kansalaisten työiän mitaksi yleensä arvioidaan 25-30 vuotta. Kun eläkebuumi on ohi, tilanne vakiintuu uudelleen. Vaikka ala sinällään jonkin verran kasvaisikin, sen työvoimatarve tuskin kasvaa jatkuvasti yhtä paljon kuin 2000-luvun alkuvuosikymmenen loppupuoliskolla.

Kuvaa hämärtää yhtäältä kehityksen arvaamattomuus perinteiden median ulkopuolelta, toisaalta perinteisen median siirtyminen yhä enemmän freelance-tyyppiseen työskentelyyn. Se kuitenkin näyttää Hansénin laskemien ja ulkomaistenkin selvitysten perusteella selvältä, että alan suurin työvoimatarve jatkossakin on viestintäalan perinteisillä lohkoilla, koska uusmedia-alan yritykset ovat pieniä ja ne rekrytoivat vakinaista väkeä niukasti. Hansén ei ole selvittänyt työvoimatarvetta tiedotuspuolella, joka kansainvälisissä selvityksissä on osoittautunut nopeasti – tosin nykykysittään – kasvavaksi alueeksi. Se ei kuulunut myöskään tämän selvityksen piiriin, mutta on syytä todeta, että alan ammattilaiset siirtyvät säännöllisesti myös journalismista tiedottamiseen ja takaisin.

Laajasti ymmärretyn ”sisältötuotantoalan” kehitystä ja sitä vastaavaa koulutustarvetta koskeva selvitys⁶ päättyi vuosi sitten asiantuntijahaastattelujen perusteella siihen, että alalla edellytetään tulevaisuudessa erityisesti ”hyvää yleissivistystä, monosaamista ja hyvää oppimiskykyä” (s. 153). Tutkimuksen mukaan ”nykyinen koulutustarjonta vastaa kyllä määrällisesti sisältötuotannon tarpeita, mutta koulutuksen laadulliseen puoleen liittyy monia ongelmia” (s. 156). Erityisesti monimediajournalismin koulutusta koskeva raportti⁷ puolestaan päättyi toteamaan, että myös tämän koulutuksen tulee rakentua perinteisen journalistisen perusosaamisen varaan: ”Tekninen osaaminen on tarpeen, mutta kyse ei ole toimituksen insinööritymisestä.” (s. 29).

⁶ Sari Stenvall: *Sisältötuotantoalan osaamiskenaario 2005-2010*. Turun kauppakorkeakoulu, Mediaryhmä, 2001.

⁷ Ari Heinonen: *Lehdestä moneksi. Monimediajournalismin koulutustarve sanomalehdissä*. Tampereen yliopisto, Journalismin tutkimusyksikkö, 2002.

Oppilaitosten lupaukset ja valmistuvien sijoittuminen työelämään

Haku- ja opinto-oppaat luonnehtivat pääsääntöisesti sitä, mihin koulutus tähtää ja mihin valmistuneiden arvioidaan sijoittuvan.

Yliopistot

Tampereen yliopiston Tiedotusopin laitoksen koulutus tähtää ensisijaisesti toimittajan ammattiin – lähinnä lehdistön, radion, television, ja uusmedian journalistisiin tehtäviin”. Yleisen linjan opiskelijoille ja sivuaineilijoille tarjotaan muita viestinnän asiantuntijatehtäviin suuntaavia opintoja, jotka tähtäävät joukkoviestinnän tutkimuksen, viestintäpolitiikan, viestintäkasvatuksen ja audiovisuaalisen kulttuurin tehtäviin. *Jyväskylässä* yliopiston journalistiikan opiskelulla on sekä ammatillinen että tieteellinen tavoite. Ammatillisena tavoitteena on antaa opiskelijoille lehdistössä, radiossa, televisiossa ja verkkoviestinnässä tarvittava journalistinen perusammattitaito sekä valmiudet sen jatkuvaan kehittämiseen. *Helsingin yliopiston Svenska social- och kommunalhögskolanin* journalistiikan linja antaa ammatillista journalistiikan opetusta ja johdattaa akateemisen journalistiikan, joukkotiedotuksen, medioiden ja viestinnän tutkimuksen pariin

Helsingin yliopiston viestinnän opintoihin sisältyy vähän ammattikoulutusta, sillä tavoitteena on laaja-alainen viestinnän asiantuntijuus. Viestinnän opinnot antavat valmiuksia esimerkiksi työyhteisöjen viestintään, suunnitteluun ja henkilöstöhallintoon, toimitustyöhön, opetus- ja tutkimustehtäviin ja viestinnän konsultointiin.

Jyväskylän puheviestinnän koulutusohjelmasta valmistuu laaja-alaisia viestinnän ja vuorovaikutuksen asiantuntijoita, jotka voivat toimia esimerkiksi yrityselämän, julkisen hallinnon, median ja uusien viestintäteknologioiden, kulttuuritoimen, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä palveluelinkeinojen alueilla. Puheviestinnän maistereilla on valmiudet työskennellä esimerkiksi kouluttajina ja konsultteina, toimittamisen ja tiedottamisen ammattilaisina sekä tutkimus-, suunnittelu- ja johtamistehtävissä.

Turussa mediatutkimus -oppiaine ei tähtää ensi sijassa suoraan käytäntöä palvelevaan tutkimukseen eikä media-alan ammatilliseen koulutukseen. Mediatutkimuksen pyrkimyksenä on kouluttaa kriittisiä, laajasti mediakulttuurin kysymyksiin perehtyneitä asiantuntijoita, jotka voivat sijoittua tutkimus- ja opetustoiminnan, alan yritysten tai valtionhallinnon palvelukseen. Valmistuneet ovat sijoittuneet tiedottajiksi sekä yrityksiin että julkishallintoon, toimittajiksi sanoma- ja aikakauslehtiin sekä radioon ja televisioon, media-alan tutkijoiksi sekä kriitikoiksi.

Vaasan yliopiston itsearvioinnin mukaan opiskelijat saavat siellä viestinnän kentän kattavan kuvan soveltavan kielitieteen, mediatutkimuksen ja multimedian näkökulmista. Yhdistelmän tarkoitus on tuottaa sukupolvi asiantuntijoita, joissa yhdistyy syvä viestinnällinen ja medioiden tuntemus yhteiskunnalliseen näkemykseen.

Helsingin kauppakorkeakoulun kielten ja viestinnän laitoksen opiskelijat sijoittuvat useimmiten liike-elämään sisäisen ja ulkoisen viestinnän tehtäviin.

TaiK:n valokuvataiteen osastolta valmistuu valokuvataiteen ammattilaisia, joita sijoittuu myös lehtiin ja kuvatoimistoihin. *TaiK:n* elokuvataiteen osaston luonnehtii työhön sijoittumisesta esimerkiksi seuraavasti:

- Elokuva- ja TV-käsikirjoituksen opetuksen päämääränä on kouluttaa käsikirjoittajia, jotka hallitsevat elokuva- ja tv-käsikirjoittamisen taidon, teorian ja tarkoituksen ja jotka kykenevät omalta osaltaan ylläpitämään ja uudistamaan alan perinnettä.

- Elokuvaleikkauksen pääaineeseen valituista opiskelijoista koulutetaan jälkituotannon suunnitteluun ja toteuttamiseen kykeneviä asiantuntijoita ja ajattelijointa.
- Äänityksen ja äänisuunnittelun opetuksen tavoitteena on kouluttaa äänittäjiä ja äänisuunnittelijoita toimimaan audiovisuaalisen tuotannon kaikilla osa-alueilla. Erityistä painoa opetuksessa asetetaan sille, että elokuvataiteen osaston äänilinjalta valmistuva ei ole tekninen tallentaja vaan elokuvantekijä.

Lapin yliopiston mediatiede on kokeileva oppiala tieteen, taiteen ja teknologian välimaastossa. Se pyrkii yhtäältä ymmärtämään ja selittämään mediateknologioiden roolia nyky-yhteiskunnassa. Toisaalta siihen kuuluu myös historiallinen näkökulma, jonka kautta voimme ymmärtää tyylien, välineiden ja muotojen tradition nykypäivän median taustalla. Ensisijassa mediatiede on kuitenkin kiinnostunut tulevaisuudesta ja tietokoneperustaisen uusmedian eri sovellutuksista. Mediatiede on oppiala, josta käsin jäsennetään muutosta, luodaan uusia ammattikäytäntöjä ja -menetelmiä. Mediatieteessä kehitetään välineen sisältöä. Keskeinen haaste on luoda multimediaalisia tietosisältöjä verkkoympäristöön yhteydessä palveluihin ja sähköiseen asiointiin.

Taiteen ja uusimman mediateknologian suhde muodostaa sekä koulutusohjelman tutkimuskohteen että sen tutkimuksellisen toimintaympäristön. Mediateknologiaa käytetään tutkimuksen apuna ja tutkimusta taiteellisten sovellutusten tukena. Koulutusohjelman eri opintokokonaisuudet kytkeytyvät toisiinsa niin, että opiskelija saa valmiudet hahmottaa tieteen, taiteen ja kulttuurin historiallisia vaiheita sekä kehityspolkuja uusimman mediateknologian avulla.

Yleisesti ottaen oppaiden määritykset jakautuvat kahteen tyyppiin, ammatillisiin ”täsmäohjauksiin”, joihin kuuluvat journalismin lisäksi esimerkiksi Taideteollisen korkeakoulun koulutusohjelmien tuottamat valmiudet, sekä laaja-alaista asiantuntijuutta luonnehtiviin ammatikuviiin. Yhteistä molemmille on oppaiden mukaan vahva sisällöllinen painotus, luovuuden korostaminen.

Ammattikorkeakoulut

Ammattikorkeakoulujen haku- ja opinto-oppaat antavat viitteitä siitä, mihin tehtäviin valmistuneiden oletetaan sijoittuvan.

Joukkoviestintäpainotteiset ammattikorkeakoulut

Arcada kouluttaa ”sisällöntuottajia tulevaisuuden yhdistyvään mediaan (...) opiskelijoiden tulee hallita ohjelmatuotanto siten, että he 4-6 valmistuneen ryhmissä pystyvät vastaamaan kokonaisista tv- ja verkkomediatuotannoista”.

DIAKin medianomit ovat ”radio-, televisio- ja joukkoviestinnän ammatilaisia. Valmistuttuaan medianomit työskentelevät esimerkiksi toimittajina, suunnittelijoina ja asiantuntijoina tuotantoyhtiöissä, joukkoviestimissä ja järjestöissä.”

HELIAn liiketalouden koulutusohjelman viestinnän suuntautumisvaihtoehtoa esitellään myös *HELIAn* toimittajakouluna. Tarkoitus on kouluttaa ”päteviä (...) työskentelemään toimituksellista kirjoittamistaitoa vaativissa viestinnän asiantuntijatehtävissä. Tutkinon suorittaneilla on hyvä journalistinen kirjoittamistaito, hyvät tiedonhankinnan ja -hallinnan taidot, muu journalistisen prosessin osaaminen sekä hyvä yhteiskunnan rakenteiden ja talouselämän tuntemus.”

STADIAN audiovisuaalisen mediatuotannon suuntautumisvaihtoehdossa koulutetaan medianomeja ”television, elokuvan, radion ja äänitealan suunnittelu-, toteutus-, kehittämis- ja asiantuntija- ja

johtotehtäviin sekä yrittäjiksi.” Radio ja televisioilmaisun suuntautumisvaihtoehto kouluttaa ”journalistisiin tehtäviin radio- ja televisiotöihin ja tuotantoyhtiöihin. Koulutuksessa korostetaan tiimityöskentelyä, vuorovaikutustaitoja, monialaisuutta ja sisältöosaamisen integroimista tekniseen osaamiseen.”

Satakunnan ammattikorkeakoulun teknisen journalismin suuntautumisvaihtoehto ”antaa (valmistuvilla mm. kemian insinööreille) valmiuksia erilaisiin viestintäalan työtehtäviin mm. tiedotustehtävät, pr-toiminta, eri joukkoviestinten toimitustyö”.

Oulun seudun ammattikorkeakoulun viestinnän koulutusohjelmassa journalismin suuntautumisvaihtoehdon suorittanut voi toimia kirjoittavana ja taittavana toimittajana tai tuottajana sanoma- ja aikakauslehdessä. Hän voi toimia toimittajana, toimitussihteerinä tai tuottajana radiossa, toimittajana televisiossa, sisällöntuottajana ja käsikirjoittajana verkkomedioissa sekä mediayhdistelmissä. Koulutus antaa valmiudet työskennellä myös useita medioita hallitsevana freelancerina sekä tiedottajana yrityksissä ja julkisyhteisöissä.

Näiden ammattikuvien samankaltaisuus yliopistokoulutusten määritysten kanssa on silmiinpistävää, vaikkakin tarkkarajaisia ammattikuvia on suhteessa enemmän. Toisaalta esitystyylissä on markkinointihenkeä annosta enemmän kuin yliopistojen oppaissa, jotka nekään eivät ole vapaita samantyyppisestä fraseologista. Yliopistojen puolella ”myyntipuhe” painottaa luovuutta, tämän ryhmän ammattikorkeakoulujen ryhmässä työelämän osaamista ja ajan henkeä.

Media-ammattikorkeakoulut

Muista selvityksessä mukana olevista ammattikorkeakoulujen viestinnän koulutusohjelmista valmistuu medianomeja tuotannollisiin, tuotantoteknisiin, taiteen ja käyttötaiteen ammatteihin. Koulutuksiin yhteishaussa pyrkivillä nuorilla ei vielä voi olla mainittavaa työelämätietoutta. Trendikkään alan opintojen esittelyille ei kuitenkaan ole kovin leimallista realistinen kuvaus siitä, mitä ammattiin valmistuneen arkipäivään kuuluu.

Ohjelmatekniset ammattinimikkeet ovat selkeitä (leikkaaja, äänittäjä) ja mainonnan ammattiteissa näkyy vakiintuneisuutta (copy, ad). Selkeitä ammattikuvia löytyy myös graafisen ja audiovisuaalisen alan taiteen ja viestinnän laitoksilta ja muotoiluinstituuteista (valokuvaaja, graafikko).

Espoo-Vantaan ammattikorkeakoulun medianomit ”sijoittuvat (...) erilaisiin audiovisuaalisen alan työtehtäviin: kuva-, ääni- ja valoalalla sekä media- ja ohjelmatuotannossa tehtäviin, joissa tarvitaan audiovisuaalisen viestinnän monipuolisia tietoja ja taitoja sekä yhteiskunnan toiminnan tuntemusta. Graafisen suunnittelun suuntautumisvaihtoehto antaa valmiudet toimia mm. graafisena suunnittelijana, kuvittajana tai mainonnan suunnittelijana”.

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun viestinnän koulutusohjelmasta valmistuu ”audiovisuaalisen viestinnän moniosaajia, jotka saavat laajan sisällöllisen, ilmaisullisen ja tarvittavan teknisen peruskoulutuksen sekä suuntautumisalansa mukaisen täsmäkoulutuksen. Medianomit voivat suuntautua ääni ja kuva-työhön, dokumentaariseen ja fiktiiviseen av-tuotantoon sekä radio- ja tv-työhön.”

Lahden ammattikorkeakoulun elokuva- ja tv-ilmaisun linjalta ”valmistuttuaan opiskelija voi sijoittua kehittyvälle elokuva- ja audiovisuaaliselle alalle erilaisiin tehtäviin, kuten kaupalliseen

video- ja elokuvatuotantoon, tv-ohjelmatuotantoon tai itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi, esim. freelance-kuvaajaksi, -äänittäjäksi, -leikkaajaksi tai -käsikirjoittajaksi.

Valokuvauksen opinnot antavat valmiudet toimia kuvaajana aikakaus- ja sanomalehdissä, mainos- ja pr-kuvaajana, valokuvataiteilijana tai freelancerina yhdistellen erilaisia valokuvaustehtäviä.”

LAUREA ammattikorkeakoulusta ”valmistuttuasi hallitset digitaalisen viestinnän ja tuotesuunnittelun, projektijohtamisen ja markkinoinnin. Opintojesi jälkeen voitkin sijoittua moninaisiin suunnittelu- ja toteutustehtäviin, joissa pääset hyödyntämään uusmedian osaamistasi.”

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun ”medianomin työelämän toimenkuvat voivat näin ulottua vaikkapa uuden median konseptisuunnittelijasta verkkojournalistiin, äänisuunnittelijasta videoleikkaajaan, käsikirjoittamisesta tuottamiseen tai visuaalisesta suunnittelijasta mediataiteilijaksi.”

Satakunnan ammattikorkeakoulun ”viestinnän koulutusohjelmasta valmistunut viestinnän ammattilainen (...) tuottaa sisältöjä uusiin medioihin, kuten internetiin ja mobiiliviestimiin ja tulevaisuuden televisioon. Medianomi on uusmedia-taiteilija, joka ymmärtää sekä teknologian että liike-elämän tarpeet ja näkökulmat ja voi toimia muun muassa viihteen ja tiedonvälityksen tehtävissä.”

Tampereen ammattikorkeakoulu kuvailee yksityiskohtaisimmin linjansa ja ammatit, joihin ne valmistavat. Esittelyssä on mukana on ammatin vaatimuksia, työnkuvaus ja uralla etenemisen logiikka, esimerkiksi leikkaajan ”työssä yhdistyvät luova ilmaisu, älyllinen ponnistelu ja teknisten laitteiden hallinta, hän luo teoksen kokonaisilmeen. Leikkaajan pääasiallinen työväline on digitaalinen, nonlineaarinen työasema, joka soveltuu niin musiikkivideoiden kuin kokoillan elokuvienkin leikkaamiseen.” Tuottajankaan ei väitetä olevan valmis valmistuessaan, vaan ”uran vaiheita voivat olla kuvaussihteeri, kuvauspäällikkö, tuotantopäällikkö ja -työkokemuksen kartuttua - tuottaja. Tarpeen ovat yrittäjän asenne, idearikkaus, projektinhallinta, myyntihalukkuus ja markkinointikyky. Olennaista on tarkka aihevainu.”

Turun ammattikorkeakoulusta valmistunut animaation medianomi voi sijoittua ”monelle eri av-alan osa-alueelle (kuten) tv- ja elokuvatyö, av-tuotantoyhtiöt, mainostoimistot, uusmedia-ala ovat työllistäneet, kuvitustyö ja sarjakuva lähialueina tarjoavat myös mahdollisuuksia”. Digital Arts -linjan medianomit voivat olla ”esimerkiksi mediataiteilijoita, perinteisen uuden median taitoja hyväkseen käyttäviä taiteilijoita, uusmedia- tai viestintäalan palveluksessa toimivia sisällöntuottajia, projektinvetäjiä tai ulkoasun suunnittelijoita”.

Itsearviointien mukaan medianomeja koulutetaan ”viestinnän kentälle” ”asiantuntijoiksi” (expert), ”ammattilaisiksi” (professionals), suomenkielisissä teksteissä toistuu ”moniosaaja”. Valmistuvilla luvataan olevan ominaisuuksia, joita mikään koulutus ei anna (monilahjaisuus, luovuus), kyseinen koulutus ei anna (eettinen osaaminen, analyttisyys) tai jotka koulutuksen saaneille kyllä kehittyvät työelämässä (työelämän käytäntöjen tuntemus). Oulun ammattikorkeakoululla on oma määritelmä moniosaajalle: ”perehtynyt mediatuotantojen kaikkiin osa-alueisiin kyetäkseen toimimaan mediatuotantojen kokonaisvastuullisena vetäjänä (...) itsenäisissä tuotantoyhtiöissä, julkisen palvelun mediassa sekä tilaustuotantojen projektipäällikkönä.” Moniosaaja ei itse välttämättä osaa tehdä eri työvaiheita, mutta pystyy vastuullisesti johtamaan työryhmää.

Medianomeille moniosaajuudessa näkyy siis kaksi suuntausta, joista toinen korostaa tiimityö- ja vuorovaikutustaitoja (esim. STADIA, kulttuurin tuottamisen ja audiovisuaalinen tuottamisen sv.) ja toinen vetovastuuta, johtajuutta (Oulun seudun ammattikorkeakoulu, mediatuottajan sv.).

Moniosaajatoimittaja kantaa tuotantovastuuta (tai jonkin osan siitä) ja sen lisäksi vastuun journalistisesta sisällöstä: valituista tiedoista, niiden muodostamasta näkökulmasta ja painotuksesta, eettisestä kestävyydestä ja mahdollisista oikeudellisista seuraamuksista. Esimerkiksi Radio- ja tv-työntekijöiden liiton kautta sen moniosaajatoimittajat edellyttävät palkkojen pisteytystä vastuiden mukaiseksi (Tarvainen 2000). Tarvaisen tulosten mukaan pakotettu moniosaajuus aiheuttaa paineita ja epävarmuutta, vahva ammatti-identiteetti ja sen oma-aloitteinen laajentaminen luo tyytyväisyyttä.

Sijoittumistutkimukset

Seuraava esitys perustuu työhönsijoittumisselvityksiin, joita on tehty niin Helsingissä⁸ kuin Tampereella⁹. Ne ovat kapeita ja pinnallisiakin, mutta osoittavat toki perustrendit. Lisäksi mukaan on otettu rekrytointitietoja niiltä työnantajilta, jotka suostuivat lähettämään niitä. Useimmat totesivat, että keskitettyä, vertailukelpoista ja systemaattista informaatiota ei edes talokohtaisesti kerätä, vaan osastot ja toimitukset toimivat paljolti omin päin. Lisäksi ammattinimikkeiden moninaisuus aiheuttaa sen, että talojen toimintaperiaatteita on mahdoton vertailla keskenään. Kaikki raportin laatijoiden tietoon tulleet sijoittumistutkimukset koskevat yliopistoista valmistuneita ja etupäässä maisterin tutkinnon suorittaneita, medianomejahan on työmarkkinoilla vielä varsin niukasti. Vastausprosentit eivät ole kovin korkeita, osin osoitetietojen puutteellisuuden vuoksi, ja todennäköisesti herkempiä vastaamaan ovat sellaiset, joiden elämä on kohtalaisen hyvässä hallinnassa. Täysin syrjäytyneet tuskin jaksavat lähteä vastaamaan kyselyihin.

Yhteistä eriaikaisten ja eri yliopistoissa tehtyjen sijoittumisselvitysten tuloksille on se, että toistaiseksi työttömyys tuntuu koituneen erittäin harvojen viestintäalaa opiskelleiden osaksi. Harva saa heti valmistuttuaan vakituisen työpaikan, mutta ani harva jää työttömäksiään, ja valtaosa kokee ensimmäisen työpaikan saannin helpoksi. Tässä viestintäalalta valmistuneet eroavat esimerkiksi useimmista muista yhteiskuntatieteistä valmistuneista. Useimmat toimivat määräaikaisissa tehtävissä, mutta tämä seikka ei aiheuta suuria paineita, koska nuoret haluavatkin monipuolista ammattikokemusta. Toisaalta tuoreimmat selvitykset viittaavat siihen, että vastaajat kokevat kilpailun koituneen. Asuinpaikalla on erittäin suuri merkitys: nuori kandidaatti tai maisteri jää mieluummin vähemmän haasteellisen tehtävään paikkakunnalla, jota pitää kotinaan tai jossa puoliso asuu, kuin lähtee mieluisan työn perässä toiselle paikkakunnalle. Naisvaltaisella viestintäalalla palkkaerot eri sukupuolten välillä ovat edelleen huomattavat, (markoissa) jopa useita tuhansia. Eroja selitetään ammattinimikkeiden eroilla.

Ruotsinkielisellä puolella journalistikandidaattien työllisyysprosentti näyttää olevan peräti 100, ja kaikki toimivat omalla alallaan, suomenkielisellä puolella työelämän ulkopuolella on erittäin pieni määrä valmistuneita, ja useimmat toimivat omalla alallaan tai lähellä sitä. Helsingin yliopiston

⁸ Ks esim. Minna Puoskari: Tiedekunnasta työelämään. Vuonna 1998 valtiotieteiden maisteriksi valmistuneiden sijoittumisselvitys. Valtiotieteellinen tiedekunta (2001); Heli Lantto: Valtiotieteilijät työelämässä. Sijoittumisselvitys vuonna 1993 valmistuneista ja vuonna 1990 tutkinnonsuoritusoikeuden saaneista valtiotieteen ylioppilaista (1997); Minna Ahlfors, Helena Lindfors & Nina Saarinen: Viestintää opiskelleiden työhönsijoittumistutkimus Selvitys viestintää opiskelleiden sijoittumisesta työmarkkinoille ja koulutustyytyväisyydestä (1992); Sarita Koivusalo: Viestinnän opiskelijat työmarkkinoilla 1995. Selvitys viestinnän opiskelijoiden työmarkkinoille sijoittumisesta ja työtyytyväisyydestä; Kirsi Seppälä: Viestinnän opiskelijat työmarkkinoilla 1999. Selvitys viestinnän laitokselta 1990-1998 valmistuneiden sijoittumisesta työmarkkinoille, Self-assessment of the Swedish School of Social Science (2001).

⁹ Satu Lassila & Heli Eerola: Tiedotusalan työhönsijoittumistutkimus. Tampereen yliopiston opintotoimisto 1992; Heli Eerola: Selvitys niiden tiedotusopin opiskelijoiden työhön sijoittumisesta, jota aloittivat tiedotusalan koulutusohjelmassa vuosina 1993-1995 ja valmistuivat ennen 1998 maaliskuuta. Kandidaatin tutkielma 1998; Tampereen yliopistosta vuonna 1997 valmistuneiden työelämään sijoittuminen. Tampereen yliopiston rekrytointipalvelut 1999 (sama tehty tästä lähtien vuosittain, viimeksi 2002).

viestinnän laitoksen opiskelijoista noin neljännes näyttää vakiintuneen journalismiammattiin; 1990-luvun alkupuolella lukema oli jopa kolmannes. Viestinnän laitokselta valmistuneista lähes puolet päätyy tiedotus- tai viestintätoimistotehtäviin, kun taas journalismipuolella tehdyissä selvityksissä suhteet ovat päinvastaiset: journalismi dominoi, mutta myös tiedotusammatit ovat kuvassa mukana, mainonta tuntuvasti vähemmän. Kuitenkin kaikki osoittavat myös sen, että jo muutaman vuoden sisällä valmistumisesta nuoret ammattilaiset siirtyvät journalismista tiedotukseen ja takaisin. Hei eivät koe rajaa yhtä selkeäksi kuin alan opetuksessa usein pyritään osoittamaan.

Tyypillistä sijoittumisselvitysten tuloksille on myös se, että vastikään valmistuneet suhtautuvat kriittisimmin omaan koulutuksensa ja sen koettuun käytäntökielteisyyteen tai sen käytännön opetuksen ”lastentarhamaisuuteen”, kukaties isoista tuntimääristä huolimatta. Muutaman vuoden kuluttua asenteet lientyvät, ja yliopisto-opiskelun ansiot rupeavat painamaan vaa’assa enemmän. Elinikäisen opiskelun idea ja teoriapainotteisuuden opettamat valmiudet soveltaa uusia asioita oman työn haasteisiin osoittautuvatkin arvokkaammiksi kuin käytännöllinen ”nippelitieto”, joka joka tapauksessa muuttuu nopeasti tai on työpaikkasidonnaista.

Työnantajien rekrytointitietoja

Seuraavassa esitetään rekrytointitietoja, jotka saatiin sähköisen viestinnän suurimmilta työnantajilta. Sen sijaan lehtitaloilta ei vastaavia tietoja saatu.

Yleisradio

Yleisradiolta saatiin ensinnäkin luettelo, jossa näkyvät vuonna 2001 toukokuun jälkeen solmitut toimittajan ja toimitussihteerin työsopimukset sekä tutkinnot niiltä, joilta tieto on saatu. YLEn tilasto ei tunne nimikettä mediatoimittaja. Otoksessa (90 rekrytoitua toimittajaa ja toimitussihteerää) on neljä medianomia, eikä yhtään taiteen kandidaattia. Suurin osa pestatuista on tiedeyliopistossa loppututkintonsa suorittaneita (FM, VTM, YM). Valtaosalta tutkintotietoa ei kuitenkaan ole saatu (257 toimittajalta), vaan tieto puuttuu kolmelta toimittajalta neljästä.

Luettelon puutteita selittää, että henkilö saattaa tulla harjoittelijaksi, jolloin hänellä ei ole mitään tutkintoa. Seuraavana tai seuraavina kesinä hänet tunnetaan - todistusta ei tarvita. Hyvä työntekijä saattaa olla useaan otteeseen määräaikaisessa tehtävässä, minkä jälkeen lopulta vakinaistetaan. Tiedonkulun hidaste on sekin, että tilastointia ei enää tehdä kootusti, vaan toimialakohtaisesti.

Vuonna 2001 toukokuun jälkeen tehdyt työsopimukset:

Tutkinto	Tutkintonimi	Toimittaja	Toimitussiht.
321157	ARTESAANI, OMPELIJA		
321601	VIESTINTÄALAN PERUST	7	
321699	MUU VIESTINTÄALAN PE	4	
321957	TARKKAILIJAKURSSI		
321999	MUU TAIDE, KÄSITEOLL		
324601	MEDIA-ASSISTENTIN AT	2	
381301	PARTURI-KAMPAAJA		
521165	ARTENOMI, VIDEOKUVAU	2	
521201	MUUSIKKO		
521601	MEDIANOMI, EI ERITYI	1	
521651	MEDIANOMI, KUVAILMAI	2	
521652	MEDIANOMI, TUOTANTO		
521654	MEDIANOMI, ÄÄNI-ILMA		

531151	MERKONOMI (OP), TALO	1	
531158	MERKONOMI (OP), LIIK	1	
531160	MERKONOMI (OP), MATK	1	
531163	MERKONOMI (OP), EI E	1	
531199	MERKONOMI (OP), MUU	1	
541101	DATANOMI (OPISTOTUTK		
561151	AGROLOGI, EI ERITYIS	1	
571107	HAMMASHUOLTAJA		
581156	SUURTALOUSESIMIES		
581204	KULTTUURISIHTEERI	1	
612201	KK (AL), KASVATUSTIE	1	
613502	AMMATILL. OPPILAIT.	1	
621101	ARTENOMI (AMK)		
621601	MEDIANOMI (AMK)	4	
622101	TAITEEN KANDIDAATTI		
622501	TEATTERITAITEEN KAND		
623204	HUK,SAKSAN KIELEN KÄ	1	
623402	HUK, KULTTUURIEN TUT	1	
623601	HUK, VIESTINTÄT., IN	1	
623701	HUK, FILOSOFIA	3	
629999	MUU HUM., TAIDEALA,		
631101	TRADENOMI, TALOUS JA		
633206	YTK (AL), VIESTINTÄT	3	
633401	HUK, VALTIO-OPPI, PO	1	
633499	HUK, YHT.KUNTAT., MU	1	
639158	TOIMITTAJATUTKINTO	2	
639999	MUU KAUP.,YHT.KUNTAT	1	
642303	LUK, METEOROLOGIA	1	
722951	ELOKUVA- JA TELEVISI		
722954	LAVASTUS		
726101	FM, SUOMEN KIELI	3	
726104	FM, SAKSAN KIELI	1	
726301	FM, HISTORIA	1	
726401	FM, KIRJALLISUUDEN T	4	
726402	FM, KULTTUURIEN TUTK	1	
726501	FM, TAIDEHISTORIA, -	1	
726502	FM, MUSIIKKITIEDE, -	1	
726599	FM, MUU TAITEIDEN TU		
726601	FM, VIESTINTÄT., INF	2	
726701	FM, FILOSOFIA (HUM.	1	
726999	FM, MUU HUMANISTINEN	1	
727101	TEOL. MAIST.	1	
732201	EKON. (YL), LIIKETAL	1	
733101	VTM, VALTIO-OPPI, PO	2	
733102	VTM, TALOUSTIETEET	1	
733103	VTM, SOSIAALITIETEET	1	
733106	VTM, VIESTINTÄTIETEE	2	
733201	YTM, VALTIO-OPPI, PO	2	
733203	YTM, SOSIAALITIETEET		1
733206	YTM, VIESTINTÄTIETEE	6	
733401	FM, VALTIO-OPPI, POL	1	
739999	MUU KAUP., YHT.KUNTA	1	
782201	LIIKUNTATIETEIDEN MA	1	
826106	FT, VENÄJÄN KIELI	1	
999999	MUU KOULUTUS, ASTE T	8	
	Tutkinnon omaavat yhteensä	90	1

Vastaava vuoden 2002 luettelo on niukempi, ja siinä on osittain samoja henkilöitä. Vain 47 yhteensä 277:stä toimittajaksi rekrytoidusta on ilmoittanut tilastointiin tutkintonsa. Heistä peruskoulu oli kahdella ja viestintäalan perusteita (ks. edellä, koodit 321601 ja 321699) oli opiskellut kymmenen. Media-assistentteja ja liiketalouden merkonomeja on kaksi kumpaakin. Korkeakoulututkinnot (17 kpl ilman kasvatustieteilijöitä) jakautuvat seuraavasti:

Ylen rekrytoimat toimittajat 2002, tutkinnot:

FK, FM, FL, FT	4
YTK, YTM, YTL, YTT	4
HuK	1
VTK, VTM, VTL, VTT	4
Medianomi	2

YLE:n kehitysjohtaja Juhani Wiio totesi, että rekrytoinnissa on kaksi suurta ongelmaa. Eri tutkintojen ja osaamisen vertailtavuus on heikko, ja osaaminen on sitä epätasaisempaa mitä kauemmas mennään perinteisistä akateemisista väylistä. Julkisen palvelun Yleisradion kannalta on hankalaa, että epävarminta on juuri sisältöosaaminen. Työhönotto on mediataloissa oppimisprosessi, ja jokainen tulija markkinoi opinahjoaan. Rekrytointia helpottaisi, jos koulutuskentällä olisi kyky kertoa, mitä keneltäkin voi odottaa, mitä kukakin osaa. Rekrytointi menee yksilökilpailuksi, kun yhteisiä normeja tai ohjeistusta ei ole. Kun johdonmukaisuus puuttuu, isolta työnantajalta kestää kauan oppia, millaista osaamista mistäkin voi saada.

Toimialajohtaja Anneli Holmberg kertoi ruotsinkielisellä toimialalla olevan tiivistä yhteistyötä Svenska social- och kommunalhögskolanin kanssa, kuten myös Vaasan Mediahusetin kanssa. Kesällä 2002 ruotsinkielisellä toimialalla oli noin 20 opiskelijaa (joista muutamalla jo tutkinto) Svenska social- och kommunalhögskolanista. Muut tulevat lähinnä Åbo Akademista, Österbottens högskolanista (Mediahuset), Helsingin yliopistosta ”kourallinen jokaisesta” – kuten edellisvuonnakin. Toimialajohtaja Liisa Kähkönen ilmoitti, että TV-toimialalla ei ole mahdollisuuksia yksilöintiin.

MainosTV

MTV3:lla kirjataan vain työsuhteisten valmiit tutkinnot. Vuonna 2001 kukaan työsuhteisista ei ollut valmis medianomi. Koska puolet palkatuista on ylioppilaita, heillä lienevät opinnot kesken, tai he opiskelevat työn ohessa jotakin alan tutkintoa. Suurin osa kanavan lähettämästä ohjelmasta tuotetaan alihankintana. MTV3:n kesän 2002 kesätoimittajat kirjattiin freelancereiksi, joten hekään eivät näy tilastoissa.

MTV3:n vakinaiseen tai määräaikaiseen työsuhteeseen 2001-02 otettujen toimittajien tutkinnot:

Ammattinimike:	Koulutus:
KIRJEENVAIHTAJA	kauppatieteiden kand.
TOIMITTAJA	kauppatieteiden kand.
TOIMITTAJA	yhteiskuntatiet.kand.
TOIMITTAJA/ANKKURI	yhteiskuntatiet.kand.
TOIMITTAJA	ylioppilas
TOIMITTAJA	ylioppilas
TOIMITTAJA	ylioppilas

MULTIMEDIATOIMINNAN

ESIMIES	ylioppilas
TOIMITTAJA	ylioppilas
TOIMITTAJA	ylioppilas
TOIMITTAJA	Filosofian kand.
OHJAAJA	monikameraohjaaja
SÄHKETOIMITTAJA	valtiotieteiden kand.
TOIMITTAJA	ylioppilas
TUOTTAJA	ylioppilas
TOIMITTAJA	ylioppilas
TOIMITTAJA	Filosofian kand.
SÄHKETOIMITTAJA	ylioppilas
TOIMITTAJA	Filosofian kand.
KUVAUSSIHTEERI	merkonomi
SÄHKETOIMITTAJA	ylioppilas

Nelonen

Nelonen lähetti luettelon kuluva vuoden 2002 aikana rekrytoiduista ja heidän tutkinnoistaan. Karkeasti puolet on suorittanut yliopistotutkinnon. Kaksi kuvaajaa on medianomeja, kolmas tradenomi ja apulaiskuvatuottajan ammattikorkeakouluopinnot ovat kesken. Nettitoimittajat (3) ovat ylioppilaita ja yhden toimittajan tiedot puuttuvat. Nelonenkaan ei ole ottanut ainakaan virallisesti käyttöön mediatoimittajan ammattinimikettä, vaikka toisin on väitetty. Toimenkuvia ei ole määritelty Nelosellakaan.

Nelosen rekrytoimat viestinnän ammattilaiset 1.1.2001- 31.5.2002

Ammattinimike:

nettitoimittaja	valt.tiet.yo	Helsingin yliopisto	opinnot kesken
uutistoimittaja	kasv.tiet.maisteri	Tampereen yliopisto	
uutistoimittaja	yht.maisteri		
taloustoimittaja	kauppat.kand. ekonomi	Helsingin kauppakorkeakoulu	
toimittaja			
nettitoimittaja	fil.yo	Tampereen yliopisto	opinnot kesken
nettitoimittaja	fil.yo	Jyväskylän yliopisto	opinnot kesken
uutistoimittaja	valt.tiet.maisteri	Helsingin yliopisto	
kuvaaja	medianomi	TTVO	
graafikko	artenomi	Oulun käsi- ja taideteollinen	
kuvaaja	medianomi	Tornion Ammatti-instituutti	
kuvaaja	tradenomi	Pirkanmaan ammattikorkeakoulu	
kuvaaja	medianomi	TTVO	
apulaiskuvatuottaja	medianomi-opiskelija	Helsingin AMK	opinnot kesken
kuvatoimittaja	fil.maisteri	Oulun yliopisto	
tuottaja	valt.tiet.maisteri	Helsingin yliopisto	
tuottaja	fil.maisteri	Helsingin yliopisto	